

קובץ גליונות

פרשת בהעלתך

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

- דברי שי"ה
- דרכי החיזוק
- פניני השוקי חמד
- שיעור הומש
- תורת ראשי הישיבות
- מים חיים
- שאל אביך ויגדך
- אוצרות פרי חיים
- דובב שפתים
- דברי אמת
- נפשו גהלים תלהט
- פנינים משולחן רבינו
- שלמים מציון
- יחי ראובן

הגאון הגדול רבי חיים שטיין זצ"ל
נלב"ע כ"ז סיון
תנצב"ה

זכות הלימוד בקובץ
לעילוי נשמת

האשה מרת חיה טויבע
בת ר' יוסף חיים הכהן ע"ה
נלב"ע כ"ה סיון תשע"ג
תנצב"ה

ניתן לשלם גם במכשירי
'קהילות' ו'נדרים פלוס'
ע"ש קובץ גליונות

הופיע ויצא לאור
קונטרס אדירי התורה
 ובו דברי חיזוק ביראת שמים ומדות טובות ותפלה ואמונה
 מרבינו מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א
 ניתן להזמין אצל נציגי ההפצה של קובץ גליונות ע"פ
 הרשימה שבסוף הקובץ
 מחיר מיוחד לקוראי הקובץ
 בסך 5 ₪ בלבד
ניתן לשלם באשראי ע"ש קובץ גליונות

הודעה חשובה
 שבוע הבא לקראת חצי שנה לסילוקו של מרן רבנו זיע"א
 יצא לאור גליון מורחב
כאיל תערוג – מרא דארעא דישראל
 על דאגתו של רבנו לכל עיר ושכונה בארץ הקודש
 וביקורי החיזוק והמכתבים למען הערים ובתי כנסת וכדו'
 אנו פונים לכל מי שיש בידו שיחה או מכתב או הוראה
 של רבנו לערים שונים או לשכונות שונות
 נא לשלוח בהקדם עד מוצש"ק פר' בהעלותך
 לכתובת המייל: okmail.co.il@0527680034
 כמו"כ מי שביכולתו לתרום ולהנציח
 ניתן לפנות עד מוצש"ק

בס"ד
 לרגל היאהר צייט של
 מורתנו הגר"ג גדל זצלה"ה
 הופיע ויצא לאור כרך נוסף
חידושי ר' גדלי' - חלק ד'
 עמ"ס נדה, מו"ק, שביעית, וה' מזוזה
 מחיר כרך ד' = 55 ש"ח
 מחיר מיוחד
 לכל ארבעת הכרכים 200 ש"ח
 להשיג אצל משפ' וינטרויב
 טל. 03-6766305, 03-6198739

כפי שנכתב בגליון "דברי שי"ח" בשבוע שעבר,
 הננו רוצים לההדיר ולהדפיס מחדש
 במהדורה מוכבדת את הקונטרס ששמו 'חסד לאלפים'
 (אשר כמעט ואין להשיגו היום) [מהרב אליהו פנחס הכהן מריינא נדפס
 בירושלים בשנת תרע"א] אשר בשער הספר נכתב "בו יבואר
 מדברי חז"ל סגולת 'ברכת כהנים' להשיג הצלחה לעושר
 וכבוד וחיים טובים וארוכים ולבטל כל רעה וזעם וצרה מן
 האדם ע"י כוונת הכהנים בעת דוכנם וכו',
 כל המעונין להיות שותף בהוצאה זו
 יפנה בהקדם למס' 053-3145900.

להקדשות ע"ג הקובץ
או המעונינים לפתוח מוקד הפצה
באיזור מגוריהם
 ובכל עניני הקובץ
 ניתן לפנות למס': 053-3145900
פקס: 077-2092005
או במייל: k.ailyonot@gmail.com
 לקבלת הקובץ במייל
 ניתן לשלוח בקשה
 למערכת 'קובץ גליונות'
kovetz+subscribe@qooqiearoups.com

עדיף לשלם ולתרום במכשירי
 "קהילות" ו"נדרים פלוס"
 בבתי הכנסת,
 יש לחוץ על לחצן 'קופות נוספות'
 ובחיפוש קובץ גליונות,
 או בטלפון:
נדרים פלוס
 03-7630585 שלוחה-486
קהילות
 073-2757000 שלוחה-4311
 או בהעברה לבנק מרכזתיל-17
 סניף: 745
 מס' חשבון: 71262
 ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע:
יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

לכל הקוראים וחלומדים החשובים שליט"א
 הקדישו ע"ג הקובץ את יקיריכם באחת משבתות השנה
 ותזכו להיות שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה

מטות מסעי	ב' אב	שלח	כ"ו סיון
דברים	ט' אב	קרח	ג' תמוז
שופטים	ז' אלול	חוקת	י' תמוז
כי תצא	י"ד אלול	בלק	י"ז תמוז
כי תבא	כ"א אלול	פנחס	כ"ד תמוז

גיליון מס' 281 פרשת בהעלתך
תשע"ח שנה שישית

גליון זה יוצא לע"נ
שלמה יצחק בן אברהם ז"ל
נלב"ע י"ז סיון תשע"ז
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

על הפרשה

"עד ירכה עד פרחה מקשה היא" (ה,ד)

במנחות כ"ט א' למדו מכאן שהי' עוד פרח א' סמוך לירכה חוץ מהח' פרחים המנויין בפ' תרומה, ולכאורה צ"ע למה כתבה תורה פרח זה כאן ולא כתבתו בפ' תרומה עם שאר הפרחים, וגם כל הפסוק וזה מעשה המנורה לכאורה אין מקומו כאן רק בפ' תרומה דכאן מיירי בסדר ההדלקה ולא בעשיית המנורה. והנה במנחות כ"ח א' תניא מנורה היתה באה מן העשת מן הזהב עשאה מן הגרוטאות פסולה דכתיב מקשה מקשה לעכב משאר מיני מתכות כשרה דדרשינן באה זהב באה ככר גביעין כפתורין ופרחים אינה באה זהב אינה באה וגו', ואח"כ מייתי ברייתא באה זהב באה מקשה אינה באה זהב אינה באה מקשה ולכאורה ברייתא זו סותרת לברייתא דלעיל דבאה מגרוטאות פסולה ומשמע אף משאר מיני מתכות. וצריך לדחוק לרש"י דלעיל לא מיירי אלא בבאה זהב ואז מקשה מעכב ולא גרוטאות משא"כ בשאר מתכות ולפ"ז זהב גרוטאות גרע משאר מתכות ופסול גם דיעבד. אבל הרמב"ם כתב ברפ"ג מביה"ב מנורה הבאה זהב תהי' כולה ככר עם נרותי' ותהי' כולה מקשה עם העשתות ושל שאר מיני מתכות אין מקפידין על משקלה ואם היתה חלולה כשרה ואין עושין אותה לעולם מן הגרוטאות בין שהיתה של זהב בין שהיתה של שאר מיני מתכות ומבואר דהרמב"ם מפרש דבתרי עיניי מקשה מיירי דברייתא קמייתא מיירי למעוטי גרוטאות וזה אין חילוק בין זהב לשאר מתכות וברייתא השני' מיירי במקשה ולא חלולה ובה דוקא באה זהב וכ"כ הכ"מ, ולפ"ז מ"ש בסוגיא דתרי מקשה דבהעלתך אתי חד לומר באה זהב באה מקשה אין באה זהב אין באה מקשה וחד למעוטי חצוצרות דכשרין מגרוטאות ע"ש א"כ קרא מיירי בתרי מיני מקשה וזה מעשה המנורה מקשה היא הכונה מקשה ולא חלולה כדרשינן מינה באה זהב באה מקשה כו' וסיפא דקרא עד ירכה עד פרחה מקשה היא דממעט חצוצרות דכשר מגרוטאות מיירי במקשה למעוטי גרוטאות [והכריחו לזה דהא חצוצרות ע"כ היו חלולין], ולפי זה י"ל דקרא כאן בא לומר דברים המעכבים במנורה דאל"ה אין יוצאין בה מצות הדלקה וקאמר וזה מעשה המנורה מקשה זהב דהיינו אם היא זהב צריכה להיות מקשה ולא חלולה ואם אינה זהב עכ"פ עד ירכה עד פרחה מקשה היא ולא גרוטאות, ולפי"ז י"ל דפרח זה מעכב גם בשאר מיני מתכות ואין דינו כשאר הפרחים שא"צ לעשותם אלא אם כן באה זהב כדרשינן במנחות שם מדכתיב זהב גביעי' כפתורי' ופרחי' באה זהב באה גביעים כו' אבל האי פרח דלא כתיב התם דינו כמו ירכה דמעכב אף בשאר מיני מתכות דהא ליכא מיעוט למעוטי ולכך כתבתו התורה כאן. (ועמש"כ עוד במלכים א' פמ"ט ד"ה ואת).

(טעמא דקרא)

עלי שי"ח

"אוכלי המן בדורנו"

כמה מתאים בימים שאחרי חג השבועות, שנסמך לפרשה העוסקת בעניני אכילת המן. כבר המליצו חכמי הדורות שאותם אברכים היושבים ולומדים כל היום הם כאוכלי המן בדורנו, כי בדרך הטבע כשהבעל מביא מילגה זעומה מן הכולל, קשה מאוד לפרנס מזה משפחה עם ילדים, ושלא לדבר על נישואי הילדים, ועל אף הכל אנו חוזים בפלא הנורא: שנים על גבי שנים שאלפי אברכים כ"י עמלים בתורה והקב"ה זן אותם באופן פלאי, והברכה שרויה כמזונם כמו אוכלי המן בשעתו שהשליכו יתבם על ה' והיה להם כל צרכם, לא הסרו כלום.

מאז היותו לאיש, איזוה רבינו שליט"א לשים לפניו כל חייו את מרכז החיים: לימוד התורה. רבינו הוא אברך במלא מובן המילה. בשלושת הסדרים הוא לומד, בלי שום משרה כל שהיא או תפקיד מיוחד, הוא לומד על פי סדר מיוחד שקבע לעצמו. ודבר שפתים אך למחסור בשקידתו הנוראה בזה בלי שום רפיון או חולשה.

עד לשנים האחרונות. היה צועד לכולל חזון איש בבני ברק, שם יושב בשעות הבוקר ואחרי צהרים והוגה בתורה הקדו' ככל האברכים. בשלב מסוים היה יושב כבר רק חלק מהבוקר כי בחלקו השני כובד כסנדק בבריתות רבות. ובשעות אחרי צהרים היה לומד בחברותא עם כמה תלמידי חכמים שליט"א. ובשנים האחרונות שגבר עליו עול הציבור, היו פונים אליו אנשים בכל הזמן ונאלץ להסתגר בביתו וללמוד. לא מזמן הגיע אל רבינו אברך בשנות הארבעים ואמר שהוא לומד בכולל כבר שנים רבות ב"ה, ועכשיו הציעו לו משרת מגיד שיעור בישיבה חדשה חוץ לעיר, והוא חושש ליטול על עצמו תפקיד זה כי אולי יגרום לו ביטול תורה הנסיעות וכו' ואולי גם לא יצליח שם וכבר עדיף לישאר בכולל וללמוד.

רבינו ענה לו: בנסיעות אין שום ביטול תורה כי אפשר ללמוד בדרך, ואם אתה חושש שלא תצליח הרי תמיד תוכל לחזור לכולל וללמוד... כשמגיעים לפני רבנו אברכים שונים לבקש עיצה על קושי הפרנסה ועול החיים, כי המילגה בכולל היא זעומה מאוד, הוא עונה בפליאה: נראה לך שאם לא תלמד יהיה לך יותר כסף? אדרבה, על ידי הלימוד תצליח יותר.

עם זאת הוא מעודד בדרכים שונות את האברכים שנצרכים, להשתדל לכלכל את הבית באופנים שונים: לאחד מהם הוא ייעץ ללמוד עם ילדים כדי שירוויח עוד קצת כסף, ולאחר ייעץ לכתוב ספר כדי שיפרנס מזה, ועוד משרות של דברים שבקדושה. וכדאי לעיין בספרו אורחות יושר סימן כ"ט ערך תורה.

מסכת ע"ב ע"א

שי"ח ע"ב ע"א

לע"נ ר' דוד יעקב ב"ר יהושע נלב"ע כ"ב סיון תש"נ תנצב"ה

והאיש משה עניו מאוד (יב, ג) - ענוותנותו של רבנו הגדול

היה זה לאחר פטירת הרבנית בת שבע ע"ה, והגיע רבנו הגראי"ל לנחם את רבנו יבדלח"ט בחוה"מ סוכות ושוחח עמו, ולאחר מכאן כשחזר לביתו אמר רבנו הגראי"ל בהתפעלות עצומה. הנה כל העולם כולו חרד למוצא פיו של מרן הגר"ק, והוא עצמו כולו עונה ולא מחזיק טובתיה לנפשיה כלל וכלל, הא אין זה פלא.

אלא היא הנותנת כל הדרגות שיש לאדם לגדול הוא בגודל מדת הענוה שיש בו, [וכמבואר ברוח חיים על משה רבנו שזכה לכל המעלות בזכות ענוה הגדולה].

בדומה לזאת שמענו ממרן הגרמי"ל צ"ל שאמר פעם שהנה כולם מתפללים כיצד זכה רבנו הגר"ק להגיע לדרגות הגבהות הללו, וכל אחר אומד דברים אחרים, ואני אומר שהכרתי אותו מקטנותו בעת שלמד אצלי בישיבה קטנה, שמכיון שיש בו מדות טובות יותר מכולן טוב עין לכל אחד, ממילא זה נתן לו השגה בתורה ובכל ענין יותר מכולם.

ונביא מעט מהנהגת רבנו בדרכי הענוה:

תמיד שמפרסם רבנו איזה דבר מבקש בכל לשון שלא יסמכו עליו להלכה, וגם בהקדמה לספר דרך אמונה כותב שלא לסמוך עליו למעשה.

ועד כדי כך הקפיד על כך רבינו שביקש לעשות חותמת שיוכל לחתום על המכתבים: "חלילה לסמוך עלי למעשה על מה שאני עונה מקופיא".

ופ"א הוציא ח"א ספר מתשובות רבנו, והיו שטענו שאין הדברים מחוורים כל הצורך ויוצא בזה ח"ו חוסר כבוד לרבנו, ופנו לרבנו על כך ואמר להם מה אכפת להם מהכבוד שלי העיקר שיש ליהודי פרנסה ושטייגען מזה.

ופ"א שאלו לרבינו רואים אנו אנשים שחשבו עליהם שיוכלו להנהיג את כלל ישראל ולבסוף באמצע החיים נפסקה דרכם ולא הגיעו למה שחשבו שיגיעו השיב רבינו לזכות להנהיג את כלל ישראל צריך זכויות מיוחדות ובעיקר תלוי בענוה.

וסיפר נכדו: רבינו הראה לי שהיום השיב למכתבים שהצטברו הרבה ביחד מאיש אחד ובא וראה גודל מדותיו וענוה של רבינו שכתב לאברך יקר מירושלים שהצטבר הרבה מאד מכתבים שלו ולא יכל להשיב על הכל כיון שכתב לו הרבה מאד מכתבים ואינו יכול לענות על הכל ומבקש סליחתו ורואים שהוא גאון גדול בתורה וידיו רב לו והשיב לו על הערה אחת ושאלתי לרבינו מה זכה לכזה תואר הגאון הגדול אמר רבינו בתמימות מה בכך גם לי כותבים כך.

רבינו אמר כמה פעמים בענוה אני אומר דרשה ביארציט חמשה רגעים אני אומר בקיצור אם אומר באריכות אף אחד לא יבוא לשמוע אותי.

באו לבקש מרבינו שיבא לכינוס חיזוק לבני הישיבות מוצש"ק ויקרא תשע"ג ואמרו אלפי בחורים מחכים לרבינו שיחזקם הגיב רבנו בפשטות לא יכול להיות כנראה טעיתם בכתובת.

אחד הנכדים שאל לרבינו אם פעם נבחן על הש"ס אמר בענוה שנס שלא בחנוהו כי אם כן היו רואים שאינו יודע כלום וסיפר שבישיבת תפארת ציון פעם בחן אותם החזו"א ומרוב התרגשות לא ידע.

רבינו מעולם לא סידר קידושין לאנשים ואמר בענוה שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין ושנינו קידושין ו' א' כל שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין לא יהי' לו עסק עמהן אמנם היה פעם אחת שסידר לנישואים שניים של תלמיד חכם שהפציר מאד ברבינו ואמר שמוכן לקחת אחריות על עצמו אם יהיה איזה בעיה הלכתית.

אמר לי רבינו שנוהג לומר בדרך כלל קל מלך נאמן והטעם כיון שאינו שומע את החזן או שגומר אחר החזן אמרתי לרבינו הרי מחכים לרבינו בק"ש אמר רבינו מה פתאום מחכים לי ובכלל איך ידעו מתי אני גומר נדמה שגם אבא היה נוהג כך. היה פעם שבאו להחתים את רבינו על מכתב המלצה לצדקה לאחד שנוסע לאמריקה כשיצא שאל רבינו בתמהון מי מכיר אותי באמריקה.

בסיום הש"ס ערב פסח תשע"ג השתתף ציבור גדול שאל רבינו מה יש כל כך הרבה בכורים כאן בעיר שצריכים סיום.

רבינו קיבל מפטיר בשבת הגדול תשע"ג כשחזר למקומו אמר לעצמו אני לא רב ולא אומר דרשה למה נתנו לי מפטיר?.

קבוצת ילדים באו להבחן אצל רבינו ופתחו כולם בברכת ברוך שחלק מחכמתו ליראיו מיד אמר רבינו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.

העולם מספר שפעם הגיע לרבינו נער צעיר שלא גדל לו זקן בינתיים ושאל האם יכול לצבוע התפילין של עצמו אמר לו רבינו זה שאלה תביא התפילין והצבע ואני אצבע לך וכך הוה אחר שהלך הנער הגיעו כל חברי כיתתו ושאלו אותה שאלה ורבינו ישב וצבע לכל הילדים את התפילין.

פעם אחת נכנס יהודי וביקש ברכה מהגר"ח כמו שאסרו חז"ל בבא בתרא דף קט"ז כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם אך הוסיף בקול ואמר רצוני בברכה כיון שהיא מועילה הגיב הגר"ח נכון זו גמרא מפורשת אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך. ומפי השמועה שבפעם נוספת כאשר פלוני ביקש בנוסח ברכות מועילות תמה רבנו ולחש בחינוך וכי כמה שיותר הדיוט הברכה מועילה יותר. ערב אחד פנה הגר"ח לאחד מבני המשפחה ואמר בתמיהה נכון שאמרו בגמרא בבא קמא צ"ג א' אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך ולכן אנשים באים לכאן אך עדיין לא מובן מדוע מחשיבים את הברכה כי כתוב רק שלא יהיה קל בעיניו ולא שיהי חשוב בעיניו.

פלוני ניגש להגר"ח וביקש כ' חפץ בברכת צדיק אמר לו רבנו **אין זו הכתובת** האיש לא החשה והוסיף להפציר כי רצונו בברכתו של צדיק אמר לו רבנו **תפסיק לדבר שטיות**.

אשרי עין ראתה ריבוי המטרידים והמבקשים ורבנו עונה בסבלנות מרובה וללא כעס וטרנוניא, בעונה ובחן.

מובא בס' כאיל תערוג: בחי הגרא"מ שך אמר פעם רבנו לגר"א מן, שהנה בעל הטורים כותב בתחילת דברים (א, ג) 'בארבעים. ב' במסורה. ויהי בארבעים. מגן אם יראה ורומח בארבעים אלף בישראל (שופטים ה, ח). לומר אם יהיה ת"ח אחד בין ארבעים אלף אין צריכים לא מגן ולא רומח כי ת"ח מגין עליהם מאויביהם (תנדב"א פרק י), דאיירי התם בתלמידי חכמים שנאמר לבי לחקקי ישראל, והכא נמי כתיב בתריה (פסוק ה) ענין התורה שנאמר הואיל משה באר את התורה. והנה בבני ברק יש את הגרא"מ שך והגר"ח קניבסקי, נמצא שרוב תושבי בני ברק מוגנים. וכשסיפר הגר"א מן אח"כ את הדברים לרבנו הגר"ח קניבסקי לא זעו פניו לחיוב או לשלילה.

ידוע ומפורסם שרבינו שליט"א הורה לכל שואל במלחמת המפרץ בשנת תשנ"א שבבני ברק אין צורך לחבוש את מסכות הגז כי בבני ברק לא יפלו טילים ואחד חכם בעיניו שאלו מה יעשה אם יפול טיל בבני ברק וענה **אזי ידעו כולם שאיני יודע כלום ושאיני בדברי ממש ויפסיקו לבוא אלי ואוכל ללמוד במנוחה**.

באחד מימי שישי הגיע הגאון ר' אברהם גנחובסקי זצ"ל לביתו של הגאון ר' חיים קניבסקי שליט"א במקום המתינו כבר מספר אנשים נכדו של ר' חיים הכניס את הגאון ר' אברהם לפניו והיה ויהודי שלא הכירו זעם על עקיפת התור כנראה שר' חיים עצמו גם הבחין בכך וכאשר ר' אברהם שהה בחדר אמר לפתע את הדברים דלהלן התורה אומרת ויקרא משה להושע בן נון יהושע וביונתן תירגם וכד חמא משה ענותנותיה קרא משה להושע בן נון יהושע נשאלת השאלה מה ענין עונה לכאן וכתב בספר אוהב ישראל ליקוטם פ' שלח דאיתא במדרש כי תחית המתים תהיה על פי סדר אלפא ביתא הנקראים באות א' יקומו ראשונה אחריהם ב' ג' וכו' א"ב נמצא לכאורה שכאשר נוספה ליהושע האות י' הוא יקום מאוחר יותר לתחיית המתים אבל כיון דאיתא עוד שהענוים יוקדמו ויקומו שלא לפי סדר א' ב' לכן יכול היה לקרוא לו יהושע מבואר מזה אמר הגר"ח שהענוים ללא תור וללא סדר.

ז' אדר ב' תשס"ג. אמר לי רבנו היום בבוקר: **אחד שלח לי מכתב, ועינתי לו תשובה ושוב כתב לי שתשובתי אינה נכונה, וכתבתי לו שטעיתי. ושוב ביקשני להדפיס את כל המכתבים ששלח אלי ורצה להדפיס גם את הנ"ל ואמרת לי למה לך להדפיס זאת, ושוב התחרטתי ואמרת לי שידפיס את זה גם כן, אדרבא, שיראו שטעיתי ועל ידי זה יידעו שלא יסמכו עלי למעשה.**

מכתב

לכ' מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א.

בתחילת השנה התבטאתי ביטוי שלא לכבודו של מרן שליט"א (היו ב' פעמים כאלו) ולא היה זה בקשר ישיר למחלוקת שהשתוללה אז, אם כי בעקבות זה - אני ממושמע לדברי מרן שליט"א ורק ב' משפטים יצאו מפי, ונפשי בשאלתי לבקש מחילה. ע"כ המכתב.

תשובה: **אדרבא טוב שדיבר עלי, אינו צריך שום מחילה, תאמר לו יישר כח.**

ה' חוהמ"ס תשס"ד. אמרתי כי ביקשו שכיון שמתקיימת שמחת בית השואבה של 480 יתומים בוגשל ומאד ביקשו שרבנו יבוא, והסכים. נסעתי עמו ובקשתי שידבר, ואמר אני לא אדבר תדבר אתה בשליחותי. שאלתי מה לדבר, ואמר מה שתדבר זה טוב. כאשר יצאנו היו דחיפות נוראות וכן בכניסה. **אמר רבנו, אני לא אוהב ללכת למקומות כאלו, אני אוהב ללכת למקומות שנכנסים בשקט ויוצאים בשקט. אצל אבא בשנים אחרונות בשריפת חמץ היו באים ילדים ונדחפים ומאז שלח שליח לשרוף את חמצו ולא יצא בעצמו.**

רשימות מביטויים של ענוה של רבנו - ענוה בטבע - עניו מכל האדם.

היה רבב על זקנו של רבנו ורמזתי על כך באומרי: מה הדין רבב על זקנו, לא על בגדו? תגובה: **אבל יש שם תנאי שאולי לא שייך...** איזה תנאי? **תלמיד חכם**. אחד נכנס לרבנו, שנתן לו כבר פעם אחת ברכה ולא כל כך עזר, וביקש שיהיה צדיק גוזר וגוי'. תגובה: **הרי אתה רואה אסיז א'שווכער צדיק שהרי לא עזר.**

למחרת בבוקר אמרתי שהדחיפות הללו הן דבר טוב, שהדור שלנו צריך את זה. תגובה: **אבל הם לא יודעים את מי לכבד.** ה' בראשית כ"ז תשרי תשס"ד. ספרתי לרבנו שחתי שיחי היה בתורנות אצל סבו מרן הגרי"ש והוא ביקש ממנו את ה"נחל איתן", ועיין בספר כשעה שלימה. **תגובה: מסתמא מצא שם הרבה טעויות.**

ה' פנחס י"ז תמוז תשס"ב. כתבתי מכתב ציבורי בשם רבנו, וכתבתי "מורי ורבי" אמר לי רבנו בכעס רציני: **זה שקר, אתה יודע יותר ממני.** ילד הראה לרבנו פתק בו כתוב "אני רוצה להיות כמו הרב שליט"א", רבנו מיד קפץ והגיב: **רחמנא ליצלן.** ד' חוהמ"ס תשס"ד. אמש היה רבנו בכותל בערב והיו דחיפות נוראות ממש.

פְּהַדְּהָ הַיּוֹמִי פֶּה בענין קבלת הדם בכלי שרת

זבחים מ"ז ב' נמצאת אתה אומר אשם מצורע שני כהנים מקבלין את דמו אחד ביד ואחד בכלי זה שקיבלו בכלי בא לו אצל מזבח וזה שקיבלו ביד בא לו אצל מצורע. מבו' בגמ' דהדם שזרק ע"ג המזבח צריך קבלה בכלי שרת ומה שזרק ע"ג מצורע א"צ קבלה בכלי שרת, וצ"ע דבקרא ס"פ משפטים (שמות כ"ד ו') כתיב ויקח משה חצי הדם וישם באגנות וחצי הדם זרק על המזבח משמע דמה שזרק ע"ג העם הוצרך קבלה בכלי שרת ומה שזרק ע"ג המזבח לא הוצרך קבלה וי"ל דאשם מצורע שבא לכפרה [אע"ג דאמר' בכריתות (כ"ו א') שלא לכפרה אתי אלא לאשתרוי בקדשים מ"מ מקופיא מכפר דרק באשם נזיר אמרו שם (כ"ז א') דלבטלה אתי אע"ג שמתירו ביין ע"ש] צריך קבלה בכלי שרת כמו כל חטאת ואשם, אבל קרא דקאי גבי זבחי שלמי ציבור דלא אתי לכפרה א"צ קבלה בכלי שרת וההזאה על העם הי' כעין הזאה במי חטאת כמבו' ביבמות (מ"ו ב'), ואף דגם הזאה במי חטאת צריך מכלי אבל א"צ כלי שרת לכן לא כתבה קרא [מיהו לקמן (צ"ב ב') משמע שהאגנות היו לצורך הזריקה וי"ל].

(טעמא דקרא פ' משפטים ד"ה ויקח)

"מענייני הפרשה"

יסודות והכונה מעשית לחיי אמונה בכספים ופרנסה

יהודי פלוני היה לו סכום גדול מאד ורצה להפקיד בגמ"ח, אמרה לו אשתו הנה בעוד כמה שנים נחתן ילדים וערך הכסף ירד, נקנה כבר עכשיו דירות. אך הוא אמר לה אל תדברי איתי בזה, ונתן את הכסף להפקדה בגמ"ח. הגיע הזמן לחתן וכעת בשנה זו בקושי אפשר לרכוש מהכסף ב' דירות, ונעשה בעיה בשלום בית, היא טוענת שעשה שטות.

לומר לה, כי אין זה מדרך ההשתדלות לדאוג לכך כמה שנים קודם. ולכן בלי ספק לא היה לו פרוטה אחת נוספת, גם אם היה קונה דירות. כמה שנגזר עליו זה מה שהיה לו, פרוטה לא יותר!

אמרת. סיפר לי הג"ר ניסן גולדברג, אודות פלוני שהיה לו סכום כסף גדול והציעו לו להשקיע בכמה עסקים גדולים, אך הוא הניח את כל הכספים בגמ"ח כדי שיקיימו בהם מצוות גמילות חסדים, חלפו הרבה שנים ולקראת נישואי בנותיו הוציא את הכסף, והנה שווי הכסף היה עשירית בערך ממה שהיה לו בשעתו, אך היתה לו סיעתא דשמיא ניסים גלויים שלקח חתנים ת"ח ועם כל זאת הצד של הבחור נתן את הרוב (ההיפך מהנהוג בקהילות), והודה לה' על כך, ואמר היהודי (שהסתלק בשנת תשע"ו בשיבה טובה): ה' חסך ממני אפילו את בלבול הראש של ההשקעה - היכן להשקיע וכיצד להשקיע. ע"כ. רבנו התרגש לשמע הדברים. א.ה. ע"י בבא מציעא דף ע"א "כל מי שיש לו מעות ומלוה אותן שלא ריבית וכו' עושה אלה לא ימוט לעולם".

הסיעתא דשמיא האמורה לעיל, אינה מחייבת להתנהג רק בעקבותיה, כי אם אדם רוצה להשקיע, לקנות ולהרוויח אין בכך איסור, כפי שרבונו הורה לשואל הבא. יש לו פרנסה ברוח, ויש לו גם כסף נוסף שמרוויח ומניח את הכסף כפיקדון בגמ"ח (כפי שראוי לעשות) ועתה הזדמן לו נכס לקנות שיכניס לו הכנסה נאה, האם זו השתדלות יתרה. כי בניו עדיין קטנים. איך שירצה יעשה. מותר לו לקנות את הנכס.

החיים מלאים תמיהות, והפתרון לכל הספקות הוא "אני מאמין באמונה שלימה שהוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה עושה ויעשה לכל המעשים". ולמעשה, כיצד להבין ואיך להתנהג? ראוי לשאול שאלת חכם, כפי השאלות והתשובות שנשאל רבנו.

גן ילדים טוב שמצליח מאד, והנה לשנה זו לא נרשם אפילו אחד, ונוודע כי שכנה מקלקלת בידיים, על ידי שקרים. האם לדבר אתה קשות, ואולי בטובות, וישנה גם הצעה לדבר עם אביה שהוא מרבני העיר המפורסמים?

אני חושב שאין בכך תועלת. לא זו הסיבה, כך נרשם בשמים את פרנסתם וצערם לגבי שנה זו. אמרתי. סיפר לי בן רבי יהודה פרידמן זצ"ל. כי לסבו דיברו שידוך והיה צריך לקחת על עצמו עול כספי כבד, ובנו ר"י זצ"ל שאל את המשגיח רבי יחזקאל מה לעשות.

המשגיח שאל אותו: האם הוא שכיר או עצמאי, וענה שהוא עצמאי, אמר לו המשגיח אם כן שיקח על עצמו ועם בטחון ה' יעזור. ושאלו למאי נפק"מ אם הוא שכיר או עצמאי. ענה לו המשגיח, לשכיר אין בטחון עמוק, כי סומך על 'ראש חודש געלט' (המשכורת הקבועה) משא"כ עצמאי הוא רגיל בביטחון אמת, ואז יעזור הנר לו ה'. והסוף שקיבלו פיצויים מאירופה וזה היה כפי הסכום שנזקק לו, ולכן, מאז, למרות הפסדים קיבל על עצמו להיות רק עצמאי.

היו הרבה סיפורים כאלו בהשגחה פרטית כאשר יש 'בטחון'. זכורני, שאבא ז"ל היה צריך להדפיס ספר מהקהילות יעקב, והיו חסרים לו 7 לירות. פלוני שידע שהקהילות יעקב לא יקח ממנו כסף, שלח על ידי אחר, והשליח אמר שזה מיהו הרוצה בעילום שם, אבא אמר לו: בעילום שם אינני לוקח וה' ישלח לי מה שצריך.

וכאשר רק יצא ההוא, נכנס רבי טוביה שכטר והביא בדיוק 7 לירות. אבא אמר אחר כך לשליח הנ"ל של הראשון, הנה אתה רואה - ה' שולח מה שצריך.

יש לי ב"ה גמ"ח ואנשים נותנים פיקדונות ואני עושה תנאי עם הלוח, שאם המפקיד ירצה את הכסף אני אבקש ממנו ויתן לי את הכסף מיד. הוי עובדא שהלוויתי לעני מרוד סכום כסף מפיקדונות של פלוני, ובאותו יום או למחרת המפקיד ביקש את הכסף, וריחמתי עליו כי רק כעת הלוויתי לו וכבר אקח ממנו, אמרתי לעצמי שאני כבר יראה להחזיר למפקיד את הכסף, ובו ביום הגיע מפקיד חדש והפקיד בדיוק סכום הנ"ל, וזה בזכות העני ההוא שה' ריחם עליו שלא יצטרך להחזיר.

כאשר דיברו בענין ביטוח בריאות לנוסעים לחו"ל (והמדובר היה בכסף קטן) אמר רבנו, אבא סיפר לי שכאשר התחיל ענין "ביטוח" שאלו את החפץ חיים האם לעשות, ואמר שאין זה בגדר השתדלות, ואח"כ זה כבר התפשט מאד, ואמר שאם כן זה עתה כמו לחם, אבל בביטוח של נוסעים וכי כולם עושים? אם לא כולם עושים אין חיוב. ש: ומה בכל זאת לעשות? ת: יהיה טוב גם ככה.

רגע של הכרעת חיים "יש קונה עולמו בשעה אחת" - בחדרו של גדול הדור.

ו' עש"ק האזינו ד' תשרי תשס"ב. נכנס אברך בן עשירים שבתחילה היה לומד, ויצא לעבודה ולא מצא בה סיפוק, והוא מעוניין לחזור ללימוד, אבל הוא רגיל לחיות ברווחות, וביקש ברכה למעשהו זה לחזור ללימוד.

אמר לו רבנו, נגזר על תלמידי חכמים שילמדו מתוך צער.

ושוב ביקש ואמר כי הוא רגיל ברווח. שאלו רבנו, אם אין אפשרות את שניהם יחד, מה אתה רוצה יותר - ללמוד או פרנסה? הוא השיב: ללמוד. אמר לו רבנו: אם כן, תהיה לך פרנסה.

(כל משאלותיך)

לעילוי נשמת הרה"צ ר' נתן ב"ר יעקב בליכר זצ"ל השו"ב דבני ברק
נלב"ע כ"ד סיון תשכ"ט תנצב"ה

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם כהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א •

עם ארבע כנפות חל עליו "חובת גברא" אחרי שלבש, אבל לכתחילה אין חיוב ללבוש, וכלי קופסא אינם חייבים בציצית, ואמר המלאך לרב קטינא "ציצית מה תהא עליה?"

ושאל אותו רב קטינא, וכי יש עונש על עשה כזה שאינו חיוב, אמנם כשמקיימים יש בזה מצוה, אבל אין חיוב לקיים, והרי רב קטינא בודאי ישב ולמד ועשה הרבה מעשים טובים אחרים, אם כן מה בכך שחסר לו הקיום של מצות ציצית.

ואמר לו המלאך "בזמן דאיכא ריתחא ענשינן", היינו כי אמנם אם אדם מתנהג כמו שצריך ואין עליו שום טענות ואינו חוטא, לא מענישים אותו על מה שלא קיים את המצוה, אבל בזמן שיש איזה חטא, סיבה המעוררת קטרוג, אזי יחד עם זה מתעוררת גם תביעה על מה שאינו לובש ציצית, ונענש על זה.

והטעם שנענש, כתב רבינו יונה בשערי תשובה (ג, כב) "על דבר אשר לא חמד בלבבו יופי המצוה ושכרה, לבעבור סבב פני דבר חיובה עליו ולקחת לו בגד שיש לו ארבע כנפות לעשות לו ציצית על כנפיו", היינו שיש תביעה על מה שאין לו חשק וחמדה ליופי המצוה, כי **המצוה היא רצון השם, ויש בה נחת רוח לפניו, ומצד אהבת המצוה ואהבת השם היה צריך ללבוש ציצית, למרות שאינו חייב, היה צריך להביא עצמו לידי חיוב ולקיים המצוה לעשות נחת רוח לבו, וכיון שלא עשה כן, בזמן שיש עוד קטרוג ח"ו, גם זה מצטרף ומקטרג עליו.**

התביעה מכל אחד לפי כוחותיו

וכאמור, אנו עומדים אחרי שבועות, בתוך הששה ימים של תשלומין, שהם זמן של השפעה שיותר קל לעסוק בתורה, ואם יותר קל – החיוב גדול יותר, וצריכים יותר לעסוק בתורה, כיון שיש יותר אפשרות לזה, ומה שהאפשרות יותר קלה, החטא חמור יותר אם לא מקיימים, והחיוב הוא יחסי לכל אחד לפי כוחותיו.

וראיתי היום בגמרא בסנהדרין סוף פרק ארבע מיתות (סח, א) שרבי אליעזר בן הורקנוס היה חולה, ורבי עקיבא ועוד תנאים באו לבקר אותו, ושאל אותם רבי אליעזר למה באתם, אמרו לו, ללמוד תורה באנו, אמר להם ועד עכשיו למה לא באתם? אמרו לו לא היה לנו פנאי, אמר להם תמה אני אם ימותו מיתת עצמן, כלומר, שהוא יתפלא אם הם ימותו מיתה גיילה, וסופם למות מיתה משונה שלא כדרך הטבע, ובאמת הם היו מעשרה הרוגי מלכות.

ומובא שם שרבי עקיבא שאל אותו "שלי מהו" – במה תהא מיתתו, והשיבו רבי אליעזר "שלך קשה משלהם", כלומר שהוא יסבול יותר מכולם, ובאמת רבי עקיבא מת בייסורים גדולים, שסרקו את בשרו במסרקות של ברזל, כדאיתא בברכות דף ס"א.

והטעם שנענש רבי עקיבא יותר מכל התנאים, כתב רש"י שם: "שלך קשה משלהם – מפני שלבך פתוח כאולם, ואילו שמשתי היית למד תורה הרבה", היינו שרבי עקיבא היו לו יותר אפשרויות, שהיה לבו פתוח כאולם, ואם היה בא קודם ללמוד אצל רבי אליעזר, היה לומד הרבה יותר, רבי עקיבא עם כל גדלותו! אף על פי כן היה יכול יותר, והתביעה ממנו הייתה גדולה יותר משאר התנאים, כי הוא היה יכול יותר מהם. ומי שיכול יותר – חייב יותר.

והנחילנו - תפילה על המשך השפעת החג

אנו עומדים אחרי חג השבועות, שהוא זמן מתן תורה, ובכל שנה בחג השבועות חוזרת ההשפעה של תורה, והוא זמן המסוגל להצלחה בתורה, וזכינו גם בשנה זו להשפעה של תורה בחג השבועות.

ומבקשים בנוסח התפילה: **"והנחילנו השם אלוהינו בשמחה ובששון מועדי קדש"**, היינו שההשפעה של המועדים תימשך אצלנו גם אחר כך כמו נחלה וירושה. בשמחה ובששון – ביום טוב יש מצוה של שמחה וששון, ומה היא השמחה, ודאי שאין הכוונה לסתם שמחה שאדם שותה יין ושמח, וסתם שמחה היא הוללות, רק כמו שכתב הרמב"ם (הלכות יום טוב ו, כ) שהשמחה היא שמחה בעבודת השם, שמחה של מצוה, ששמחים במצוה ובקדושת היום טוב.

יום טוב הוא יום קדוש, ויום קדוש משפיע קדושה על האדם, כמו שבת שהוא יום קדוש, ומשפיע קדושה על כל אחד ואחד, שהאדם מתקדש בשבת, ומקבל נשמה יתירה, וענין הנשמה היתירה הוא תוספת קדושה בנשמה מחמת השפעת קדושת השבת, ולא כולם זוכים לאותה הנשמה היתירה, אלא כל אחד לפי דרגתו יש לו נשמה יתירה, מכוח ההשפעה של קדושת השבת. וכך גם ביום טוב יש השפעה של קדושת היום טוב, וזכינו ביום טוב להשפעה כזו.

ומבקשים "והנחילנו" שההשפעה תימשך כמו נחלה שאין לה הפסק (ב"ב קכט, ב), ונוכה להמשך ההשפעה גם אחרי יום טוב, כך מבקשים בכל הימים טובים, בפסח, בשבועות, ובסוכות, וגם ביום האחרון של פסח ובשמיני עצרת, שאין עוד יום טוב אחריהם, אף על פי כן מבקשים והנחילנו, שההשפעה תימשך גם לאחר יום טוב.

אך **בשבועות יש ענין מיוחד, שגם אחרי החג, יש ששה ימים של תשלומין**, שמי שלא הקריב את הקרבנות בחג, יכול להביאם במשך ששה ימים לאחר החג, שהם ימי התשלומין לקרבנות החג, כלומר שהשפעת הקדושה של היום טוב נמשכת ממילא עוד ששה ימים, גם בלי תפילה מיוחדת, ממילא ההשפעה נמשכת.

כשיותר קל להתעלות - החיוב גדול יותר

נמצא שאנו עומדים עכשיו בזמן של השפעת קדושת יום טוב, ואמנם אין איסור מלאכה, ואין מקרא קודש, אבל יש השפעת קדושה של יום טוב, **ונמשכת ההשפעה של חג השבועות שהוא זמן מתן תורה, ואפשר בימים אלו לזכות להצלחה בתורה יותר מכל השנה**, וכיון שכן הרי זה מחייב אותנו, כי כשיש השפעה יותר קל להתעלות, וכל מה שיותר קל התביעה גדולה יותר, ואם לא מקיימים זה יותר חמור.

כמו שלמד הגרי"ס (באור ישראל מכתבים ו-ז) ממה שאמרו חז"ל (מנחות מג, ב) גדול עונשו של לבן יותר מעונשו של תכלת, היינו אם אדם מבטל מצות ציצית ואינו מטיל חוטי לבן בבגדו, זה יותר חמור ממי שאינו מטיל תכלת בבגדו, כי תכלת זה יותר יקר, וקשה להשיגו, וממילא קשה יותר לקיימו, אבל לבן הוא זול ואינו יקר, ובוה התביעה גדולה יותר, למה אינו לובש ציצית של לבן.

חמדת המצוות - לעשות נחת רוח לבו

מצינו בגמרא (מנחות מא, א) שהמלאך מצא את רב קטינא כשהוא הולך בלי ציצית. כי באמת אין חיוב ללכת עם ציצית, רק מי שלבש בגד

החיוב הוא לכל אחד לפי כוחותיו, מה שיותר קל - החיוב יותר גדול, וככל שהאפשרות יותר גדולה - אם לא מקיימים זה חטא יותר חמור, ורבי עקיבא שהיה לבו פתוח כאולם, היה יכול להצליח יותר מכל התנאים, ולכן נענש יותר מכולם במסרקות של ברזל.

מיתת רבי עקיבא - כלות הנפש מאהבת השם

אך צריך ביאור, שהרי אמרו בברכות שם, שבשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל והיה מקבל עליו עול מלכות שמים, אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן, אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך אמרתי מתי יבוא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו?! – ומבואר כי רבי עקיבא שמח מאד בייסורים האלו, ונהנה מהם, וכל ימיו חיכה לרגע הזה, ואם כן מה העונש בזה, ומהו שאמר לו רבי אליעזר "שלך קשה משלהם", הרי הוא שמח ונהנה מן הייסורים האלו.

וביותר, שהרי רבי עקיבא לא הרגיש כלל את הייסורים, וכדאיתא בברכות שם "שהיה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד" ושמעתי ממורי הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל לבאר בזה (וכן הוא במכתב מאליהו ח"ג עמוד 243) שהיה מאריך "באחד" הכוונה שהיה מייחד ייחודים, ולא מת מיתה טבעית אלא מיתת נשיקה, שהיא כלות הנפש מתוך אהבת השם, שהנשמה יוצאת מן הגוף להידבק בשכינה, ולא הרגיש ייסורים כלל, ואם כן מהו העונש בזה?

ואולי אפשר לומר, כי מאחר שרבי עקיבא היה מוכן לזה, וחיכה לזה, הרי אמרו חז"ל (קידושין מ, א) שאם חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה, ומי שמצטער על מה שחסרה לו מצוה, שהוא אנוס ואינו יכול לקיימה, נחשב כמי שקיים, וכבר יש לו עולם הבא, והוא באותה המדרגה ומתקדש כאילו קיים את המצוה, וכך גם רבי עקיבא שכל ימיו היה מצטער על מה שחסרה לו המצוה של מסירות נפש, כבר היה במדרגה כאילו עשה, ונמצא שהמיתה הייתה מיותרת, כי גם בלי זה היה באותה המדרגה.

אבל עדיין צריך ביאור, שהרי סוף סוף לא הרגיש ייסורים במיתתו, ומהו שאמר לו רבי אליעזר שלך "קשה" משלהם?

גם יש להבין מה שאמרו בהמשך הגמרא שם, שמלאכי השרת אמרו לפני הקב"ה זו תורה וזו שכרה, וכן מזכירים ביום כיפור בפיט אלה אזכרה "שרפי מעלה צעקו במרה זו תורה וזו שכרה", ובמנחות דף כ"ט אמרו, בשעה שעלה משה למרום וכו' אמר לו הקב"ה אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוף וקוף תילין תילין של הלכות וכו' אמר לפניו ריבונו של עולם הראני שכרו וכו' ראה ששוקלין בשרו במקולין אמר לפניו ריבונו של עולם זו תורה וזו שכרה וכו'. וכל זה צריך ביאור, שהרי רבי עקיבא עצמו לא סבל ייסורים, ומהו ששאלו "זו תורה וזו שכרה".

ויתכן לפרש ששאלו מצד החילול השם שיש בזה, שהציבור לא מבינים את זה, כיצד יכול להיות שרבי עקיבא שהיה כזה צדיק יסבול ייסורים כאלו במסרקות של ברזל, ואינם מבינים שהוא היה במדרגת כלות הנפש שלא הרגיש ייסורים כלל לנכד פירש במכתב מאליהו שם: ברור ששאלת משה רבינו ע"ה הייתה – שטען שמצד המבט התחתון יש בדבר זה חילול השם, כי אף שרבי עקיבא עצמו התעלה מעל הרגשת הייסורים עד בחינת עולם הבא ממש, הרי אין בעולם מי שיבין את זה, וכלפי חוץ הרי יש כאן חילול השם גדול.

ניצול הזמנים הקדושים כל השנה

והעיקר למעשה, בעמדנו אחרי שבועות, החיוב יותר גדול להתחזק בעסק התורה ובכל העניינים הרוחניים, בתורה, בתפילה, וגם בין אדם לחברו, כל העניינים צריכים להיות יותר בשלמות, מפני שעכשיו יש סייעתא דשמיא, ונמשכת השפעת הקדושה מיום טוב.

וכן במשך כל השנה, יש ימים קדושים המשפיעים קדושה, וכפי שכבר הזכרנו, שבת הוא יום קדוש שמשפיע קדושה, וכתוב בספרים (בן איש חי שמות שנה ב') ששכר מצוה שעושים בשבת הוא פי אלף מאשר ביום אחר, ואם כן היה צריך להיות ששבת יהיה זמן שכולו קדוש, ולמעשה המציאות היא ששבת זה זמן שחסר התמדה בתורה.

ואמנם באמת יש חיוב של עונג שבת, וכבוד שבת, וצריכים לעסוק בזה, אבל יש שיעור כמה זמן, ועל כל פנים אחר כך צריכים לעסוק בתורה, ובדרך כלל ריבוי האכילה מביא לידי עייפות שרוצים לישון ונרדמים, אבל אם אוכלים פחות לא נרדמים.

ניצול הזמן בערב שבת ושבת

וידוע לי על ילדים בחיידר, שהיה להם רבי שידע כיצד לחנך ולתת אהבת תורה לתלמידים, והיו לומדים בימי ששי ושבת שמונה עשרה שעות, מתוך ארבעים ושמונה שעות של ששי ושבת – למדו תשע שעות בכל יום! זהו דבר אפשרי ששייך לעשותו. אבל אם נתבונן כיצד המציאות אצלנו, האם כל אחד עושה את זה, וכי אנחנו מספיקים ללמוד בששי ושבת שמונה עשרה שעות!?

ואותם הילדים היה להם רבי, שנתן להם עצות איך להיות בשמחה, בלי מתח, וללמוד מתוך שמחה, עם חיים מאושרים, ואכלו סעודת שבת עם זמירות, וישנו כמו שצריך לישון, ויחד עם זה למדו שמונה עשרה שעות. שייך דבר כזה, אם מנצלים את הזמן כמו שצריך.

אבל המציאות היא שהרבה זמן מתבזבז בימי ששי ושבת, בפרט בחודשי הקיץ שהימים ארוכים, בערב שבת אחרי הצהריים, הרבה זמן מתבזבז והולך לאיבוד. ואמנם יש כאלה שמנצלים את הזמן, ולומדים כל הבוקר עד מנחה גדולה כמו כולם, ואחר כך מזדרזים לסיים את ההכנות לשבת, ומיד אחר כך חוזרים ללמוד עד כניסת השבת, היו כאלה ויש כאלה, אנשים מסודרים עם יישוב הדעת, שלומדים ומנצלים את הזמן כמו שצריך, אבל לא כל הציבור כך.

וזה דבר שנוגע למעשה בכל השנה כולה, להתחזק לנצל את הזמן בששי ושבת ומוצאי שבת, בקיץ הימים ארוכים, ובחורף הלילות ארוכים, וצריכים לנצל את הזמן, ללמוד עם חברותא, ולעשות סדרים קבועים, באיזה לימוד מיוחד מה שלבו חפץ.

ויחד עם זה צריכים חיזוק תמיד, כמו שאמרו (ברכות לב, ב) ארבעה צריכים חיזוק וכו', ופירש רש"י שיתחזק אדם בהם תמיד ובכל כוחו, תמיד צריכים חיזוק, כי היצר הרע גם כן קיים תמיד ואינו ישן, כמו שכתב החובות הלבבות (יחוד המעשה פ"ה) שאתה ישן לו והוא ער לך, וצריכים חיזוק תמידי כנגד היצר הרע. והעצה היחידה לזה היא קביעות לימוד המוסר, ללמוד מוסר בכל יום, לזכור ולא לשכוח מה חובתו בעולמו, ובעזרת השם נזכה לסייעתא דשמיא!

לעילוי נשמת האשה הצדקנית
מרת **בת שבע רובין** ע"ה
בת הר"ר **מרדכי** ז"ל
נלב"ע י"ג סיון תשל"ח - תנצב"ה

לעילוי נשמת
הר"ר **יצחק נתן לוי** ז"ל
ב"ר **שמואל זאב** ז"ל
נלב"ע י"ז סיון תשע"ז - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון
רבי **טוביה אברמוביץ** זצ"ל
בהג"ר **שמואל נתן** זצ"ל
נלב"ע ח"י סיון תשע"א - תנצב"ה

מוקדש בברכה לידידינו החתן המופלג הרב **אברהם יהודה גולדברג** שיחי' מבחירי ישיבת ארחות תורה לרגל שמחת נישואיו בשעה טובה ומוצלחת, יזכו לבנות בית נאמן בישראל בנין עדי עד!

שיחות מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

בהיכלי הישיבות "תורה בתפארתה" ו"ארחות תורה" - ערב חג השבועות תשע"ח

א. שיחה בישיבת תורה בתפארתה

מ"ח קניינים - זכויות להצלחה בתורה

וזהו שאמרו באבות פרק ששי, שהתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים, והרבה מהדברים שם אינם מועילים בדרך הטבע, רק מצד הזכויות שבזה.

ותחילה אמרו שם בתלמוד בשמיעת האוזן בעריכת שפתיים וכו', שהם דברים המובנים גם בדרך הטבע, אבל אחר כך אמרו "באימה וביראה" וזה לא מובן מצד הטבע, כי אדם שמפחד -אימה ויראה הם דרגות של פחד- הרי הוא לא מרוכז, וכיצד יצליח בתורה?

אבל האמת היא שיראת שמים זה משהו אחר. יראה של בשר ודם מבלבלת את האדם, אבל יראת שמים אינה כן, יראת שמים אינה מזיקה לכוחות הנפש ולא לכוחות הגוף, אלא אם כן כבר יש לאדם יראה ומוסיף יראה יותר ממה שצריך ומכניס עצמו למתח, אבל יראת שמים כמו שצריך אדרבה, **היראה נותנת זכויות וכוחות להתמדה ולהבנה בתורה, ובשכר היראה זוכים להצלחה בתורה.**

ההצלחה בתורה תלויה בזכויות ולא בכישרונות

והדברים ידועים, שהיו צעירים שלא היו בעלי כישרונות ואף על פי כן גדלו והצליחו בתורה, ולפעמים גם באותה המשפחה יכולים להיות שני אחים, ומעשים שבכל יום רואים את זה, שני אחים עם אותם הכישרונות, ופעמים שאחד יותר כישרוני מהשני, ואף על פי כן **הפחות כישרוני הצליח יותר, ונעשה תלמיד חכם גדול ממש, ואילו הראשון שהיה יותר כישרוני לא הצליח כל כך, כי ההצלחה בתורה אינה תלויה בכישרונות, אלא בזכויות**, והשני שהצליח היו לו יותר זכויות, כגון 'באימה וביראה', שהוא מפחד מביטול תורה, ומנצל את הזמן כראוי.

וכן כל המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם, הם זכויות להצלחה בתורה, ואמנם יש בהם גם הרבה דברים שמובנים מצד הטבע, אבל העיקר הוא מצד הזכויות שבזה.

הכל בהשגחה ולא בדרך הטבע

כגון בשימוש חכמים, זה מובן מצד הטבע שצריכים רב להצלחה בתורה, וכן דיבוק חברים מובן, ופלפול התלמידים

האושר הכי גדול בעולם הוא על ידי תורה

יש גמרא במנחות (יח, א) אשריכם תלמידי חכמים שדברי תורה חביבין עליכם ביותר, מי שדברי תורה חביבים עליו הוא מאושר. פה אני רואה ציבור ברוך השם, שניכר שדברי תורה חביבים עליהם, ורוצים לשמוע דברי תורה, אשריכם!

ומה הפירוש "אשריכם"? - אשריך בעולם הזה, כמו שאמרו באבות פרק ששי, שאם אדם עמל בתורה, אפילו אם יש לו רק פת במלח ומים במשורה, וכל מיני קשיים אחרים שישנם, עם כל זה "אשריך בעולם הזה". האושר הכי גדול שיכול להיות בעולם הזה, הוא על ידי תורה!

וזה דבר ידוע, שכך רואים במציאות, מי שהוא בן תורה וכל העסק שלו רק בתורה, הוא מאושר. יש גם גמרא (ע"ז יט, ב) שכל העוסק בתורה נכסיו מצליחים. ולא חסר לו כלום, כי הוא מסתפק במועט, ויש לו את המועט הנצרך לו, והוא תמיד שמח בחלקו וחי חיים מאושרים.

כל אחד יכול להיות גדול בתורה

בעמדנו לפני שבועות חשוב מאד לדעת, ולא כולם יודעים זאת, בפרט צעירים, **צריכים לדעת שכל אחד יכול להיות גדול בתורה ממש! אם יש מצוה של עסק התורה וידיעת התורה, והמצוה היא על כל אחד ואחד, סימן שזה שייך, וכל אחד יכול להיות גדול בתורה.** רק צריך שיעסוק בתורה, כל אחד לפי כוחו, אם יש חמש דקות פנויות - שינצל אותם! ולא יבזבז זמן סתם על סקרנות.

סקרנות בדברים בטלים - בזבוז זמן

יש סקרנות לדברים שאין בהם ממש, והסקרנות תופסת זמן שאין לשער, אפילו כשהולכים ברחוב, ורואים מודעה ומתעכבים לקרוא, זהו בזבוז זמן, ומה משנה לו מה שכתוב במודעה, הרי באותו הזמן יכול לעסוק בדברי תורה, לחשוב משהו, או להגיד פרקי תהלים, העיקר שיעשה משהו.

הסקרנות תופסת המון זמן במשך היום, ואילו **ניצול הזמן נותן הרבה הספק - שאפשר להספיק הרבה בתורה, וגם נותן זכויות**, וההצלחה בתורה תלויה בזכויות ולא בדרך הטבע.

לימוד מתוך התעניינות וסקרנות

ויש ללמוד ביישוב הדעת בלי מתח, מתוך התעניינות וסקרנות, כמו שמפורש ברש"י על הפסוק (דברים ו, ו) והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום וגו', מהו "היום"? שלא יהיו בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה אלא כחדשה שהכל רצין לקראתה, היינו שדברי תורה צריכים להיות אצל האדם "כדיוטגמא חדשה", כמו חוק חדש שיצא מהמלך, שכולם מתעניינים ורוצים לדעת מה החוק, ואפילו מי שזה לא נוגע לו, גם כן הטבע הוא שיש סקרנות לזה. כך צריך להיות העסק בתורה, מתוך סקרנות והתעניינות, ללמוד בצורה שמעניינת ומושכת את הלב.

ובאמת לימוד התורה מעניין מאד, רק תלוי באיזו צורה שלומדים, ומי שמתעמק יותר מכוחו זה לא מעניין, אבל כשלומד בפשטות לפי כוחו, זה מעניין ומושך, כמו כשקורא סיפור, כך דברי תורה להבדיל, זה יפה ומעניין, הקושיא והתירוץ, ואפילו הפשטות של המשנה, יש בזה קדושת התורה, והקדושה גם כן נותנת טעם.

והכרתי אנשים שלא הייתה תורתם אומנותם, שבזמן הפנוי היו לומדים, ביישוב הדעת, עם סקרנות, שהלימוד מעניין אותם, והיו מאושרים, אשריך בעולם הזה.

מתיקות התורה - צריכים תפילה על זה

ומלבד הסקרנות שהלב נמשך לתורה, יש גם מתיקות בלימוד התורה, כמו שכתוב (תהלים יט, יא) ומתוקים מדבש, ועל זה מבקשים בברכות התורה "והערב נא", שנזכה להרגיש את המתיקות בתורה. וזה המשך לתחילת הברכה "וציוונו לעסוק בדברי תורה", כיצד לעסוק? - על ידי הערב נא, כי בלי ערבות ומתיקות קשה ללמוד בהתמדה.

ויש מתיקות אפילו בפשטות דברי התורה, כפי שזכורני שעברתי פעם ליד בית כנסת, ושמעתי קול ילד צעיר שחוזר על מה שלמד בחיידר במתיקות וערבות נפלאה.

זוהי המתיקות שיש בתורה. אבל צריכים זכויות לקבל את המתיקות, ועל זה מבקשים והערב נא, שנזכה למתיקות התורה. והמתיקות והסקרנות שיש בדברי תורה, נותנים את הכוחות ואת המרץ להמשיך הלאה ללמוד בהתמדה.

למעשה, המסקנה היא שכל אחד מאיתנו, צעירים וגם מבוגרים, כולם יכולים לגדול ולהצליח בתורה, עם זכויות ועם העסק בתורה, עם ה"דרכה של תורה", ביישוב הדעת, עם סקרנות ומתיקות, והבא ליטהר מסייעין אותו, מי שמתחיל ועושה מה שבכוחו, זוכה לסייעתא דשמיא.

להמשיך השפעת החיזוק אחרי שבועות

כעת אנחנו עומדים לפני חג השבועות, שהוא זמן שיש בו השפעה של חשק ושל אהבת תורה, וכולם רוצים להצליח בתורה, אבל השאלה היא מה יהיה אחרי שבועות, וזה

גם כן מובן, שהתלמיד שואל והרב עונה, וזה מוסיף הבנה לרב עצמו. זהו ההסבר בדרך הטבע.

אבל האמת היא שאין טבע, וכפי שכתב הרמב"ן בסוף פרשת בא "שכל דברינו ומקרינו כולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם", אלא הכל בהשגחה לפי הזכויות, ורק לעיני בשר נראה כאילו שזה טבע, אבל זה הסתר פנים מה שנראה כך, והאמת היא שזה לא טבע.

וכגון מה שלוקחים תרופות לרפואה, צריכים לקחת את התרופה, אבל לדעת שלא התרופה מרפאה, אלא זה בהשגחה, וגזירת הכתוב היא שצריכים לקחת תרופה ["ורפא ירפא"] כדי שלא יהא ניכר שזה נס, אך באמת זה נס והשגחה מיוחדת ולא בדרך הטבע.

רק כדי שתהיה בחירה יש הסתר פנים שיחשבו שזה טבע, כי אם היו רואים בחוש את ההשגחה, לא הייתה בחירה, ועל מה היה מגיע שכר, לכן יש הסתר פנים שנראה שיש דרך הטבע, אבל האמת היא שאין דרך הטבע.

תפילת ההורים נותנת זכויות לילדים

וכך גם ההצלחה בתורה אינה בדרך הטבע, אלא תלויה בזכויות, ומרן החזון איש זצ"ל סיפר על אחד שבצעירותו לא היה בעל כשרון כלל, עד כדי כך שכשלמד את דברי רש"י הפשוטים "כל תיבה שצריכה למ"ד בתחילתה הטיל לה הכתוב ה"א בסופה כגון מצרים מצרימה" לא הבין מה שרש"י אומר, ואף על פי כן גדל והצליח בתורה, ונעשה רב עיר בחוץ לארץ, מפני שהיו לו זכויות.

ואמר החזון"א כי הזכויות היו דמעות של הסבתא, שבכתה והתפללה בהדלקת הנרות על הצלחת הצאצאים בתורה, ותפילה של ההורים נותנת זכויות לילדים.

כגון מה שמבקשים בברכות התורה ונהיה אנחנו וצאצאינו וכו', וכתב המשנה ברורה (סימן מ"ז ס"ק י') "ותמיד תהיה תפילת האב והאם שגורה בפיהם להתפלל על בניהם שיהיו לומדי תורה וצדיקים ובעלי מידות טובות ויכוון מאד בברכת אהבה רבה ובברכת התורה בשעה שאומרים אנחנו וצאצאינו וכן כשאומר בובא לציון למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה", וכאשר ההורים מתפללים ומבקשים מכל הלב, זה משפיע ונותן זכויות גם למי שאינו מתפלל.

וכפי שסיפר החזון"א על אותו אדם שגדל והצליח בתורה בזכות הדמעות של הסבתא, ונעשה רב עיר, משפיע ובעל הוראה! - למרות שהיה חלש מאד בכישרונותיו, היו לו זכויות, ועם זכויות זוכים להצלחה בתורה.

הכל תלוי בזכויות. ואם רואים את התלמידים שדברי תורה חביבים עליהם, ומחשיבים את התורה, ודאי שכל אחד יכול לגדול ולהצליח, רק צריכים לעסוק בתורה.

העיקר, שהשפעת החיזוק תימשך גם אחרי שבועות, להמשיך בעסק התורה עם מתיקות ועם סקרנות.

וכאמור בדרך כלל כשלומדים בפשטות יש סקרנות וזה מושך, אמנם לכל אחד יש הטבע שלו, ויש כאלה שנהנים יותר מהעמקות, כל אחד לפי טבעו ולפי כוחו, **ובמשך הזמן גם מי שהיה קשה לו להתעמק, יקבל כוח הבנה ויתעמק, הכל הולך בהדרגה לפי הכוחות של כל אחד ואחד.**

מה יעשה אדם ויחכם

ואמרו חז"ל (נדה ע, ב) מה יעשה אדם ויחכם? ירבה בישיבה, היינו ללמוד הרבה תורה 'בישיבה', עם הציבור ביחד, שיש 'רבותי' ו'חברי' ו'תלמידי'. ושאלו על זה, שהרי הרבה עשו כן ולא עלתה בידם, למרות שהרבו בישיבה, לא

הצליחו בתורה, אלא יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו, היינו שצריכים גם לבקש רחמים על ההצלחה בתורה.

ומבואר בהמשך הגמרא וברש"י שם, כי זה פשוט שצריכים לבקש רחמים, מפני שצריכים סייעתא דשמיא להצלחה בתורה, אבל היה מקום לחשוב שאחרי בקשת הרחמים כבר אין צורך להרבות בישיבה, ועל זה חידשה הגמרא שאינו כן, וצריכים גם לבקש רחמים וגם להרבות בישיבה.

עסק התורה הוא עסק נעים מאד, עם מתיקות וסקרנות, וכל אחד יכול להיות גדול בתורה בעזרת השם, בפרט שדברי תורה חביבים עליכם ביותר. הקב"ה יעזור שנוכה כולנו להצלחה בתורה עם כל הדברים שהתורה נקנית בהם!

ב. שיחה בישיבת ארחות תורה

בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא, האדם מתקדש על ידי השייכות עם תורה, וברגע שעוסק בתורה הוא קדוש.

מנוחה לצורך לימוד התורה

ואפילו כשהוא נח כדי לעסוק בתורה, אם אינו מסיח דעת מהתורה, ונח מפני שחייב לנוח, כדי שיהיה לו כוח לעסוק התורה, הרי המנוחה היא צורך עסק התורה, וכתוב ברמב"ם (הלכות דעות ג, ג) שאדם שישן לשם שמים, כדי שיהיה לו כוח לעבודת השם, הוא עובד השם בשינתו.

ומי שיחשוב על זה, הרי זו הרגשה נעימה כל כך, שהוא עוסק במצוה כל הזמן, וגם כשהוא ישן הוא עובד השם ועושה רצון השם, כי הוא ישן כדי שיהיה לו כוח לעסוק בתורה ולקיים תרי"ג מצוות, ונחשב גם בשעת השינה עוסק במצוה - בכל המצוות שיעשה אחר כך מכוח השינה.

וזהו אפילו כשהוא ישן, קל וחומר כשאינו ישן אלא יושב ועוסק בתורה, ודאי שהוא עובד השם ומתקדש בזה, וצריך לדעת להעריך ולהחשיב זאת.

עבודת השם בכל המעשים הגשמיים

וגם בשאר המעשים הגשמיים שעושה במשך היום, כגון כשהולך לאכול, תחילה הוא נוטל ידיו לאכילה, ומקיים מצות נטילת ידיים, ואחר כך מברך על הנטילה, ומברך גם על האכילה, ומקיים בזה עוד שתי מצוות, ואחר כך האכילה עצמה היא גם כן מצוה, אם כוונתו לשם שמים, כשאוכל מפני שהוא חייב לאכול, כמו שהוא חייב לישון, כדי שיהיה לו כוח לעבודת הבורא (עיין או"ח סימן רל"א).

רק צריך לעשות את החשבון שהוא אוכל מפני שחייב לאכול, ולא מפני שמתחשק לו, ואמנם האדם נברא בטבעו עם תאוה וחשק לאכול, כדי שיאכל ויהיה בריא, אבל הטבע

העולם הזה של בן תורה יותר משולחן מלכים

בעצם פה במקום הזה אינני יודע אם יש משהו להוסיף חיזוק. יש ברוך השם כל הרבנים, כל המשפיעים שבישיבה, משפיעים מיוחדים, וגם היסוד של הישיבה ממון הראש ישיבה זכרונו לברכה, היה גם כן יסוד חזק מאד, ולכאורה אם כן במה אפשר להוסיף עוד חיזוק. רק נזכיר דבר אחד, שהוא דבר חשוב.

שמעתי שהחזון איש אמר פעם לאברך צעיר ששאל אותו, מה צריכה להיות ההשקפה שלו על פי התורה, מהו הדבר העיקרי שצריך לדעת בקיצור? ואמר לו החזון איש "ששולחן גדול משולחנם", והוא לשון המשנה בפרקי אבות (ו, ד) אל תתאוה לשולחנם של מלכים, ששולחן גדול משולחנם וכתרך גדול מכתרם.

וענין "שולחן מלכים" הוא משל להנאות העולם הזה של מלכים, ואמרה המשנה שלא יתאוה אדם לעולם הזה של מלכים, כי העולם הזה של בן תורה הוא הרבה יותר טוב מהעולם הזה שיש למלך, מלך שלא חסר לו כלום, והוא שולט על כל המדינה, וכולם כפופים לו, אף על פי כן החיים שלו אינם מאושרים כמו מי שעוסק בתורה, ומי שעוסק בתורה הוא הרבה יותר מאושר.

זה מה שעלינו לדעת, כי אמנם אנו עוסקים בתורה, ונהנים מהלימוד, וזוהי הרגשה טובה, אבל צריכים גם לדעת את המדרגה והאושר שבזה, עד כמה המדרגה של מי שעוסק בתורה, וכמה אנו צריכים להיות מאושרים.

עסק התורה מקדש את האדם

כל רגע שאדם עוסק בתורה, כל מילה של תורה וכל מחשבה של תורה, זה מקדש את האדם! וכמאמרם קודשא

אלו הם ה"חיי עולם" בעולם הבא, נוסף על ה"אשריך" בעולם הזה, שזוכים על ידי עסק התורה.

לימוד בצורה המושכת לפי טבעו

ועסק התורה צריך להיות כמו שכתב רש"י על הפסוק "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום" - כדיוטגמא חדשה שהכל רצין לקראתה, היינו כמו חוק חדש של המלך, שכולם מתעניינים בו, כך התורה מעניינת, ואם הלימוד משעמם זהו לא עסק התורה האמיתי. צריכים ללמוד בצורה מעניינת, כל אחד לפי טבעו מה שיותר מעניין אותו.

ובדרך כלל כשלומדים בפשטות זה יותר מעניין, אמנם יש כאלה שנהנים יותר מהעמקות, ולכל אחד יש את האופי שלו, אך במציאות אצל רוב הציבור הפשטות יותר מעניינת. וכמו במילי דעלמא, כשקוראים סיפור, זה מעניין ומושך, כי דברים פשוטים מעניינים, כך גם בתורה, הפשטות מעניינת, ללמוד את הגמרא ואת הרש"י בפשטות. ובאמת גם ברש"י יש הרבה דברים עמוקים, וכידוע מהגר"א שברש"י וברמב"ם אין שום מילה מיותרת.

המתיקות נותנת כוח ללמוד בהתמדה

אם כן בלימוד התורה יש קדושה, וזה גם מעניין, וזוכים בזה לחיי עולם, וגם יש מתיקות בדברי תורה, כמו שכתוב (תהלים יט, יא) ומתוקים מדבש ונופת צופים.

וצריכים תפילה על זה, כפי שאנו מזכירים בברכות התורה "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו לעסוק בדברי תורה", היינו שיש חיוב לעסוק בתורה, ועל זה ממשיכים, כיצד נקיים את החיוב? - על ידי "והערב נא", שיהיה לנו ערבות בלימוד התורה, וכשיש ערבות ומתיקות, זה מושך, ואפשר ללמוד בהתמדה, אבל בלי מתיקות זה קשה, וצריכים סיעתא דשמיא לזכות למתיקות.

קיצור הענין הוא, שכל אחד מאיתנו יש לו אפשרות לחיות חיים מאושרים, אשריך בעולם הזה, ולא רק חיים מאושרים, אלא גם גדלות בתורה, כל אחד יכול להיות גדול בתורה, ולכולם יש את הכוחות לזה. רק צריכים ללמוד עם סקרנות ומתיקות, כל אחד לפי טבעו, וכשלומד לפי טבעו הוא נהנה, וזה מעניין ומושך, ואז לא קשה ללמוד בהתמדה, אבל כשלומד נגד טבעו, קשה להמשיך, ומתעייף מהר, כי זה לא מעניין. ואילו כשהלימוד מעניין ויש בו מתיקות, אפשר להמשיך הלאה, ולא מתעייפים.

וכבר אמרנו כי במקום הזה ברוך השם יש השפעה, משפיעים גדולי תורה ויראה, שמשפיעים כל מה שצריך, תורה ויראת שמים ומידות טובות, הכל יש פה ברוך השם, ואם התלמידים מוצלים את ההשפעה הזאת, בעזרת השם כל אחד מאיתנו יזכה להצלחה בכל הדרגות, בכל המעלות העליונות, בתורה, ביראת שמים, במידות טובות, ובכל מה שצריך, ונזכה לכל שלמות האדם בעזרת השם.

הזה גורם שחושבים כאילו שזה התכלית, והאמת היא שלא זו התכלית, אלא התכלית היא עבודת השם, והאכילה היא כדי שיהיה כוח לעבודת השם, והאדם הוא כמו חייל בצבא המלך שחייב לשמור על בריאותו כדי שיהיה לו כוח לעבודת המלך, ואם אינו אוכל הוא מורד במלכות.

נמצא שבמשך כל החיים שלנו, בכל שעות היום, אנו עוסקים במצוה, אם חיים עם חשבון שכל התכלית היא לצורך עבודת השם, וגם המעשים הגשמיים הם לתכלית זו, ועושים בזה רצון השם, ועל ידי זה מתקדשים ומתקדשים.

העוסק בתורה קשור ודבוק בחי העולמים

ובפרט בלימוד התורה, שבכל רגע שאדם עוסק בתורה הוא מתקדש ומחזיק בעץ החיים, כמו שכתב הנפש החיים (שער ד' פל"ג) על הפסוק עץ חיים היא למחזיקים בה: "כי צריך האדם לקבוע בלבו וידמה בדעתו כי אילו היה טובע בנחל שוטף ורואה לפניו בנהר אילן חזק, ודאי יאמץ כוח להתאחז ולהתדבק עצמו בו בכל כוחו, ולא ירפה ידיו הימנו אפילו רגע אחד, אחר שרק בזה תלוי עתה כל חיותו, מי פתי ולא יבין שאם יתעצל חס ושלום אף רגע אחד וירפה ידיו מהתאחז בו, יטבע תיכף.

כן התורה הקדושה נקראת עץ חיים, אילנא דחיי, שרק אותו העת שהאדם אחוז באהבתה ועוסק ומהגה בה בקביעות, אז הוא חי החיים האמיתיים העליונים, קשור ודבוק כביכול בחי העולמים יתברך שמו, דקודשא בריך הוא ואורייתא חד, ואם ח"ו יזניח תלמודו ופורש מקביעות העסק בה לעסוק בהבלי העולם והנאותו, הוא נפסק ונכרת מהחיים העליונים, וטובע עצמו במים הזדונים רחמנא ליצלן". עכ"ל.

ואמנם כשאדם נח וישן כדי שיהיה לו כוח ללמוד, זהו צורך עסק התורה, אבל כשאינו צריך ומסיח דעתו מן התורה סתם מפני שרוצה לנוח, הוא מנותק מעץ החיים! שהתורה היא עץ חיים למחזיקים בה, וכל זמן שאדם עוסק בתורה הוא מחזיק בעץ החיים, וכשמפסיק ללמוד הוא מנותק מעץ החיים, ובאותו הרגע הוא לא חי, אמנם הוא חי חיי הגוף, אבל לא חיי הנשמה, ואין לו חיי עולם!

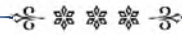
אין לשער תענוגי העולם הבא

בכל רגע אדם יכול לזכות לעולם הבא, לחיי עולם, כפי שאנו אומרים בברכות התורה "וחיי עולם נטע בתוכנו" שזה הולך על תורה שבעל פה (טור או"ח סימן קל"ט), ובזה זוכים לחיי עולם, שהם תענוגים שאין לשער, כמו שכתוב (ישעיה סד) עין לא ראתה אלוקים זולתך, ואפילו הנביאים לא ידעו מה הם תענוגי העולם הבא כדאיתא בברכות דף ל"ד.

ובעולם הזה גם כן זוכים לאשריך בעולם הזה, אבל זה רק התחלה, "מעין" העולם הבא, כמו שאמרו (ברכות נו, ב) שבת מעין עולם הבא, והיינו רק מעין, אבל זה לא התענוג האמיתי של העולם הבא, שהוא תענוג שאין לשער, וכל הזמן מתחדשים ומתחדשים עוד תענוגים שאין להם סוף.

פניני חשוקי חמד

מאוצרותיו המתוקים של מו"ר הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
חבר מועצת גדולי התורה. רבה של שכונת 'רמת אלחנן' ב"ב. זראש כולל 'בית דוד' חולון

האם להכין את הפתילות בעצמו,

או לקנות פתילות מהודרות מוכנות

דבר אל אהרן ואמר אליו בהעלתך את הנרות אל מול פני המנורה ואירו שבעת הנרות (ח-ב).

שאלה: מסופר על החפץ חיים שהיה מתעסק זמן רב בהכנת הפתילות לנרות החנוכה שהיו עשויות מצמר גפן. [אע"פ שמבואר בשולחן ערוך (או"ח סימן תרעג ס"ד), שאין חוששין לפתילות להחליפם, עד שתכלה. וכתב במשנה ברורה (סי"א) שאין בהם בזיון מצוה דאדרבה הם נוחין להדליק יותר כשהם מודלקין כבר].

יהודי יקר ששמע על הנהגה זאת, רצה גם הוא להתחיל להכין את הפתילות בערב חנוכה, אלא שזה לוקח זמן, לקחת את הצמר גפן, שיהיה במדה שוה, ולגוללן על ידו, ולחתכן וליישרן עד שיהיו מוכנות וראויות להדלקה.

אמרה לו אשתו, הרי אתה מתמיד האם לא חבל לך על הזמן, הרי היום יש לקנות פתילות מוכנות מהודרות יותר ומצמר גפן, ובמחיר לא יקר, ודולקות גם הרבה יותר יפה מאשר הפתילות שהיו בתקופת החפץ חיים, שואל היהודי האם כדאי לכזבו את הזמן היקר על הכנת פתילות מצמר גפן, ולעסוק במצוה בגופי, או שמא כדאי לרכוש את הפתילות המוכנות?

תשובה: ראשית ההכנה למצוה היא גדולה, וראיה לכך ממה שהקשה המרדכי (סוכה רמז תשסט) למה העושה סוכה יכול לברך שהחיינו על עשייתו, ואילו על הכנת נר חנוכה אין מברכים שהחיינו למרות שהוא בא מזמן לזמן, ותירץ דמשעת עשייתו לא מינכר שעושה אותם לשם מצוה, דשמא ידליקם לצורכו ולהכי לא מברך.

על כל פנים חוינן את גדול מעלת ההכנה של הנרות, שאם היה מינכר שעושה זאת לשם מצוה, היה צריך לברך על הכנה זו שהחיינו, אמנם אינה ראייה גמורה, שיתכן שכוונתו על הכנסת הפתילות ומילוי השמן.

כעת יש לדון מה גדול יותר לעשות המצוה בעצמו, [שגם בהכנה למצוות שייך מצוה בו יותר מבשלוחו, כמבואר במשנה ברורה (סימן רנ סק"ג) שמצוה שכל אחד יכין בעצמו איזה דבר לשבת, כי מצוה בו יותר מבשלוחו. אמנם במהר"ח אור זרוע (סימן קכח) כתב שדוקא בקידושין אמרינן מצוה בו יותר מבשלוחו ולא בשאר מצות ע"ש], או פתילות יותר מהודרות.

הנהגה בשאלה זו הסתפק החיי אדם (כלל סח ס"ז) צ"ע אם הוא יעשה המצוה לא יהיה מהודר כל כך, כגון הרצוה לכתוב לו ס"ת ואין כתבו מהודר, ואם ישכור סופר יהיה מהודר איזה עדיף וצריך עיון.

ובשו"ת דובב מישרים (ח"א סימן מז) כתב בפשיטות שישכור הסופר, והביא ראייה לזה, מהמבואר בירושלמי (יומא פ"ו ה"א) מצא [עבור מצות העומר] אביב קצור, ויבש שעדיין לא קצרו, אביב קצור קודם, ופירש הקרבן עדה

(ד"ה אביב) שאע"פ שמצוה לקצור, מכל מקום הואיל זה משובח בגופו שהיא אביב לח, מצוה בו יותר, אלמא שמבטלין מצות קצירה כדי שיהיה משובח בגופו, מכל שכן לענין מצוה בו יותר מבשלוחו שמבטלין היכא שהמצוה תהיה מהודרת ומשובחת.

וכך היה המעשה אצל גיסי הגר"ח קניבסקי שליט"א, שבתקופה מסויימת ביקש הגר"ח לכתוב ספר תורה, והלך אצל אחד מסופרי הסת"ם על מנת ללמוד ממנו את אומנות הכתיבה, וכשסיים, ישב לכתוב את ספר התורה, אולם בשלב מסויים, כשהבחין הגר"ח שהכתיבה אינה מתקדמת בקצב משביע רצון, וגם יופייה של הכתיבה יהיה יותר מהודר אם יעסוק בכך סופר מומחה, חזר בו מכוונתו לכתוב את הספר והעביר את המלאכה לסופר סת"ם.

למדנו מכאן, שכאשר הדברים יכולים להיעשות מתוך הידור רב יותר, כדאי לעשות את המצוה אפילו על ידי שליח, והוא הדין בענין הפתילות, כיוון שיש אפשרות להשיג כיום פתילות מוכנות ומהודרות, יקנם, ואת הזמן שנותר ילמד, או ילמד את ילדיו על גדול ימי החנוכה. (חשי"ח ר"ה יח ע"ב).

משומד חייב גם בימי הספירה להתגלח כשחוזר לדת ישראל

וכה תעשה להם לטהרם הנה עליהם מי חטאת והעבירו תער על כל בשרם וכבסו בגדיהם והטהרו (ח-ז).

שאלה: נכנס יהודי, בכפיפות קומה, בנמיכות רוח, וסיפר עובדה מזעזעת, [היה זה, בימי ספירת העומר]: "בתקופת השואה אפפוני חבלי מות, ומשרציתי להמלט על חיי, הלכתי והשתמדתתי... שמד עם 'תעודות ואישורים' ללא עוררין", רחמנא ליצלן.

התעוררנו בשאלה הרי היוצא לתרבות השמד, אינו מצטרף לכל דבר שבקדושה עד שישלח שערותיו [כמבואר בתרומת הדשן סימן פז, וכך נהגים] ומקוון של דברים כפי שכתב רש"י בפרשת בהעלותך: "והעבירו תער על כל בשרם" מצאתי בדברי ר' משה הדרשן לפי שנתנו כפרה על הבכורות שעבדו עבודת כוכבים והיא קרויה זבחי מתים וכו' הזקיקם הכתוב להתגלח. וא"כ האם נאמר לאותו יהודי להתגלח עכשיו בימי הספירה?

תשובה: בהלכות חול המועד (או"ח סימן תקלא ס"ז) נאמר: מי שהמיר לדעת כותים וחזר בתשובה ודרכו לגלח מותר לגלח במועד. וביאר במשנה ברורה (סי"א יט) שבמקום שנהגים שבעלי תשובה מ"שמד" מגלחין שערותיהן מותר לגלח ואפילו חזר בתשובה קודם הרגל, והיה יכול לגלח מקודם, יכול הוא בדיעבד להתגלח שהרי אין מצרפין אותו לכל דבר שבקדושה עד שישלח. וכתב הביאור הלכה (סימן תצג ס"ב ד"ה נהגים, בשם הפמ"ג) שאותם המותרים להסתפר בחול המועד יש לומר דגם בימי

הספירה שרי דלא עדיף מחול המועד. ולכן אמרנו לאיש הנ"ל להתגלח.

הן אמת שבשורת "אגרות משה" (אור"ח ח"ב סימן צו) מעיר בדברי הביאור הלכה, שאפשר לחלק בכמה מקרים בין ימי הספירה לחול המועד שבהם ההיתר משום שמחת המועד. אבל בענייננו, הרי ההיתר בחול המועד, הוא מהטעם שאינו יכול להצטרף לדבר שבקדושה, הוא הדין בימי הספירה.

אכן יעצנו לו שאפשרי לרכוש סנדקאות (בכסף) ואח"כ להודיע בבית הכנסת "אני סנדק לכן התגלחתי". ואסור לו לספר לכולם שנשמתד כמבואר בברכות (דף לד ע"ב) חציף עלי מאן דמפרש חטאיה. (חשי"ח ברכת לד ע"ב). [ועיין משי"כ בחשוקי חמד לקמן (בדף נד ע"א) מאמר בענין 'שהחיינו על פרי חדש שקנה בממונו'].

חידה: איך יתכן שהעובר על לאו,

והתרו בו, ואינו לוקה משום שינוי אות אחת?

ישאירו ממנו עד בקר ועצם לא ישברו בו ככל חקת הפסח יעשו אתו (ט-יב).

תשובה: כתב הרמב"ם (פ"י מהלכות קרבן פסח ה"א) השובר עצם בפסח טהור הרי זה לוקה, שנאמר ועצם לא תשברו בו, וכן נאמר בפסח שני ועצם לא תשברו בו. והעיר המנחת חינוך (מצוה טז אות יא) שיש כאן טעות סופר ברמב"ם, כי בפסח ראשון בפרשת בא כתיב (שמות יב-מו) 'ועצם לא תשברו בו'. ובפסח שני בפרשת בהעלותך כתיב 'ועצם לא ישברו בו', והוא נפקא מינה גדולה לדינא, דצריך להתרות להעובר מפסוק זה, ואם מתרים בו מלאו אחר, ודאי אין זו התראה, וכיון שמנו אותם מוני המצות לשני לאוין, אם כן אם בפסח ראשון התרו בו משום פסוק ועצם לא ישברו בו, ודאי אינו חייב, כי הוא סובר שמלעג בו, כי זה נאמר בפסח שני, ואפשר דגזירת הכתוב דוקא שם, ואין זו התראה, וכן בפסח שני אם התרו בו משום לאו דלא תשברו, גם לא הוי התראה, דפסוק זה הוא בפסח ראשון, והוי להם להתרות בו בלאו הנכתב בעבירה זו.

נמצא שהשובר עצם במזיד, והתרו בו, בפסח ראשון, שינוי העדים והתרו בו, עם יו"ד ועצם לא ישברו בו, במקום עם תי"ו, ועצם לא תשברו בו, אינו לוקה, והוא הדין בפסח שני כשהפכו, שאינו לוקה. (חשי"ח בי"מ קטז ע"א).

האם יש ענין ללכת לשמוע תקיעות

מבית הכנסת שיש שם בעל תוקע כהן

ובני אהרן הכהנים יתקעו בחצוצרות והיו לכם לחקת עולם לדוריכם (י-ח).

שאלה: אדם שיש לו שני בתי כנסיות סמוך לביתו, ואין לו קביעות באחד הבתי כנסיות, כי לפעמים מתפלל כאן ולפעמים מתפלל שם, כשהגיע בראש השנה מסתפק לאיזה בית הכנסת ילך להתפלל, האם יש ענין ללכת ולהתפלל בבית הכנסת שהבעל תוקע הוא כהן?

תשובה: מרן החזון איש זצ"ל היה מהדר שכהן יתקע, ולכן השתדל שרבי שלמה כהן יהיה הבעל תוקע אצלו, ושמעתי מגיסי הגר"ח קניבסקי שליט"א ששמע מאביו בעל הקהילות יעקב זיע"א, שנדמה לו שמאחר ובבית

המקדש תקעו כהנים, וכמו שכתוב (במדבר י ח) 'ובני אהרן הכהנים יתקעו בחצוצרות', לכן הידר על כך גם בבית מדרשו.

יש להוסיף שגם כשבית-דין היו גוזרים תענית על הציבור מחמת עצירות גשמים, והיו עומדים בתפילה, ומוסיפים עוד ששה ברכות, היו הכהנים תוקעים, כמו ששינו בתענית (דף טו ע"ב) שלאחר כל ברכה מהששה ברכות, היה חזן הכנסת אומר, תקעו הכהנים תקעו..., הריעו בני אהרן הריעו.

גם כשעם ישראל עברו את הירדן, תקעו הכהנים, כדכתיב (יהושע ו, ד-ה) 'ושבעה כהנים ישאו שבעה שופרות היובלים לפני הארון, וביום השביעי תסבו את-העיר שבע פעמים והכהנים יתקעו בשופרות'.

אמנם עדיין יש לדון שאולי דברים אלו אמורים רק בחצוצרות, או ביריחו שהיא גזירת הכתוב, ומלן שגם בראש השנה היו הכהנים תוקעים בבית המקדש ולא ישראל.

והנה שינוי בספרי (בהעלותך פייסקא עה) 'ובני אהרן הכהנים יתקעו בחצוצרות', 'הכהנים', בין תמימים בין בעלי מומים דברי ר' טרפון, ר' עקיבא אומר תמימים ולא בעלי מומים נאמר כאן כהנים ונאמר להלן כהנים מה כהנים האמורים להלן תמימים ולא בעלי מומין, אף כהנים האמורים כאן תמימים ולא בעלי מומין, אמר לו רבי טרפון... אקפח את בניי אם לא ראיתי שמעון אחי אמא שהיה חגר ברגלו אחת שהיה עומד ומריע בחצוצרות, אמר לו הין רבי שמא בהקהל ראית, שבעלי מומין כשרין בהקהל [ויש גורסים בראש השנה] וביום הכיפורים ויובל, א"ל העבודה שלא בידיה אשריך אברהם אבינו שיצא מחלצין עקיבא, טרפון ראה ושכת, עקיבא דורש מעצמו ומסכים להלכה, כל הפורש ממך כפורש מחייו.

אך עדיין אין ראיה משם, שאף אם בראש השנה היו תוקעים הכהנים בעלי מומים או אפילו תמימים, מכל מקום שמא גם זה מיירי בחצוצרות, ולא בשופר, וכן כתב במנחת חינוך (מצוה שפד) ח"ל: ואינו מבואר בדין בראש השנה שהיה חצוצרות גם כן, או בתעניות שהיה שופר גם כן, מי היו התוקעין [בשופר] אם כהנים דווקא או אפילו ישראלים. ונראה דבשופר היו תוקעין הן בראש השנה הן בתעניות אפילו ישראלים, דבשופר לא מצינו בשום מקום קפידי בכהנים, אך בחצוצרות אף בראש השנה כיון דמצינו חצוצרות בכהנים גם כן בראש השנה היו הכהנים תוקעין בחצוצרות, וישראל בשופר הן בראש השנה והן בתענית, עכ"ל.

אמנם מצינו בחזקוני (ויקרא כה א) 'בהר סיני', כל מקום שנאמר בהר סיני, בו בהר נאמר קודם רדתו בתשרי. וגם פרשה זו נאמרה ממחרת מתן עשרת הדברות. ומה שנכתבו פרשיות הללו כאן בספר תורת כהנים היינו טעמא, משום דאית בהו מצות שמיטים ויובלות דשייכי בהו כהנים. כדכתיב והעברת שופר תרועה וגו' וכתיב ובני אהרן יתקעו וגו'. הרי שלמד שהכהנים היו תוקעים גם בשופר, והוא חידוש, והוא כדברי רבינו החזון איש.

ואולי גם בענייננו יש ענין שילך להתפלל בבית הכנסת שיש שם בעל תוקע כהן, וצריך עיון. (חשי"ח ר"ה בו ע"ב).

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עטרת שלמה

פרשת בהעלותך תשע"ח

אשר לפי זה נמצא, שכל דין הקרבת פסח שני, הוא רק אם רוב ישראל הקריבו את הפסח בראשון, מעתה יש לומר דלכן שפיר נחשב הקרבת פסח שני, שהיא נעשית 'בתוך בני ישראל', דאינה נעשית רק אם גם ישראל עשו את הפסח בראשון.

ויש להוסיף בזה עוד, דמדון זה דאין היחידים עושים את השני, אלא בזמן שעשו רוב הקהל את הראשון, הוינן דהקרבת הפסח שני מצטרף להקרבת הפסח הראשון, ומהאי טעמא בעינן שיהא הפסח נעשה בראשון, דאז אפשר שהקרבת הפסח שני, יצטרף להקרבת הפסח ראשון, ולפי זה הרי בודאי חשיב שהפסח שני נעשה 'בתוך בני ישראל', ושפיר נענו הטמאים גם בשאלתם שיהא נעשה 'בתוך בני ישראל'.

ויהי בנסוע הארון וגו' (י, ל"ח).

הנה פרשה זו יש לה סימניות של נו"ן הפוכה לפניה ולאחריה, וברש"י הביא דברי הגמ' בשבת דף קמ"ו ע"ב, הטעם שנכתבו הסימניות, לומר שאין זה מקומו, ולמה נכתב כאן, כדי להפסיק בין פורענות לפורענות. והרמב"ן הוסיף בזה, שההפסק הוא כדי שלא יהיו שלש פורעניות סמוכות זו לזו, ונמצאו מוחזקים בפורענות.

והנה בגמ' בשבת שם, הוא מחלוקת תנאים בטעם הדבר, דמה שהביאו רש"י והרמב"ן הוא דעת רשב"ג, אבל דעת רבי שם הוא דלא מן השם הוא זה, אלא מפני שספר השם הוא בפני עצמו.

ונראה דלפי דברי הרמב"ן שטעם ההפסק הוא כדי שלא יחזקו בפורענות, יש לומר פלוגתתם היא לשיטתייהו בדין חוקה, דהנה בגמ' ביבמות דף ס"ד ע"ב תניא, מלה הראשון ומת, שני ומת, שלישי לא תמול, דברי רבי, רבן שמעון בן גמליאל אומר שלישי תמול, רביעי לא תמול, הרי דנחלקו בדין חוקה, דדעת רבי דחוקה הוא בשתיים, ודעת רשב"ג דחוקה הוא בשלוש, וא"כ נמצא דלדעת רבי לא יהני ההפסק דפרשה זו, להפסיק בין הפורעניות שלא יחזקו בפורענות, דהרי גם בשתיים נעשים מוחזקים לפורענות, ורק רשב"ג לשיטתו דבשתיים לא הוה חוקה, מועיל הפסק פרשה זו להיות הפסק שלא יחזקו בפורענות לשלושה פעמים.

ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויבך וינוסו משנאיך מפניך. (י, ל"ח).

ופירש רש"י, וינוסו משנאיך, אלו הרודפין שונאי ישראל, שכל השונא את ישראל, שונא את מי שאמר והיה העולם, שנאמר ומשנאיך נשאו ראש, ומי הם, על עמך יערימו סוד. וצריך ביאור

ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם וגו'. למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל. (ט, ו').

הנה בשאלת הטמאים 'למה נגרע', מלבד השאלה על עצם הקרבת קרבן פסח, נכלל גם עוד שתי שאלות, שהקרבתם תהיה 'במועדו', ו'בתוך בני ישראל', וכמו שכתוב 'למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל'. והנה על עצם הקרבת הקרבן פסח, נענו בזה שנתחדש להם זמן של פסח שני, אבל על מה ששאלו למה נגרע שיהא זה 'במועדו' ושיהא 'בתוך בני ישראל', על זה לכאורה לא נענו, דהרי מקריבין בזמן אחר, ובנפרד מכל בני ישראל.

והנה על מה ששאלו שיהיה זה במועדו, נראה דיש לומר בזה, דהנה נתייחד יום י"ד אייר, שהוא יהיה זמן ההקרבה של פסח שני. והנה אמת דכן הוא הגזירת הכתוב, ד"ד אייר הוא זמן דפסח שני, ואין צריך ליתן טעמים בזה, אמנם נראה דיש לומר בזה, על פי דברי הגמ' בסנהדרין דף י"ב ע"ב, גבי חוקיה מלך יהודה, שעיקר ניסן בניסן, דמסקינן בגמ' שהיה כיום שלושים של אדר, ואמר שמואל, דאין מעברין הואיל וראוי לקבעו ניסן, ומבואר דמשום שראוי החודש להיות ניסן, הוא השוב בניסן, שלא לעבר את השנה.

אשר לפי זה יש לומר, דזהו הטעם דדוקא יום י"ד באייר נקבע לזמן הקרבת קרבן פסח שני, דהואיל וראוי לקבעו ניסן, שהרי אם יעברו בית דין את השנה, יהא נעשה חודש לחודש ניסן, נמצא דאייר ראוי לקבעו ניסן, ועל כן יש לומר דמישך שייך לניסן, וחשיב יום י"ד שלו, כיום י"ד בניסן, ולכן קבעה תורה יום זה למועד להקרבת קרבן פסח שני.

ולפי זה נראה, דמהאי טעמא יש לומר דגם חשיב 'במועדו', דכיון דמה שנקבע יום זה שיהיו מקריבין בו הוא משום החודש זה מושך שייך לניסן, א"כ עי"ז נחשב שהוא מקריב ב"ד ניסן, וא"כ חשיב שמקריב 'במועדו', ונמצא דנענו הטמאים במשאלתם להקריב קרבן ה' 'במועדו', דעיקר הזמן של קרבן פסח הוא ב"ד ניסן, וי"ד אייר יש לו בחינה שהוא חשוב י"ד ניסן.

והנה על מה ששאלו שיהיה זה 'בתוך בני ישראל', נראה לומר עפ"י מה דאיתא בגמ' בפסחים דף פ' ע"א, ונפסק ברמב"ם פ"ז מהל' קרבן פסח ה"ה, מומר דרב, דאם רוב ישראל לא הקריבו את הפסח בראשון, וכגון שהיו רוב הקהל זבים, וטומאת זיבה לא הותרה בציבור, אין היחידים מביאין בפסח שני, וז"ל הרמב"ם שם שאין היחידים עושין את השני, אלא בזמן שעשו רוב הקהל את הראשון.

מה השייכות של תפילה זו כנגד שונאי ישראל, בעת נסוע הארון.

ונראה לבאר, עפ"י דברי הגמ' בר"ה דף ג' ע"א, על הפסוק בפרשת חוקת, וישמע הכנעני מלך ערד, מה שמועה שמע, שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד, וכסבור ניתנה רשות להלחם בישראל, ומבואר שבעת סילוק הענן, סבורים שונאי ישראל שאפשר להלחם בישראל.

ולפי זה יש לומר, דהנה בעת נסוע הארון, היה עמוד הענן מתקפל, וכמו שכתב רש"י לעיל בפ"ט פסוק י"ה, שכיון שהיו ישראל נוסעין, היה עמוד הענן מתקפל, ונמשך על גבי בני יהודה כמין קורה, והוא ענין נשגב, ועיין בזה בדברי הגר"א, מעתה יש לומר דכשם שבעת שנסתלקו ענני הכבוד במיתת אהרן, סבר הכנעני מלך ערד שנתנה רשות להלחם בישראל, כן יסברו שונאי ישראל בעת נסוע הארון, שגם אז הענן מתקפל, לכן התפלל משה בעת נסוע הארון, שיפוצו אויבך וינסו משנאיך.

והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה. (י"ב, ג).

וצריך ביאור למה נכתב ענין זה שהוא עניו מאוד מכל האדם כאן. וברמב"ן כתב שהוא להגיד כי ה' קנא לו בעבור ענותנותו כי הוא לא יענה על ריב לעולם, ור"א מפרש ואמר כי הוא לא היה מבקש גדולה על שום אדם ולא יתגאה במעלתו כלל אף כי על אחי והם חוטאים שמדברים עליו הינם.

וברמב"ם סוף הלכות מומאות צרעת כתב ז"ל והוא לא היה מקפיד על כל אלו הדברים שנאמר והאיש משה עניו מאוד. ומשמע מדברי הרמב"ם דזהו הטעם שנכתב דבר זה כאן, לומר שמושה לא היה מקפיד על זה.

ונראה לומר בזה בעוד אופן, דהנה רבנו חיים מוואלוז'ין כתב ברוח חיים (ריש פרק א' דאבות), דהטעם דאצל משה הייתה שכינה מדברת מתוך גרונו, מפני שנודרך אצלו הגוף כל כך, עד שלא היה הוצץ ומפסיק כלל הארת הנשמה כשהיה בעולם העליון לכשהיה בגוף, וזה היה מפני רוב שפלותו וענותו, שחשב עצמו כאלו הגוף אינו, ואמר ונחנו מה, ולכן אמר השכינה מדברת מתוך גרונו של משה, מחמת שלא היה הגוף מסך מבדיל, הייתה שכינה מדברת מתוך גרונו ממש. והוסיף שם ברוח חיים עוד, דמה שאהרן ומרים דברו במשה, הוא מפני שחשבו שאצלם גם כן נודרך החומר כמו במשה, ולכן אמרו הרק אך במשה דבר, כלומר לא בו בלבדו השכינה מדברת מתוך גרונו בו ממש, הלא גם בנו דבר, חשבו שגם נבואתם במדריגה כזו, והשיב להם הקדוש ב"ה אם יהיה נביאכם ה' וכו', לכן אמר להם כאן, שאל ידמו שהנבואה שלהם במעלה גבוהה כל כך כמו של משה וכו', וכל זה זכה מחמת רוב ענוה שהיה בו שהיה הגוף נחשב אצלו כדבר מה.

הנה מבואר מדבריו דהטעם דדברו אהרן ומרים במשה, הוא מפני שחשבו שנבואתם היא במדרגה ובמעלה גבוהה כל כך כמו

של משה, אבל האמת שאינו כן, והטעם דרק אצל משה הייתה הנבואה במדרגה ובמעלה גבוהה של שכינה מדברת מתוך גרונו בו ממש, משום רוב ענוה שהיה בו.

אשר לפי זה מבואר היטב למה הזכיר הכתוב כאן את ענין ענותנותו של משה, דהתשובה שהשיב הקב"ה לאהרן ומרים היא שנבואתם אינה באותה מעלה גבוהה כמו של משה, והטעם שרק משה זכה לנבואה במדרגה ובמעלה זו של שכינה מדברת מתוך גרונו, שלא זכו נביאים אחרים, הוא מפני רוב ענותנותו, לכן הזכיר הכתוב את ענין ענותנותו של משה, שבוה מקדים את הטעם למה משה רבנו זכה לנבואה במדרגה זו, ולכן הוא חלוק מאהרן ומרים.

והנה מרים מצורעת כשלה. (י"ב, י).

איתא בגמ' בזבחים דף ק"א ע"ב, מרים מי הסגירה, א"ת משה הסגירה, משה זר הוא, ואין זר רואה את הנגעים, וא"ת אהרן הסגירה, אהרן קרוב הוא, ואין קרוב רואה את הנגעים, אלא כבוד גדול חלק לה הקב"ה למרים אותה שעה, אני כהן, ואני מסגירה, אני חולטה, ואני פוטרה. והתוס' שם (דף ק"ב ע"א ד"ה אני) הביאו דברי הספרי, שאמר אהרן נמצאת מפסיד לאחותנו, שאיני יכול להסגירה, ולא לטמאה ולא לטהרה, והקשו ע"ז, תימה במה מפסידה, הא כיון דאין רואה את הנגעים, כל שכן שהיתה טהורה.

ואפשר לומר בביאור הענין, שהנה בצרעת מלבד שהיא סימן מומאה, הלא היא גם נגע ומכה בבשר, וכדכתיב להדיא בפרשה כאן, ויאכל הצי בשרו.

והנה בפשטות אופני הטהרה כל עניינים הוא רק לטהר ממומאות צרעת, ולא שייכי לרפואת הנגע, שהרי דבר זה תלוי אם שב ורפא לו, שכשישוב בתשובה על החטאים שהם סיבת המכה, ממילא ישלח השם דברו וירפאהו וימלט השחתת בשרו, אכן נראה די"ל שבאמת ע"י הנהגת דיני הצרעת במצורע, מהני זאת גם שעל ידי זה יתרפא הנגע.

מעתה יש לומר, דעל כן רצה אהרן שיהא אפשר לראות את הנגע להסגירה, ושיהא נוהג בה כל דיני מצורע, דעל ידי זה תהא נרפאת מהנגע והמכה, וזהו שאמר נמצאת מפסיד לאחותנו, שאם אין מיה שיראנה ועל ידי זה יהא נוהג בה כל דין וסדר צרעת, לא תהא נרפאת ממכתה.

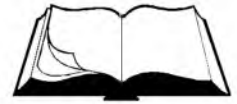
הדברים נערכו מתוך שיעור הנמסר בעשיק
בישיבת "עטרת שלמה" - קרית הישיבה
את השיעור במלואו ניתן לשמוע בקול הלשון
1-5-5-1-1-001-6171003 (מס' הדיש)

השיעור מוקדש לרפואת
הבחור חיים יהודה בן לאה בתושחי

מִיָּם הַיָּם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

סיון תשע"ח

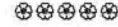
שאלות המצויות

גליון 339

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

לע"נ מרן ראש הישיבה רשכבה"ג

רבינו אהרן יהודה לייב שטינמן זצוקל"ה

דבק שקוף ע"ג פרשת תפילין

שאלה: בשעה שבדק תפילין היה לו דבק ביד, וכמה טיפות נטפו ע"ג האותיות, (ואי אפשר להורידם דאז יפסלו האותיות), האם זה מוסל את התפילין?

תשובה: אם נפלה שעווה על גבי האותיות שע"ז אין האותיות ניכרות, בזה יש נידון אם נחשב כאילו אין את האות (כמו שנמחקה) ונפסלה הפרשה, אבל אם האות ניכרת (שהיה דבק שקוף) עדיין הוא כשר, ואין צריך להורידו כלל (ע"י משני"ב סי' ל"ב ס"ק קכ"ח, וע"ע שו"ת "הר צבי" ו"יד סי' רכ"ט לענין התות תרסיס על גבי האותיות לשומרן שלא יתפוררו).

חצי שמו"ע

שאלה: הגיע זמן תפילת שמו"ע (עוד מעט שקיעה), ואין לו סידור, ויודע רק חלק מתפילת שמו"ע בע"פ, האם יתפלל מה שיודע או שמא חייבים דוקא להתפלל את כולה?

תשובה:

א. איתא בשו"ע (סי' קי"ט סעיף ג') שאם דילג ברכה אחת של שמו"ע חוזר אליה ומתפלל משם על הסדר, שסדר הברכות מעכב, כיון שתקונוהו אנשי כנסת גדולה וסמכו על סדרן של מקראות. ולכן מיד כשנזכר שדילג על ברכה שלימה, אסור לו להמשיך להתפלל, וחוזר מיד ("יתהלל לדוד" סי' קכ"ד ס"ק ו').

ב. אם גמר שמו"ע, ונזכר שדילג על ברכה חייב לחזור ולהתפלל את כל השמו"ע מתחילתו.

ג. אבל באופן שיודע רק חלק מברכות שמו"ע, ואין כלל באפשרותו להשיג ידיעה כיצד להתפלל שמו"ע כהוגן לפני שיעבור זמן תפילה, יאמר מה שזוכר ויודע, ויוצא ידי חובת תפילה מן התורה שברחמי בעלמא סגי, ומן התורה אין הברכות מעכבות, ומיד שבא לידו סידור יצטרך להתפלל את כל השמו"ע כהוגן (שו"ע סי' תקצ"ג, משני"ב ס"ק ב' ו"ביאור הלכה" שם).

ד. אם לא יודע ברכה ראשונה של שמו"ע, יראה להסמיכה לאיזו ברכה כגון ברכת "אשר יצר" (משני"ב שם).

ה. אם לא השיג סידור וכבר עבר זמן תפילה, יתפלל בתפילה הקרובה פעמיים שמו"ע אחד לחובה ואחד לתשלומין (ספר "אשי ישראל" פרק ל"ב הערה צ"א בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א, וע"ע ספר "פסקי תשובות" סי' קי"ט ס"ק ג').

ברכת המזון במקום "בורא נפשות"

שאלה: היה חייב לברך ברכת "בורא נפשות" ושכח ובירך ברכת המזון או ברכת מעין שלוש, האם יצא יד"ח בדיעבד?

תשובה: כתב המשני"ב (סימן ר"ח ס"ק ע"ז) דברכת המזון אינה פוטרת פירות משום דאינו זיין, ועוד כתב המשני"ב (סי' ר"ב ס"ק נ"ה) שברכת מעין שלוש אינה פוטרת ברכת "בורא נפשות", ע"י שם, והטעם שחז"ל תיקנו נוסח הברכה לכל דבר.

מי ידליק נרות. אבא או בת

שאלה: כשאמא איננה בבית (כגון בבית החלמה), מי עדיף שידליק נרות שבת, האבא או הבת שהיא כבר גדולה?

תשובה: הדלקת הנרות היא חיוב על כולם, ואעפ"כ חז"ל מסרו שאשה תדליק כיון שהיא כליבתה נרו של עולם (ע"י שו"ע סי' רס"ג סעיף ג' ומשני"ב ס"ק י"ב), ולכן מסתבר שהבת תדליק (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

תיקון לחילול שבת (הוספה לגליון 336)

שאלה: אשה הדליקה נרות שבת וקיבלה שבת, ושכחה מזה והדליקה את הגז מתחת לסיר, האם היא יכולה לשאול על קבלת השבת למפרע, ונמצא שלא עברה בחילול שבת (ע"י "לבוש" סי' רס"ג סעיף י"ז שאפשר לשאול על קבלת שבת לפני ג' אנשים וכעין שתיקנו בהתרת נדרים, שהותר הנדר למפרע)?

תשובה: אפשר לעשות כן, ונמצא למפרע שיש הדלקת נרות בלי קבלת שבת, ולא היה חילול שבת (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

ויש להוסיף שאפילו לאחר בין השמשות שאין נ"מ עוד שאלה זו, כיון שכבר חל עליה שבת, בכל זאת אפשר לשאול על השבת, וכמבואר בשו"ע (ו"יד סי' רל"ח סעי' כ') נשבע על כיכר זו שלא יאכלנה, ואכלה אפילו כולו, נשאל עליו ונפטור משבועתו (וע"י בהגה"ת רע"א שם שפליגי הראשונים אם יכול להישאל רק אם נוגע לעונש מלקות או קרבן, או אפילו כדי להוריד דין שמים, וע"י בהגה"ת "דגול מרובה" שם שמחמיר, וע"י "פתחי תשובה" ס"ק ד' שכדאי להישאל עליו כי מה הפסד יש, אולי הלכה כהרא"ש שמהני, וע"ע רמ"א ה"ל חלה סי' שכ"ג סעיף ח' שאם אכל כל העיסה שיש בו חלה אי אפשר לשאול עליו, וע"י בשו"ע ס"ק ו', ובהגהות "מראה כהן" שהתם אם שואל עליו גורם שאכל טבל, ע"י שם).

נפל הכוס באמצע הקידוש (הוספה לגליון 337)

שאלה: באמצע הקידוש או ההבדלה בא ילד והפיל את הכוס, ונשפך כל היין, וגמר את הקידוש או את ההבדלה, האם יצא יד"ח היות ובתחילת הקידוש היה עם כוס?

תשובה: היות שהכוס מעכב בדיעבד, ובחלק השני היה בלי כוס, לא יצא ידי חובתו, וחייב לקדש או להבדיל פעם נוספת (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

וכל זה אם לא היה עוד יין מוכן לפניו, אבל אם היה יין מוכן לפניו בכלי על השולחן או על הספסל בעת הקידוש, ודעתו היתה לשתות ממנו אח"כ, אינו צריך לקדש שנית (משני"ב סי' רע"א ס"ק ע"ח).

לימוד הל' כתובה בשבת

שאלה: האם מותר לקחת כתובה בשבת ולקרוא אותה עם חתן, וללמדו הל' כתובה?

תשובה: איתא בשו"ע (סי' ש"ז סעיף י"ג) אסור לקרוא שטרי הדיוטות, שהוא שטרי חובות וחשבונות, ואפילו לעיין בהם בלא קריאה אסור, ע"כ. והטעם, כתב המשני"ב (ס"ק י"ג) יש אומרים משום "ממצוא חפצך", ויש אומרים משום שמא ימחק, ע"י שם.

יש סוברים ששטר כתובה, אע"פ שענינה חיובי ממון, מכל מקום ענין של מצוה היא, ולא דמי לשאר שטרות שהוא רק של חול, ועוד דהמשני"ב (ס"ק ס"ג) התיר לטלטל גט כי אפשר ללמוד בו דיני הגט, וגם בכתובה יש הרבה דינים ללמוד בו ("שלמי יהודה" פרק י"ב סעיף י"ג בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, "ארחות שבת" ח"ב פי' כ"ב הע"ר ר"ח).

ויש סוברים שאסור לקרותה כמו שאר שטרי ממון, ולא דמי לגט משום שגט אינו שטר חוב אלא שטר איסור ("איל משולש" שטרי הדיוטות פרק ב' הע"י כ"י בשם הגר"ח קרליץ שליט"א).

להניח מלכודת עכברים

שאלה: האם מותר בשבת להניח מלכודת עכברים בפינת הבית, כדי שעכבר יתפס בה לאחר זמן?

תשובה: אם החיה נכנסת לתוך המלכודת בשעה שמניחים אותה יש בזה משום איסור צידה דאורייתא ואם נתפסת בה אחר כך, פטור, אבל אסור. ולכן אסור להעמיד מלכודת עכברים בשבת (משני"ב סי' שט"ז ס"ק י"ח). ואפילו אם המלכודת כבר מונחת שם, ומכניס לתוכה אוכל כדי שהעכבר יימשך לשם, גם זה אסור (ספר "תורת המלאכות" הצד סוף ס"ק י"ז, בשם הגר"ח קרליץ שליט"א).

הוצאת אוכל בשבת מסיר העומד על הפלטה

שאלה: בשעה שסיר עומד על האש לכתחילה אין להוציא ממנו אוכל, אפילו הוא מבושל לגמרי (ע"י משני"ב סי' ש"ח ס"ק קי"ג), מה הדין אם יסדר את שעון השבת של הפלטה כך שיכבה לחצי שעה, האם יהיה מותר להוציא משם אוכל לכתחילה?

תשובה: אם הפלטה חשמלית, ועדיין יש בו חום שהיד סולדת בו, הרי"ז כאילו הסיר עומד על האש, ורק אם מחכה זמן שתתקרר הפלטה יכול להוציא מהסיר את האוכל. ובכל זאת אם הסיר כבד ואי אפשר להורידו, או מונח ע"ג אש שאינה גרופה, יש להקל שיכול להוציא ממנו ע"י כף אע"פ שעומד על גבי האש ("חזון איש" או"ח סי' ל"ז ס"ק ט"ו, "מנחת יצחק" ח"ה ס"ק כ"ז אות ו', "שבט הלוי" ח"י סי' י"א אות ב'), ודוקא אם האוכל מבושל כל צורכו,

03-6194741: למעורר על קדושת הגליון.

ועכ"פ שיזוהר כאשר מוציא את האוכל לא יוציא מתחתית הקדירה, (ועי' בספר "שבות יצחק" דיני ביטול פרק מ"א אות ב' ס"ק ד').

שניצל מלא שמן (הוספה לגיליון 336)

◀ **שאלה:** שניצל מלא שמן, האם מותר להניחו על גבי נייר סופג, כדי שהשמן ייספג בנייר שמתחת?

תשובה: מותר להניח את השניצל על הנייר אף שהשמן יוצא מהשניצל, ואין בזה משום 'סוחט' (השניצל) כיון שהשמן זב מעצמו, ולא דמי לנותן בתוך כברה שאסור, אפילו אם נופל מעצמו, דמכיון שהוא ספוג בתוך הנייר אין עליו שם משקה וכאילו מפריד אוכל מאוכל.

ועוד, אפילו בידים מותר לסחוט את השניצל כדי שהשמן יצא היות שזה לא משקה שנברא שם, רק נבלע בתוכו, ואינו מעונין לאוכלו כלל, אין עליו שם מלאכה, והר"ז דומה לירקות שכבושים במלח ובחומץ שמותר לכתחילה לסחוטם אם אינו צריך למימיהם (שו"ע ס' ש"כ סעיף ז'), ומה"ט מותר לסחוט אטריות (לאקשין) משומן הנבלע בהן (משני"ב שם ס"ק כ"ה).

חילול שבת על חולה באופן שגם הבריא מרוויח

◀ **שאלה:** חולה שיש בו סכנה וחייבים לחלל שבת, ויש אפשרות כגון לפתוח מקרר שיש בו מנורה, ויש בו אוכל לחולה וגם אוכל לבריא, כאשר במקרר שני יש אוכל רק לחולה. האם מותר לכתחילה לפתוח את המקרר שיש בו אוכל לחולה ולבריא (כאשר בשניהם יש אותו חילול שבת)?

תשובה: לכתחילה יש לעשות חילול שבת באופן שאין לבריא הנאה מכך, ולכן יש לפתוח את המקרר שאין בו אוכל לבריא (משני"ב ס' שכ"ח ס"ק ל"ח, שענה"צ ס"ק י"ז, ספר "פסקי תשובות" ס"ק כ"ט אות 249).

וכעין זה אם יש ב' אנשים שיכולים לנסוע עם החולה מחוץ לתחום, ואחד מעדיף לנסוע משום שיש לו שם שמחה משפחתית, ולולא זה היה מעדיף לא לנסוע, לכתחילה מכיון שהוא מכוון לצורך עצמו לא יסע (שם).

ביטול קריאה ל'הצלה'

◀ **שאלה:** בשבת קרא לאיש מ'הצלה' שישע להציל נפש, והקדימוהו אחרים, וכבר אין צורך שיבוא, האם יכול להודיע לו שלא יבוא כדי שלא יחלל שבת בחינם?

תשובה: אסור לעבור אפילו איסור דרבנן להודיע לו שלא יבוא כיון שחבר 'הצלה' אינו עושה שום איסור בנסיעתו (שו"ת "שבט הלוי" ח"ח ס' קצ"ג ס"ק ב'), ואם נמצא גוי במקום, מוטב לומר לו שידוע לו שלא יבוא ('נשמת אברהם' ח"א שלי"ח ס"ק א' בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל).

גדרי עשיית תנאי בערב שבת לענין הפרשת תרו"מ

◀ **שאלה:** בליל שבת נזכרו שלא הפרישו חלה, מה העצה לכך? **תשובה:**

א. אסור להפריש תרו"מ וחלה בשבת א"כ עשה תנאי לפני שבת, ובדמאי מועיל תנאי אע"פ שאין המאכל ברשותו, אבל בטבל ודאי לא מהני התנאי אלא על מה שברשותו בשעת אמירת התנאי ('רמב"ם הלכות מעשר פרק ט' הל' ז', וב"דרך אמונה" ס"ק ס"ג וס"ו).

ב. מי שהוא חשוד על המעשרות דינו כודאי, ואי אפשר להתנות א"כ הוא ברשותו (שם).

ג. ולכן, נכון שכל אחד יזכור לעשות התנאי בכל ערב שבת ויו"ט שמא ישכח לעשר איזה דבר, והוא מכבוד השבת, ובכלל תקנת חז"ל שחייב אדם לומר 'עישרתם' בערב שבת, ומצינו שגם תנאים ואמראים היו נזהרים בזה ("דרך אמונה" שם ס"ק ס"ג, ו"ציון ההלכה" ס"ק ק"ד).

ד. ותנאי שעשה בערב שבת לכו"ע אפשר לעשות במחשבה ("דרך אמונה" שם ס"ק ע"ז בשם ה"חזון איש").

ה. אם יש לו נוסח בביתו, יכול לומר את התנאי בקצרה: "כל מה שאני עתיד להפריש ולחלל בשבת היא כנוסח הכתוב ברשותי כדת" ("דרך אמונה" שם ס"ק פ"א), ומחולל הוא וחומשו וכו'.

ו. מי שעשה תנאי, יכול לעשות שליח שיפריש, אף שהשליח לא עשה תנאי ("דרך אמונה" שם ס"ק ע"ח).

ז. מי שעשה תנאי על פירות שהיו ברשותו, ונתן אח"כ מפירותיו לאיש אחר, מ"מ יכול לעשרן על תנאו אע"פ שהוא לא יאכל מהם ("דרך אמונה" שם).

ח. בחור שממונה על המעשרות בישיבה יכול לעשות תנאי ("דרך אמונה" שם, "ציון ההלכה" ס"ק ק"ב).

ט. יש לעשות את התנאי כל ערב שבת ולא פעם בשנה (ולא כמו התרת נדרים), (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

י. מעשה באחד שנסע לבית הבראה ושאל איך לעשות שם מעשרות, והורה לו ה"חזון איש" זצ"ל שלכתחילה יעשר מערב שבת, ואם לאו יעשה תנאי, ואמר שאולי זה נחשב כשלו וברשותו, כיון שכבר שילם על האירוח ("ציון ההלכה" שם אות ק"כ).

יא. אינו חייב לעשות את התנאי דוקא ביום שישי, אלא יתכן שאפשר ביום חמישי ואפילו עוד קודם ("דרך אמונה" שם ס"ק נ"ט).

תספורת לכבוד סעודת ברית מילה

◀ **שאלה:** כתב בשו"ע (ס' תצ"ג סעיף ב') שמוותר לבעל ברית להסתפר בימי העומר, מה הדין אם לאחר הברית נזכר אבי הבן ששכח להסתפר (והסעודה תהיה רק בעוד שעה), האם מותר לו להסתפר לכבוד הסעודה?

תשובה: יסוד ההיתר של תספורת הוא משום שזה אצלו כמו יו"ט ("ערוך השולחן" שם סעיף ג'), ולכן מסתבר שגם לכבוד הסעודה יכול להסתפר (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

קניית כרטיס בזול

◀ **שאלה:** מכרו כרטיסים לנסיעה למירון, ומי שקונה מוקדם מקבל מחיר מוזל לכרטיס, וככל שמתקרב הזמן מחיר הכרטיס עולה. האם יש בזה משום רבית, מכיון שבינתיים מלווה לחברה את הכסף וכנגד זה מוזילים לו את המחיר?

תשובה: אם החברה מוכנה לקבל צ'ק דחוי, מוכח מזה שההזלה לא משום הלוואה אלא רק כדי שיהיו המקומות מסודרים ומותר לעשות כן, אבל אם החברה רוצה דוקא מזומנים ומשתמשת בכסף עד זמן הנסיעה, יש בהזלה משום רבית, ואסור (ואין לומר שנחשב כיש לו שמיד קונה זכות לשבת באוטובוס, משום שהתשלום הוא גם עבור שכירות פועלים, ובה לא שייך היתר של י"ט).

ובחנותה, אם משלם מראש חלק מהחנותה ומוזילים לו את המחיר, מותר משום שמשלם כנגד שימוש באולם, וכן כנגד דמי האוכל המונחים כבר במחסנים וזה נחשב "יש לו", אבל על דמי שכירות פועלים אי אפשר להתיר ע"י הקדמת התשלום (כמבואר ברשב"א, ובגמרא בבא בתרא ע"ח, ובשו"ע יו"ד סימן רע"ו).

נתן כסף לחברו לשם קניית מכונה בחו"ל

◀ **שאלה:** ראובן נתן לשמעון כסף כדי שיקנה לו בחו"ל מכונה מסוימת ששם היא זולה יותר (שמעון בין כך נוסע לשם). האם מותר לשמעון להשתמש בינתיים בכסף, או שמא מכיון שיש כאן הלוואה, והוא מחזיר לו מכונה שבארץ שווה הרבה יותר, יש בזה משום איסור רבית?

תשובה: אם סיכמו מראש שהוא יכול להשתמש בכסף, ואח"כ יביא לו את המכונה, יש בזה משום רבית, שטורח עבורו בגלל הלוואה, עוד מכיון שהוא מביא לו מכונה ששווה בארץ יותר ממה שהלווה לו, אבל אם נתן לו כסף לקניית המכונה ולא דברו כלל על שימוש בכסף, הכסף שנמצא אצלו נחשב כפקידון, ומה שמותר לו להשתמש בו, הוא משום שהכסף הוא פתוח, ואין עליו שם רבית ומותר.

שבר כיסא באולם שמחות

◀ **שאלה:** ישב על כיסא באולם שמחות והתנדנד עליו בדרך לא רגילה, והכיסא נשבר, האם חייב לשלם עבורו?

תשובה: אם עשה פעולה שאין הכיסא עומד לכך הרי חייב לשלם (ואין זה נחשב 'מותה מחמת מלאכה'), אולם אינו חייב לשלם על כיסא חדש רק את מחיר הכיסא המשומש, ובפרט שעשה בו פעולות לא רגילות, ומיד נשבר, זה סימן שבין כך היה הכיסא חלש מאוד, ולכן אם כסא חדש (של אולמות) עולה 200 ₪, התשלום על כיסא ישן שהוא חלש 40-50 ₪ ויסיכמו ביניהם כמה ישלם.

יורשים המסרבים לשלם על קבורה

◀ **שאלה:** יהודי הלך לבית עולמו, וילדיו (שרבו אתו בחייו) מסרבים להתעסק בקבורתו, וטוענים שאת הכסף הם ירשו מיד עם פטירתו, ולא מסכימים שישתמשו בו לקבורת אביהם, מה הדין?

תשובה: איתא בשו"ע (יו"ד ס' שמי"ח סעיף ב'), כל צרכי קבורתו מוציאים מהיורשים מהממון שירשו מאביהם, ע"י שם (ע"ע חו"מ ס' רנ"ג סעיף ל"ט שאפילו אם הנפטר נתן כסף לאחרים, אין לוקחים את הכסף מהם אלא רק מהיורשים, ע"י שם), ולפי"ז בנ"ד מחייבים את היורשים לשלם עבור הקבורה, ואפשר לקחת את הכסף מהם בעל כורחם.

קטן ששאל ופגע

◀ **שאלה:** קטן שאל חפץ ונאבד, האם חייב לשלם?

תשובה: איתא בשו"ע (חו"מ ס' תכ"ד סעיף ח') הריש שוטה וקטן פטורים מלשלם וכו', ואע"פ שהגדיל הקטן פטור כיון שבשעה שהזיקו לא היה בן דעת, ע"י שם. כתב הרמ"א (או"ח ס' שמי"ג) כשיגדל טוב לו שיקבל לעשות תשובה וכפרה, ע"י שם, והיינו שבידי שמים ישלם לו (ועי' משני"ב שם ס"ק ט').

וכל זה בקטן שהזיק, אבל קטן שקיבל לשמור אין בו דיני שמירה, ואפילו בידי שמים לא חייב לשלם ("פתחי חושן" הל' פקדון פרק א' סעיף י"ז ס"ק ל"ד).

שותפות יששכר וזבולון

◀ **שאלה:** האם חייב לכתוב שטר כתוב וחתום על הסכם יששכר וזבולון, או מספיק הסכם בעל פה?

תשובה: לא חייב לכתוב שטר על הסכם יששכר וזבולון, שהרי כלפי שמים רואים שיששכר לומד בזכות זבולון, ממילא יש לו את השכר (הגרש"ז אויערבך זצ"ל והגראי"ל שטינמן זצ"ל). ובכל זאת כותבים שטר כדי שיהיה מסודר וברור על ההסכם ביניהם (ע"ע ספר "ביאורי הדף" על מסכת זבחים ב').

השתמשות בכרטיס מנוי למקוה – האם יש בה חשש ריבית

סברת הדברים: נפסק בשו"ע (סי' קעד סעי' א) שהמוכר חפץ לחבירו ויש לאחד מהם הזכות לחזור מהמקח, נחשב המקח להלוואה ואסור לקונה להשתמש בחפץ, שנחשב כריבית על ההלוואה, ואם כן היה מקום לומר שכן הוא במקבל כרטיס מהמקוה שיש לו זכות חזרה שאם כן ההשתמשות נחשב כריבית.

אולם באמת נראה שאין בזה חשש, שכל ההשתמשות בכרטיס הוא רק לטובת בעל המקוה ולא לטובת הלוקח, והיינו, שהמנוי במקוה משלם בנפרד כסף על השתמשותו במקוה, ומצידו היה צריך בעל המקוה לשבת כל יום ליד המקוה ולהכניס המנוים, אלא היות שהוא רוצה לחסוך לישב שם או למנות משהו לישב שם, הוא מפיק כרטיס מיוחד שמכניס רק מי ששילם, ונמצא שהלוקח אינו משתמש בכרטיס אלא נכנס בגלל הכסף שמשלם, והכרטיס נעשה רק לטובת בעל המקוה, ואם כן אפי' אם יש כאן הלוואה, אין ההשתמשות נחשב לריבית, שאינו משתמש בכרטיס לטובתו אלא לטובת הלוה.

שאלה: נהוג היום ברוב המקוואות שהרוצה להיות מנוי במקוה מקבל כרטיס שאתו הוא נכנס כל יום למקוה. בנוסף למחיר שמשלם לכל חודש צריך לשלם בתחילת המנוי 20 ₪ כדמי פקדון על הכרטיס, וכשמחליט לגמור את המנוי במקוה, הוא מחזיר את הכרטיס ומקבל בחזרה את ה- 20 ₪ שהפקיד, ויש לברר האם יש בזה משום ריבית, וכמבואר בשו"ע (סי' קעד) שכל מקח שיש להם זכות חזרה נחשב להלוואה ואסור להשתמש בחפץ, ואם כן גם כאן שיש לו זכות חזרה בכרטיס יהיה נחשב להלוואה, וההשתמשות אסורה משום ריבית.

תשובה: אין בזה חשש איסור.

*

חוק "החזרת מוצרים" – אם יש בזה חשש ריבית

הנה, לפי החוק, זכות האפשרות של חזרה ניתנת לקונה רק כל זמן שלא נשתמש עדיין במוצר, אבל אם בתוך ה- 14 יום התחיל כבר להשתמש במוצר מתבטלת זכות החזרה שהיה לו והחפץ נחלט לקונה לעולם, ואם כן יוצא שבדרך כלל אין שום חשש של ריבית, שהרי כל החשש הוא שאם הקונה משתמש בחפץ כל זמן שיש לו אפשרות של חזרה יש בהשתמשות חשש ריבית משתמש בחפץ שאינו שלו תמורת הנאה של הלוואה, אבל במקרה שלנו הרי ברגע שמתחיל להשתמש במוצר מתבטל ההלוואה והרי הוא שלו, ואם כן אפילו יהא שעד שמתחיל להשתמש בו הרי הוא שייך עדיין למוכר, מכל מקום ברגע שמתחיל להשתמש במקרה נתבטל זכותו ונחלט לו החפץ ומשתמש הוא בשלו.

היתר זה משמש לנו כמעט בכל המוצרים, וכגון במקרה, שולחן, ארון, שבמוצרים אלו ההנאה שיש לנו מהם הוא רק על ידי השתמשות, שאנו נהנים מהמקרה רק אחרי שאנו משתמשים בו, וגם ההנאה מן השולחן הוא רק כשמשתמשים בה, ואם כן הרי כשאנו משתמשים בה ע"י עצמה נחלט החפץ ללוקח והוא שלו לגמרי ואין הוא משתמש בחפץ של המוכר.

אולם עדיין יש הרבה מוצרים שיש בהם תועלת רבה ללא השתמשות בפועל, כגון כל מוצרי נוי למיניהם יש הנאה בהם בעצם עמידתם בבית, ואם כן הרי נהנה הוא מחפץ שאינו שלו שכל זמן שלא השתמש במוצר רק הוא עומד במקומו יש לו עדיין זכות החזרה, וכבר נהנה מהם גם לפני שנחלט לו, ונמצא משתמש בחפץ שאינו שלו תמורת ההלוואה שנתן למפעל.

ברם, המעיין גם בשאר סעיפי החוק יראה שגם בזה אין שום חשש, שלפי החוק כשהקונה מחזיר את החפץ מנכים לו 5% ממחיר המוצר, ולמשל אם המוצר עולה 100 ₪, כשמחזיר את החפץ מנכים לו 5 ₪ ואינו מקבל אלא 95 ₪, ולפי הנפסק בשו"ע אין בזה חשש, שאם

שאלה: בארץ ישראל נכנס לתוקף חוק של "החזרת מוצרים", חוק זה מאפשר לקונה מוצר כגון: מקרר, ארון, שולחן, וכדו', להחזיר את המוצר כמו שהוא לחנות תוך 14 ימים מהקניה, במדה ואיננו מרוצה ממנו, נתלבטו רבים האם יש בזה חשש ריבית.

תשובה: אין בזה חשש איסור כלל.

סברת הדברים: הנה עיקר שאלתם נובעת, מפסק השו"ע (סי' קעד ס"א) שכל זמן שיש אפשרות לקונה לחזור בו מן המקח לא קנה הלוקח את החפץ, ולשיטת הרבה פוסקים הרי אפילו לא יחזור באמת מן המקח אלא כל שיש לו אפשרות לחזור בו לא נחלט לו החפץ ועדיין הוא שייך למוכר, כיון שכן יוצא שהכסף שנתן הלוקח למוכר נמצא בידו בתורת הלוואה, והמוכר הוא הלוה של הלוקח, ואם כן מה שהקונה משתמש בינתיים בחפץ שאינו שלו בזמן שיש לו האפשרות של חזרה הוא ריבית שהמוכר נותן לו כתמורה להלוואתו, ויש בזה חשש ריבית ולהרבה פוסקים אפילו ריבית דאורייתא, ובמקרה שלנו יוצא שכל קונה באשר הוא, נחשב על ידי החוק החדש למלוה ולוה ונכנס הוא לכאורה לחשש ריבית, שהוא משתמש במקרה שעדיין אינו שלו תמורת ההלוואה שנתן לחברה.

וכבר נתפרסם בשם כמה פוסקי זמננו שחששו לזה והתריעו לכל קונה שיאמר בפה מלא למוכר שהוא מוותר על זכות החזרה שיש לו כדי שלא להיכשל בחשש ריבית ח"ו, אולם המעיין בסעיפי חוק זה לפרטיה, יראה שבאמת אין שום חשש בזה ואין צורך לוותר על הזכות, וכמו שיבואר.

מתנה המוכר בתחילה שבעת החזרת המוצר ינכה לו מה שהשתמש בחפץ אין בזה רבית כי אין הוא משתמש בחפץ תמורת ההלוואה, אלא תמורת התשלום שינכה אם יצטרך להחזירו, ואם כן 5%

שמפסיד משלם ומכסה את ההשתמשות במקח, ונמצא שאינו משתמש בחינם אלא משלם עבור זה למוכר באחוזים האלו שמורידים ממנו ואם כן גם במוצרים אלו ליכא חשש.

*

מלמד פרטי שמבקש קנס על איחורים

קנס שהרי מחייבו בקנס על כל שבוע של איחור, והרי זה כקנס המתרבה שאסור. אולם במקרה זה אפשר להמציא היתר אחר, ויהיה תלוי איך היה לכתחילה צורת ההסכם ביניהם, שמצינו בשו"ע (סי' קעו סעי' ו) שבשכירות מותר לכתחילה לפרט שאם ישלם עכשיו יוזיל לו ואם ישלם בסוף השכירות יוסיף לו, ולכן במקרה זה הרי הוא מציאות של שכירות פועל, שמותר לכתחילה להתנות שאם מעכשיו בפחות ואם לאחר זמן ביותר כל עוד הוא בתוך תקופת השכירות. ועל כן אם התנה עמו לכתחילה שאם משלם ביום ר"ח יהיה התשלום סך 100 דולר, ואם ישלם בשבוע שלאחריו ישלם לו 110 דולר, ואם שבועיים לאחריו ישלם 120 דולר, והאברך אינו יכול לתבוע בינתיים את הכסף וביד האב לשלם מתי שרוצה ובמחירים הנ"ל, הרי הכל בכלל התנאי הראשון, והוא ככל שכירות שמותר להתנות מלכתחילה שני מחירים אחד על תשלום במזומן, ושנית על תשלום לאחר זמן. אולם אם צורת ההסכם היה שזמן התשלום הוא בכל אופן רק בסוף החודש, והוא יכול לתבוע את הכסף מאבי הבחור מיד בסוף החודש, וכן גודל התשלום הוא סך 100 דולר, אלא שאם אינו משלם בזמן הרי מוסיף על החוב עוד קנס בכל שבוע, אסור שזה דינו כקנס המתרבה על המחיר ולא כשני מחירים בשכירות ואסור.

שאלה: מעשה בבחור שהיה לומד באופן פרטי עם אברך אחד שעזר לו בלימודיו, האברך שרצה להבטיח את משכורתו התנה עם אביו של הבחור שישלם לו בסוף כל חודש על החודש, ואם יאחר לשלם לו שבוע אחרי גמר החודש יוסיף לו על כל שבוע סכום של 10 דולר, ושאלתו האם יש בזה חשש רבית או לא.

תשובה: אם צורת ההסכם היה מתחילה שבר"ח משלם 100 דולר ובשבוע לאחר מכאן 110 דולר, ובשבוע לאחר מכאן 120 דולר, אין בזה שום חשש ומותר, אבל אם צורת ההסכם הוא שזמן התשלום הוא בר"ח, ואם מאחר הרי הוא מוסיף על השכירות משום האיחור יש בזה איסור רבית.

סברת הדברים: בשו"ע (סי' קעז סעי' יז) נפסק שמותר לתת קנס על איחורו בתשלום מכר או שכירות, אולם כל זה רק אם מחייבו בקנס על איחור של פעם אחת בלבד אבל אם מוסיף לו על כל איחור תוספת של קנס אין ההיתר של קנס, ואם כן גם באופן דידן אין ההיתר של

מתוך ספר התשובות ברית פנחס למענה רבני בהלכות ריבית 920-15-50-02

צפית לישועה?

נתאר לעצמינו אחד הנכנס לבית מדרש שיושבים שם עשרות אנשים והוא שואל 'האם אתם רוצים ומעונינים שהמשיח כבר יגיע?' וכולם עונים מיד: 'בודאי!!', וממשיך השואל 'האם אתם רוצים שהוא יגיע עכשיו ממש, או שיתמהמה עוד קצת?' ושוב עונים כולם באותה ודאות 'אנו רוצים שיגיע עכשיו ממש!', ומוסיף השואל לשאול 'האם ידוע לכם מה שאמרו חז"ל (שמו"ר לא, ו) שמי שאינו נזהר באיסור רבית, אינו קם לתחיית המתים?', ואם תתבוננו בכל עסקיכם יום יום, בכרטיסי אשראי, בבנקים, בחשבונות ותשלומים וכו', תבחינו שיש לכם עשרות עסקים שאינם נקיים מאיסור רבית, והאם אתם בטוחים שיהיה לכם זכות לעמוד עם משיח כשיגיע היום?', ברגע זה נעצרים הנשאלים ועומדים 'א"כ אנחנו צריכים עוד תקופת זמן כדי לתקן את כל עסקינו שנהיה ראויים לעמוד עם משיח יחד'. והדברים מדברים בעד עצמם, עומד אדם ומצפה ומייחל כל יום לביאת משיח צדקנו שיבא במהרה, וכמה תפילות הוא שופך על זה כל יום, אולם למעשה הוא עושה יום יום פעולות המרחיקות אותו ממה שהוא מבקש, שהרי ע"י איסור זה הוא מונע את עצמו לקום לתחיית המתים, וכמבואר במדרש הנ"ל, והוא פסוק מפורש ביחזקאל (יח, יג) 'בנשך נתן ותרבית לקח, וחי לא יחיה'. ולכן, מהחובות שהאדם מחויב לעשות כהכנה לגאולה, הוא לנקות את עצמו מכל חשש איסור רבית, ועי"ז יוכל להתפלל ולצפות לישועת ה' הגדולה. וידוע מה שכתב החפץ חיים (חומת הדת פרק כד) שלכן אנו אומרים בכל תפילת שמו"ע "מחיה מתים ברחמים רבים", ועל מה ולמה צריכים רחמים רבים כל כך לתחיית המתים, דעל אף שהוא אחד מיסודות הדת שאנו מאמינים בכל ליבנו בתחיית המתים, מ"מ העושה דברים שמבואר בחז"ל שאינו קם לתחיית המתים, לא יהיה בידו הזכות לקום עם ישני עפר, ולכן אנו אומרים 'מחיה מתים ברחמים רבים' כי יהיו צריכים לרחמים מרובים כדי להיות ראויים לקום לתחיית המתים. ולעניינינו מבואר בזה, כי כוונת הברכה 'מחיה מתים ברחמים רבים' כלולה בקשה מאת ה' שיזכנו ברחמיו וישמרנו ויזכנו להיות זהירים באיסור רבית בכל פעולותינו, למען נוכל לעמוד לפני משיח צדקנו.

שאל אביך ויגדך

ליקוטים מתורת מרן רבן של ישראל הגראי"ל שטינמן זצ"ל

בהעלתך | תשע"ח | גליון מס' 7

שיחה לפרשת השבוע - נח החסד

המשכן היה הכל דוגמא של כל הבריאה כולה. כפי השיעור קומה. כמו שנקרא בספרים. וכל המעשים שהיו במשכן היו דוגמא כמו מעשה בראשית. ולכן בצלאל שהיה צריך לעשות את המשכן, יודע היה אותיות שבהם נבראו שמים וארץ. כי צריך לדעת לעשות את המשכן כפי השיעור קומה של כל העולם, והאדם הוא ג"כ דוגמת כל העולם ודוגמת המשכן. ולכן כתוב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. בתוכו לא נאמר אלא בתוכם. בתוך לב של כל אחד ואחד.

ונמצא שהקב"ה עשה את הבריאה באופן זה שכל אחד יאיר לשני, לא לעצמו, אלא לעשות "שהשני יאיר", ובבחינה זאת היו צריכים הנרות להיות כל אחד כלפי האמצעי, כלפי חברו. כדי להורות שאינו מתכוון לעצמו אלא בשביל השני, וזה היה צריך להיות מודגש אף במשכן, שלכאורה לא הוסיף אור ממש, מ"מ היה שם סימן להראות שרוצה שהשני יאיר! ולכן היו כל הסימנים ללמד לאדם. כי כמו שהנרות הם בצורה זו כך "הלבבות" של בני אדם, יהיו בצורה זו שאני רוצה שהשני יאיר.

וא"כ כיון שזה תכלית הבריאה "עולם חסד יבנה" לכן כל הדברים שבבריאה צריך להראות על חסד. האיך הוא החסד, ועל כל צעד ושעל רואים האיך להתנהג במדת החסד. הן בהנהגת העולם, הן בהנהגת המשכן, כך גם צריך להיות הנהגת "לב האדם", הכל בכיוון הזה של עשיית חסד.

וכפי שאמרנו דלא רק חסד גשמי, אלא חסד רוחני, דהנרות לא היו משפיעים כ"כ גשמיות, דהעיקר בזה היו סודות שהיו מרמזים כנגד דברים עליונים. וגם זה היה משפיע רק ע"י שכל אחד היה מראה שרוצה להשפיע אור לשני, שהשני יאיר.

ואם זה כך, א"כ דבר גדול מאד. כל מה שעושה האדם הן בצד הרוחני, הן בצד הגשמי, שיהא הכל בכיוון כלפי השני. כמו שאומר הגר"ח זצ"ל "האדם לא נברא לעצמו אלא להועיל לאחריו", דהעיקר הוא להועיל לזולתו, וא"כ להועיל לזולתו ברוחניות. זה הדבר העיקרי מה שמועיל לזולתו. ולכן רואים בכל הבריאה. בין בעצם הבריאה הגשמית, בין בבריאה הרוחנית. בין בכל עניני התורה. דהמשכן מגלה כמו שהיה במעשה בראשית, וכך גם האדם שכל איבריו בנויים כמו שבנוי המשכן, וכמו שבנויים כל העולמות, כמ"ש בספרים, שכל אבר ואבר מכוון כנגד דבר אחד במשכן. וכל מה שהיה במשכן מכוון כנגד השיעור קומה, והכל נעשה על תכלית כזה, להראות שהעיקר הוא להטיב לזולתו.

וא"כ כמה צריך האדם לחשוב, אם הוא יכול לעשות משהו, לעזור למקום תורה דאלה שבאו כדי לחזק מקום תורה אין לשער ואין לתאר איזה זכות שיש להם. ואם בן אדם היה יודע כמה הוא צריך לשמוח על זה שזוכה להקים מקום תורה, להקים מקום שיצא אורה, האור האמיתי זה התורה. דאין אור אחר. וכל האור שיש, זה רק משל. דהתורה היא האור.

ואנו רואים כי ברוך השם, אנשים הבינו שבאו לעזור למקום תורה לעשות אור, לא רק לעצמו לבד, אלא להועיל לזולתו. וכמובן רק באופן שלא יזיק לו דאם מזיק לו איננו מחוייב, אבל כשלא יזיק לו, אז איזה זכות! וזה ממש התכלית מה שהקב"ה רוצה מאיתנו לעשות חסד. להוסיף אור לא רק לעצמו, אלא למקום שהמקום יגדל למקום של תורה ויראת שמים. וזה יועיל גם לכל התושבים ולכל הסביבה. כי זה מוסיף אור על כל הסביבה. וחסד זה הוא מה שרוצה הקב"ה. שזה עיקר תכלית שעושה הקב"ה ורוצה שגם בני אדם ילכו בדרך הזה. "הדבק במדותיו" מה הוא - אף אתה. דאין לו שום הנאה עצמית רק להועיל לזולתו. דהקב"ה אינו צריך לנו ולכל מעשינו, כי אם יצדק מה יתן לך. ורוצה רק להטיב.

שיחת רבנו בישיבת ירוחם - סיון תשנ"ח: הנה כל הבריאה כולה חסד, כמ"ש "עולם חסד יבנה", ואחז"ל כי התורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים, כי הקב"ה אין לו צורך בשום דבר. וברא הכל רק להטיב! והיות שהקב"ה רוצה שגם בני האדם ילכו בדרכיו, מה הוא רחום אף אתה רחום וכו'. דכל המדות שיש לו להקב"ה צריך לילך בהם, הדבק במדותיו של הקב"ה, ומדותיו הם חסד ורחמים, רחום וחנון, אלו הם מדותיו של הקב"ה.

ובהקדמה לנפש החיים מבנו הג"ר יצחק זצ"ל כתב בשם אביו הגר"ח זצ"ל שזה כל האדם "לא לעצמו נברא רק להועיל לאחריו כל אשר בכוחו לעשות". וכמובן זה לא רק בגשמיות, לעשות חסד בגשמיות, אע"פ שבדאי גם זה מדה גדולה. אבל עוד יותר הוא לעשות חסד ברוחניות. כי תכלית האדם הרי היא לרוחניות. וא"כ מה שזה יותר לתכלית, זה חסד יותר גדול. דאם עושה עמו חסד בדבר גשמי זה עדיין לא הכל, ועיקר החסד הוא, רוחניות, ושניהם טובים, דאי אפשר לומר שלא יעשה חסד בגשמיות כי בלי גשמיות האדם לא יכול להתקיים, והקב"ה הרי עושה הכל, בין חסד ברוחניות בין בגשמיות, אבל העיקר, החסד הגדול ביותר, הוא כשעושה עמו חסד ברוחניות.

והנה בפרשת בהעלותך כתיב אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות ופרש"י יאירו שבעת הנרות, ששה שעל ששת הקנים, שלשה המזרחיים פונים למול האמצעי הפתילות שבהם, וכן שלשה המערביים ראשי הפתילות למול האמצעי ולמה - כדי שלא יאמרו לאורה הוא צריך, ובעצם הם דברי הגמ' בשבת (כ"ב ע"ב) ע"ש.

ולכא"ו האיך היתה הוי אמינא כזו שיטענו בני אדם לחשוב שהקב"ה צריך לאורה, הנרות של שמן זית שיאירו בשבילו, האם הוא לא רואה בחושך? אבל כך דרשו חז"ל.

והענין בזה דצריך להראות לאדם, שכל מה שעושים אינו אלא לצורך האדם, ואפי' בדבר כזה דאפשר שלא היה בזה הוי אמינא כלל, צריך להדגיש לו, לראות, שכל מה שעושים זה רק לטובת האנשים. ומה התועלת כאן לבני אדם? כמשאחז"ל בשבת (כ"ב) וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר, לא הלכו אלא לאורו. אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל. מאי עדות אמר רב זו נר מערבי שהיה נותן בה שמן כמדת חברותיה וממנה היה מדליק ובה היה מסיים, דנר המערבי היה דולק כל היממה. ולא כשאר הנרות שהיו דולקים רק כלילה ולפעמים גם קצת ביום, וזה היה נס שהיו כולם רואים שהקב"ה עושה שתשרה שכינה. וזה היה רק עד דורו של שמעון הצדיק כמו שפירש רש"י. ואח"כ היתה באמת דרגה פחות של שכינה. שלא ראו את הנס הזה, שיהיה נר המערבי דולק כ"ד שעות.

ומה שהיה הוי אמינא, דלאורה הוא צריך, שהרי הקב"ה בודאי אינו צריך את זה, אמנם לבני אדם, הכהנים שבמקדש זה היה מועיל, דבהיכל הרי לא היו חלונות ולא אור אחר, ושרר שם חושך, ורק שבעת הנרות הללו האירו, והיה הוי אמינא שהאור הוא בשביל זה, לכן בא הפסוק ואמר אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות להורות שלא נעשה כדי להאיר כלל. ע"י שהיו כל הפתילות פונים לאמצעי.

והסימן בזה שלא נעשה להאיר לבני אדם, כי כל אחד היה פונה לאמצעי, להראות שאינו עושה מחמת עצמו, אלא בשביל שהאמצעי יאיר, והוא יהיה המרכז להאיר, דהיינו לתת אור לשני.

לו שליטה על כל מה שהוא עושה] לפתע אמר רבינו בעצם מה אכפת לי ללכת, רק שחסר קצת כבוד שלא שמעו ולא שאלו לקולי, ככה זה בן אדם, לבסוף כמובן שרבינו הלך.

סיפר הגר"ר אני זוכר את האופרוף של ר' שרגא. הסטייפלר הגיע לשיבה וישב במזרח ואילו מרן הגיע וישב כאחד הפשוטים בין הבחורים ולא נהג שום גינון או שררה וכאילו כל הענין לא נוגע בכלל אליו. הכל היה פשוט אצלו בלי כבוד

יפקד ה' וגו' ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רואה.

(בהעלותך פרק כ"ז ט"ז - י"ז)

הקשה ר' אליהו לופיאן זצ"ל למה הוצרך משה להוסיף את זה, וכי צריך להסביר בקשות להקב"ה ע"י משל כדי להסביר את בקשתו ויש לומר דמה שהוסיף ואמר ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה, זוהי תפילה נוספת שהמנהיג יהי' שולט עליהם. וכמו שכתוב אצל יהושע כל איש אשר ימרה את פיך וגו' כאשר הייתי עם משה אהיה עמוך. וזה התפלל שלא יהיו כצאן אשר אין להם רועה שעושים בלי שום השגחה.

לא המקום גורם אלא האדם גורם

שח הגאון רבי מרדכי בונם זילברברג: גכנס ילד מוינה לקבל את ברכתו של מו"ר מרן רבינו הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, אמר לו רבינו הקדוש במתק לשונו האם אתה יודע מי גדל בוינה?

הרב וואזנר זצ"ל!

אמר לו הילד דהוא לומד באותו ת"ת שלמד הרב וואזנר זצ"ל ובכיתה שהוא ישב.

אמר לו רבינו זצ"ל האם אתה חושב שמי שיושב בכיתה שהרב וואזנר זצ"ל ישב גודל הרב וואזנר? הנה במדבר כולם היו עם משה רבינו ואף אחד לא גדל משה רבינו! ואם תשאל מהיכן אני יודע?

הרי זה פסוק מפורש בתורה: ולא קם עוד בישראל כמשה. (שיעורי הגרמ"ב)

וצריך כל אחד לשאוף לזה. לשאוף לעשות חסד, וחסד ברוחניות זה עוד יותר מהכל.

הקב"ה יעזור באמת, דאלו שעשו את זה יזכו להרבה טוב וחסד ברוחניות, וגם שיתוספו ספסלים, שיתוספו כאלה שירצו לעשות את האור, להגדיל את האור, שיועיל לא רק לעצמו, אלא גם לאחרים. ועי"ז יתקדש המקום.

הקב"ה יעזור שיתוספו תלמידי חכמים ונזכה בעז"ה שעי"ז נזכה לקץ הימים. ונזכה שיתקיים ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

עניי ענוה

שח נכדו: באיזה פשטות חי רבינו ובענוה מיוחדת. שמעתי לפני שנים מרבי אליעזר ליברמן שלמד בישיבה קטנה אצל רבינו לפני למעלה מארבעים שנה, שהגיע בחור חדש מאיזה ישוב וסיפר שכשהגיע להבחן שלחו אותו לחדר של רבינו ומצא אותו מטאטא את החדר והיה נראה לו שזה המנקה, בינתיים המנקה התעניין אצלו מאיפה הגיע ומה למד וכו', כשנכנס הגרמ"י לבש המנקה כובע וחליפה והתיישב לצידו בשתיקה, והגרמ"י כיבד את המנקה... כשהגיע הבחור ללמוד בישיבה פתאום תפס שזהו רבינו ראש הישיבה, והתנהג בפשטות שהי' נראה לו שזה המנקה...

שח הגאון ר' קלמן גורביץ: היה תקופה שהיה לי ישיבה בכפר סבא, והיה למרן חיבה יתירה למקום הזה. פעם הוא שאל אותי, מדוע באים אלי אנשים והלא אני איש פשוט. עניתי לו - אדרבה, בגלל שהרב אוהז עצמו איש פשוט באים...

שח נכדו של רבינו הגאון ר' שרגא ברלין נ"י כשהיה חנוכת הבית בישיבת 'תורת זאב' בירושלים, רבינו ביני לביני שהיה בעוד מקום קפץ לביתו לראות שאלה על מזוזה, אחד ממלווי רבינו אמר שצריך ללכת לעוד מקום ופרסמו ומחכים שרבינו יבא, אמר לו רבינו הלא שאלו אותי ואמרתי שאני לא יבוא מדוע כך עושים ללא ידיעתי, אמרו לרבינו אבל אמרו להם שרבינו יבוא, אמר רבינו מי שאמר הוא ילך. [לרבינו היה חשוב מאד שיהי'

בדידי הוי עובדא - קביעת תחומין ממרן רבנו

גם הרב קרליבך מהעדה תפס את עצמו שאין זה מכבודה ומקומה של העדה החרדית ליטול חלק במקום כזה, על אף שהעדה מטבעה מקושרת עם בתי עסק ובתי השקעות, אבל כינוס כזה שמבטל את התחומין ומסיר את המחיצות אין זה תואם את הדרך שיסדו מייסדי העדה החרדית, ועל אף שטבע הכשרות שהם צריכים להיות מקושרים עם אנשי מומן. אבל שילוב אקדמאים ואישי רוח לירבליים כבר נכלל בכלל שבירת התחומין והמחיצות.

מרן הגרא"ל הסביר שהקשר הקיים בעל כרחו בין אישי ההלכה לכלכלניים מתוקף פיקוח כשרותי ופתרונות הלכתיים הקיים אכן על ידי כמה גופים רבניים חשובים ונודעים, הוא קשר טכני.

אבל מכאן ועד לנאום בכינוס שכל לידתו והורתו על ידי קרנות וגופים ליברליים ששאפתם לשבור את המחיצות ולהכניס רוח אקדמאית בבית המדרש זהו שבירת קביעת תחומין של חכמי בית המדרש.

יצויין שמארגני הכנס אחראים לבמות תורניות מחקריות בפורומים וקבצי עת שונים שמתייחדים בשלוב מדע והלכה, תורה ודרך ארץ, ומכבר התריעו גדולי התורה על שבירת התחומין הנעשית על ידם. בשל כך הורה הגרא"ל שעלינו לשמר את התחומין של בית המדרש.

וזכינו ללמוד דרך סלולה וקביעת תמורר לדורות בקביעת תחומי בית המדרש.

דבר הוראת הגרא"ל התפשט והביא לידי שיח ציבורי שכנאה נשמע את ההד שלו עוד ימים רבים.

כנס יחודי היה אמור להתקיים באחד השנים בירושלים זיכה אותנו ללמוד סוגיית קביעת תחומי בית המדרש ממרן הגרא"ל זצ"ל. הכנס עליו קראנו פרסום בעיתונים חרדיים היה בנושא כלכלה והלכה והיו אמורים להשתתף בו אישי הלכה מחד ואישי כלכלה מאידך וגם אקדמאים לענייני כלכלה.

במבט ראשון חשבו הרבנים שהוזמנו לכנס זה שהדבר מבורך ונצרך, כי כיון שחיי המעשה של הכלכלה נדרשים לפתרונות הלכתיים יש לשבת יחד משני עבר המתרס כדי למצוא את הפתרונות, ועל כרחך יש לאישי ההלכה לצאת קצת מתחומי בית המדרש כדי לשלב את ההלכה בתחום החיים.

שאם ישארו אישי ההלכה ספונים להם בבית המדרש ולא יקום הידברות ביניהם לאנשי הכלכלה נמצאו כל עם ישראל נכשלים באיסורי רבית החמורים יום יום.

ובשל כל זה הסכימו אישי הלכה כמו הגאון רבי שמואל נדל הידוע בתור אחד מחכמי בית המדרש החריפים בהלכות רבית וממונות, וכן הרב קרליבך מכשרות העדה החרדית לפינסיים להיות מנאמי הכנס, יחד עם רבני המפד"ל ממכון כתר ועוד אקדמאים ופרופוסורים לכלכליים.

אולם היו שראו בזה טעם לפגם, בפרט שהכנס מומן על ידי קרן תקוה שעוסקת בשלל נושאים שאין רוח חכמים נוחה הימנו, וכל מגמתה היא ביטול המחיצות בין בית המדרש לחוצה לו, אם במפגשים בין דתות שונות ואם במפגשים בין חוגים תורניים לחוגים עסקיים ואנשי חולין למיניהם.

משיצא לרשות הרבים והתחילו חצי הביקורת להשמע בתוך בית המדרש, הופנתה השאלה קמיה הגרא"ל שליט"א שהורה להגר"ש נדל שאין לו לגבות ולנאום במקום כזה.

גליון קס"ה, פ' בהעלתך. י"ט
סיון ה'תשע"ח
רמת - השרון

הגליון מוקדש לרפואת:
חיים בן אסתר

מסיחותיו של מו"ר הגאוון הגדול רבי יעקב אלכסטיין זוקללה"ה

מביה"ס

לפני קבלת התורה כתוב: 'ויסע משה' שהכריח אותם להתרחק ממקום הכסף והזהב כדי להתקרב להר סיני ללימוד התורה. אחרי מעמד הר סיני לא כתוב 'ויסע' משה את ישראל מחורב, מסיני, מהר השם. לאחר מעמד הר סיני עם ישראל היו צריכים לנסוע לארץ ישראל, זו גם הייתה מצווה, אבל שם לעומת זאת כתוב ויסעו מהר השם, משמע שנסעו מעצמם כתינוק הבורח מבית הספר.

התביעה היא על החשק הגדול בו עזבו את הר סיני

יש כאן ביקורת על עם ישראל שכשנסועים מהכסף והזהב אל הר סיני, לקבלת התורה - אין להם חשק, אבל כשרוצים לצאת מהר סיני לארץ ישראל לקבל קרקעות ובתים - פתאום יש להם חשק, הביקורת היא שאפילו שיש מצווה לנסוע לארץ ישראל אבל למה יצאו בחשק גדול מהר סיני.

כאמור אומרת על כך הגמרא שהדבר דומה לתינוק הבורח מבית הספר. תינוק קטן שלומד תורה ושלא מבין, - מכריחים אותו לשבת ללמוד אל"ף בי"ת וחומש בראשית וכשמגיע הזמן שצריך לאכול, להפסקה הוא בורח מהר. כך עם ישראל רץ כמו תינוק, וכשקוראים לו להכנס צריך להכריח אותו לכך. מספרים לנו את זה כדי שנדע שלא להתנהג כמו אותו תינוק, לכל אחד יש מצב דומה.

כל כך טוב להיות ליד הגמרא כשיהודי אוכל וצריך ללכת ללימוד הקבוע שלו, לא צריך מישוהו שיקרא לו. הוא צריך בשמחה ללכת, להיכנס לסדר וללמוד, אבל עפ"י רוב כשנגמר סדר הלימודים לא צריך להכריח אותו לצאת מהלימוד. יש כאלה שבאמת קשה להם לצאת לסגור את הגמרא וללכת לאכול או לכל עיסוק אחר. כ"כ טוב להיות ליד הגמרא אבל הם מרגישים שמוכרחים ללכת וצריך לצאת כי לאכול זה קיום הגוף. אבל יש כאלה שהם כמו תינוק שלא מבין כ"כ, אז כשיוצאים מביהמ"ד מהגמרא לארוחה, הם כמו תינוק הבורח וכשצריך לעזוב את הכסף וזהב את תענוגות העולם הזה, אז ויסעי' - צריך להכריח אותם.

עם ישראל מתקנים את הפגם של 'ויסעי' ע"י 'ויסעו'

אעפ"י שעל הויסעי' עבר עם ישראל, הרי שלכסוף תקנו את הפגם הזה. כתוב 'ויסעו מרפי"ם ויחנו במדבר סיני'¹, שם לא כתוב ויסע משה מרפי"דים, הגיעו לרפי"דים ועם ישראל חזר בתשובה, 'והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל', במלחמת עמלק, שהייתה ברפי"דים, מהפחד של עמלק, המלחמה והנשק הגדול של עמלק שהיו גיבורים גדולים, חזרו בתשובה, ואז נסעו להר סיני בחשק. ויסעו מרפי"דים, 'מה זה רפי"דים, רפיון ידיים' מעסק התורה התחזקו לצאת מהרפיון, לפני שהגיע עמלק היו עצלנים ולא היה חשק ללמוד תורה.

כל הסיפורים הללו מלמדים אותנו לדעת איך צריך להתייחס למצבים דומים. כשבאים ללימוד באים בשמחה, לא צריך לחכות שהרב או איזה חבר צדיק יקרא לו, צריך ללכת בעצמו ובחשק. וברוך השם, אנו לומדים את הגמרא דבר שקיים לעולם ועד.

כתינוק הבורח

עם תקוני מו"ר זוקללה"ה.
טרם פורסם

"ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים"
(במדבר י', לג)

וברש"י: 'מהלך שלשת ימים הלכו ביום אחד, שהיה הקב"ה חפץ להכניסם לארץ מיד' והגמ' במסכת שבת² אומרת על הפסוק 'ויסעו מהר השם', שלא היה זה דבר טוב שעשו עם ישראל. ומה לא טוב בכך, הרי הם היו צריכים לנסוע לארץ ישראל אחרי שהקימו את המשכן וסידרו את הדגלים, הגמרא אומרת 'ויסעו מהר השם', לא כתוב 'מחורב' אלא 'מהר השם' דווקא. הגמרא מדייקת מכאן, שנסעו בהרגשה של תינוק הבורח מבית הספר. הם שיצאו ונסעו מעצמם ולכן נראה היה כאילו שהם שמחים להתרחק מהר סיני. ויסעו מהר השם'.

כיון שעסקו במצוות איסוף השלל התעכבו מלהגיע להר סיני במקום אחר כתוב, 'ויסע משה את ישראל מים סוף' ולא כתוב ויסעו... אלא - ויסע, דהיינו הסיע אותם בעל כרחם. שהיו ליד ים סוף אחרי קריעת ים סוף ולא התחשק להם לצאת, כי היה שם הרבה כסף וזהב את כל שלל ביזת הים, הסוסים של פרעה היו מלאים תכשיטים, וזו הייתה מצווה מיוחדת לאסוף שלל כדי לקיים את הפסוק ויצאו ברכוש גדול' ומשה רבנו היה צריך להכריחם לפנות משם, אבל הם היו צריכים לאסוף די שלל ומיד לנסוע להר סיני לקבל את התורה, ולא להפסיד עוד ועוד שלל.

מהר סיני ברחו כתינוק הבורח

מי יאכילנו בשר

פרישה מתאוות - עצה להצלחה בתורה

"עֲשֶׂה נְסִינֹת נְסוּ אֲבוֹתֵינוּ אֵת הַמָּקוֹם בְּרֹדֶף הוּא בַּמִּדְבָּר, שְׁנֹאֲמַר (במדבר יד) וַיִּנְסוּ אֹתִי זֶה עֲשֶׂה פְעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי" (אבות פ"ה מ"ד)

אחד מן הנסיונות המנויים¹ במשנה באבות פ"ה היה 'מי יאכילנו בשר'. ולכאורה כשלומדים את פשט הפרשה, אפשר שיראו את המבקשים בשר כרשעים גמורים. שהרי בזמן שיש להם את המן, הם מבקשים בשר, ומסוגלים היינו לחשוב שלו היינו אנו במקומם, ודאי לנו שלא היינו כמותם, אלא צדיקים מהם, והם... היו לכאורה בעלי תאוה.

¹ במדבר לג, טו
² מתוך הספר לקט שיחות וביאורים
³ במדבר יא, יח

⁴ שבת קט"ז, ע"א
⁵ שמות טו, כב

נתקבלה תרומה לחלוקת סט הספרים 'גאון יעקב', ג' חלקים על התורה והמועדים, לבתי מדרש. מוזמנים להגיש בקשה, אך ורק מנהלי אוצר הספרים של כוללים וישיבות הקרושות בלבד. יפנו אך ורק המוסדות רלעיל המונים למעלה מ- 250 לומדים. הפניה דרך כתובת המייל geonyaakov@gmail.com

אלא שהביאור בזה, שאמנם מותר לאכול בשר, אך תלוי מאיזו סיבה אוכלים אותו. אם אכילת הבשר היא לשם קיום הגוף, הרי שדבר נורמאלי הוא לאכול ירקות או בשר. אבל לאספסוף הייתה תאוה גדולה לתענוגות ובשר ובזה הדביקו את בני ישראל בתאוות אכילתם, עד שכתבו "וישבו ויבכו" וכל זאת בשביל לקבל בשר.

משמים מקפידים על מידות רעות

ומן השמים מקפידים גם על המידות הרעות הללו של תאוה ותענוג, וזאת הסיבה שהיה חרון אף, כי בשר נוצר בשביל לאכול בשבתות וימים טובים, או בשביל קרבן פסח, אבל לא לשם תאוה גשמית גרידא.

כשהמוסר של משה רבנו לא

השפיע, נענשו

כשיש תאוה לבשר, הדבר מצביע על קלקול חזק במידות האדם. ובזה רצה הקב"ה לחנך את בני ישראל, חינוך להתקרבות אל השם וחינוך להתענגות אך ורק על מצוות ומעשים טובים. וכשלא הועילו דברי המוסר שאמר משה רבנו לבני ישראל, רק אז נתן הקב"ה עונש. ונקבע שם המקום שבו נקברו את המתאווים לבשר, "קברות התאוה". כי שם קברו את העם המתאווים.

וכן יש לדקדק בלשון הפסוק "כי שם קברו את העם המתאווים". שלכאורה היה צריך לכתוב "קברות המתאווים" ולא "קברות התאוה", אלא שדבר זה בא ללמד, לקבור את המידה הזו של תאוה, לקבור אותה בארץ. שאם תרצו לאכול בשר, אכלו! אבל לא "לשם בשר".

מעשה בר' אבא גרוסברד שנוף

בבחורים

זכורני כשהייתי בחור בישיבת פתח תקווה, הרעים המשגיח ר' אבא גרוסברד זצ"ל את קולו על דבר חמור שנעשה בישיבה, ומעשה שהיה כך היה:

באחד מימות החול, בארוחת הצהריים בישיבה, הגישו בסוף הסעודה ליפתן שזיפים בצבע אדום. הטבח הניח את הלפתן בצד כדי שהבחורים יקחו ממנו לאכול לאחר הסעודה. הבחורים, דחפו האחד את חבירו כדי להגיע ולאכול מן הלפתן. צעק לעבריו ר' אבא גרוסברד זצ"ל: "כמו עשו, שרצה מן האדום האדום הזה"

אכן, אין שום פסול ומותר לאכול ולשתות, אך שיהיה הדבר בדרך ארץ. והדברים נוגעים לימינו שידוע שמי שהתענוג שלו הוא מן הדברים החומריים הללו, הדבר מפריע לו להתענג מסוגיית הגמרא ומעוד שטיקל ר' עקיבא איגער. לשאיפות חומריות אלו אין מקום כלל וכלל, יש לקבור את התאוה הזו. 'קברות התאוה'.

בכל שנה ושנה אנו חוזרים לקרוא את פרשיות השבוע, כדי שבכל פרשה נדע לחנך את עצמנו ללמוד מכל פרשה. מפרשת השבוע נלמד על עניין התאוה, כמה מידה זו מרוחקת לפני המקום, וצריך אדם לחנך את עצמו להימנע ולהתרחק מכל מיני תאוות אכילה של מיני מאכלים טעימים, ולהתרחק מתאוה שאדם מתאוה לכבוד וגאווה. ואם אדם זוכה לחנך את עצמו בדרך הזו, יוכל להצליח בלימוד התורה ע"י מניעת תאוותיו.

כשיצאו בני ישראל מארץ מצרים¹, כידוע, לא היו אז שומרים ששמרו על גבולות מצרים. וממצרים ברחו אספסוף של ערב רב יחד עם בני ישראל, אותם ערב רב החליטו להתגייר ומשה רבנו קיבלם. בסופו של דבר, כידוע, היו לעם ישראל צרות רבות מן הערב רב שיצא אתם ממצרים.

הערב רב דרשו בשר והדבר השפיע אף על בני ישראל העם הקדוש, עד שאמרו "מי יאכלנו בשר..."², "ינצתה נפשנו בְּשֵׂה אֵין לָל..."³ אנו יבשים. המן לטעמם היה חם מדי, ואף על פי שגם במן היה טעם של בשר, הרי שרצו לחוש במציאות גם תחושה של בשר ולא רק טעם של בשר. ומיד כתיב "וַיִּן ה' בָּעַם מִקֶּה בָּרָה מְאֹד". וכשנקברו המתים, הנציחו בני ישראל את המקום בשם "קברות התאוה".

על שום מה חרון האף הגדול הזה

בהתבוננות ומחשבה מעמיקה על איזו מצוות לא-תעשה הם עברו, הרי שבשר טריפה לא אכלו, רק ביקשו בשר, ופשוט הדבר שביקשו בשר שחוט וכשר. וכי אסור לאכול בשר? פשוט שמתר, ואם כן מה חרון האף הגדול הזה שהיה כאן, ובעוד שהיה הבשר בין שיניהם מתו אחד אחר השני.

שמעתי מאמור"ר זצ"ל שהסביר את העניין בדרך הבאה - נדמה לעצמנו שאנו נמצאים בישיבה (או היינו בישיבת פתח תקווה). הרי אם לישיבה לא יגיע בשר משך שבוע או שבועיים ימים, האם לא נאמר ש'מתחשק לנו לאכול בשר'? ואם מאן דהוא יאמר אמירה כזו, הרי לא נראה בו שום פגם, ויישאר בעינינו כצדיק וישר כפי שהיה.

אנשי דור המדבר נענשו עפ"י

מדרגתם

ובני ישראל, שהיו במדבר זמן רב, ואמרו שמתאוים הם לאכול בשר, עליהם כותבת התורה "וְהָאֲסַפְסֹף אֲשֶׁר קָרְבוּ הַתְּאוֹנוֹתָם וַיִּשְׁבוּ וַיִּכְּבוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יֵאָכְלֵנוּ בָּשָׂר".⁴ ומי היה אותו האספסוף? הערב רב, ואחר כך הצטרפו גם בני ישראל. ועונשם היה "הַבָּשָׂר עֹדְנֵנוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם טָרֵם יִקְרַת וְאָף ה' תָּרָה בָּעַם וַיִּן ה' בָּעַם מִקֶּה בָּרָה מְאֹד". וכל העונש הגדול הזה הגיע בגלל מדרגתם הגבוהה של אנשי דור המדבר.

משל מר' ישראל סלנטר ותלמידו

ואבא זצ"ל הסביר זאת על פי משל, אחד מתלמידיו של ר' ישראל סלנטר היה ר' שמחה זיסל מקלם. הוא סיפר שכאשר ישב ליד שולחן רבו, ר' ישראל, היה מלא פחד ורעדה, עד כדי כך שהכף נפלה מידו, שהרי רבו רואה אותו וכל תנועה שלו גלויה לפני רבו, ואיך לא יתיירא.

דוגמת זה היו בני ישראל במדבר. כל דור המדבר דור דעה היה ובמדרגה גבוהה מאוד. וכתוב שארבעת הדגלים היו כנגד ארבע כיתות של מלאכי השרת. והם חנו סביב למשכן סמוכים על שולחן אביהם. כביכול ליד כסא הכבוד, וכל הזמן היו ביראת השם גדולה, וכן כל מהלך חייהם התנהל בקדושה ובטהרה. כמו שכתוב שאע"פ שלכל אחד ואחד מבני ישראל היה יורד המן, בכל זאת היה הבדל בין הצדיקים לרשעים. שלצדיקים היה יורד המן סמוך לאוהל, לבינוניים רחוק יותר ולרשעים מחוץ למחנה.

אם כן, אם בכוקר עוד היה האדם בחזקת צדיק, ובמשך היום עבר עבירה, כגון שדיבר לשון הרע, ורילות וסתם עבירות שאדם דש בעקביו, מיד כשיורד המן בלילה, ניכר היה שחטא, כיון שהמן היה רחוק מביתו יותר מאמש. והם, שכל מהלך חייהם התנהל בקדושה ויראת חטא, כאשר התאוה תאוה, קיבלו עונש חמור מאוד על כך.

¹ שיחה שנאמרה בישיבה קטנה אחת, ע"פ חוברת הבחור המצויין (וכעת מרבץ תורה בדרום) הרב משה חליוה שליט"א

² במדבר יא, ד

³ שם פס' ו'

⁴ במדבר יא, לג

⁵ שם, פס' ד'

דברי אמת

מאמרי חזק השקפה והדרכה
מזקן המשגיחים

מזן רבי דב יפה זצוק"ל

גיליון מס' 90 ■ בהעלותך

ההרגל עלול להקהות את רגשות ההתפעלות

ויאמר אל נא תעזוב אותנו כי על כן ידעת חנותנו במדבר והיית לנו לעיניים (י, לא). משה רבנו מבקש מיתרו חותנו שלא ישוב למדין אלא ישאר עם ישראל במדבר ויהיה להם לעיניים. במה היה יפה כוחו של יתרו להאיר את עיניהם של ישראל?

ישנם שמפרשים, שלפי שהיו בני ישראל עדים לשרשרת הניסים של יציאת מצרים וקריעת ים סוף, וגם בהיותם במדבר מוקפים היו בניסים יום-יומיים - ההרגל בניסים הקהה, מטבע הדברים, את רגש ההתפעלות שהיו הניסים צריכים לעורר בהם. והנה, יתרו בא למדבר אך מקרוב ורגש ההתפעלות מהניסים פעם בו בחזוקה, וכפי שמספרת התורה: "ויחזו יתרו על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל אשר הצילו מיד מצרים. ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל את אתכם מיד מצרים ומיד פרעה... עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים..." ומכיוון שכך, ביקש משה מיתרו: "השאר עמנו במדבר ועורר אותנו להתפעל מניסי ה', מגודלו ומידו החזקה".

התפעלותם של גדודי הרומאים מעמוד הענן וממוזה

הגמ' במס' ע"ז (י"א) מספרת שלאחר שאונקלוס בר קלונימוס התגייר, שלח דודו קיסר רומי, גדוד רומאים אחריו כדי להחזירו לעמו. את הגדוד הראשון שבא לקחתו, משך אונקלוס בפסוקים והתגירו כל חיילי הגדוד, ומשום כך שלח הקיסר גדוד אחר וציווה אותם: "אל תגידו לו מאומה".

כאשר לקחוהו והלכו אמר להם: בנהג שבעולם שכאשר יש צורך להחזיק נר כדי להאיר את הדרך, מטילים את התפקיד על הצעיר שבחבורה ולעולם לא על הקיסר, לעומת זאת, כשעם ישראל צריך נר להאיר את הדרך, הקדוש ברוך הוא הוא נושא את הנר לפני ישראל, שנאמר (שמות, י"ג, כ"א): 'זהו ה'לך לפניך יומם בעמוד ענן, לנחתם הדרך, ולילה בעמוד אש, להאיר להם ללכת, יומם ולילה'. התגייר כולם.

אחר כך שלח הקיסר גדוד שלישי ואמר להם: אל תדברו עמו מאומה. כשלקחו אותו והלכו ראה מוזה על הפתח, הניח ידו עליה ואמר להם: מה זה? אמרו לו: תגיד לנו אתה. אמר להם: מנהגו של עולם, מלך בשר ודם יושב בפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ. ואילו הקב"ה - עבדיו מבפנים והוא משמך בחוץ, שנאמר: 'ה' ישמר צאתך ובוֹאֲךָ מֵעַתָּה וְעַד-עוֹלָם' (תהלים, קכ"א, ח'). התגייר.

כשחיילי הרומאים שומעים על היחס של הקב"ה לעם ישראל, שהוא נושא עבורם את הנר להאיר להם הדרך, ועבדיו מבפנים והוא משמך בחוץ - התפעלותם גואה עד כדי שהיא מביאה אותם לשנות את חייהם מן הקצה לקצה ולהתגייר, ואילו אותנו זה לא מלהיב ולא ממלא שמחה. אין זאת אלא שההרגל וחוסר ההתבוננות מקהה אצלנו את רגש השמחה וההתלהבות. ואמנם, אם נתבונן בכל ברכה וברכה בעת שאנו אומרים "אלוקינו", שהקב"ה הוא אלוהי ישראל ומנהיג אותנו בהנהגה מיוחדת; אם נגיד את עלינו לשבח" כפי שצריך, אין ספק שזה יפעל עלינו את פעולתו.

חז"ל אומרים: "רשעים בחייהם קדיים מתים, רואים חמה זורחת ולא אומרים יוצר המאורות, חמה שוקעת ולא אומרים מעריב ערבים". אדם חי הוא אדם שפועמים בו רגשות התפעלות בשעה שעומד מול חזיון מפעים. מי שרואה את החמה זורחת

שפועמים בו רגשות התפעלות בשעה שעומד מול חזיון מפעים. מי שרואה את החמה זורחת ושוקעת יום אחר יום, ולא בוקעת מפנימיותו ברכה למי שבראה והעמידה להאיר ולשמש את העולם, אות היא שרגשותיו מתו.

"במקום שבעלי תשובה עומדים"

מסופר על הגרף פוטוצקי הי"ד, הגר-צדק הידוע, שבעת שעבר פעם בעיירה יהודית שמע קול שמחה בוקע מאחד הבתים, ושאל על מה השמחה. כשסיפרו לו שחוגגים שמחה של נער ונערה שבאו בקשרי שידוכים, התפעל מאד מכך שלא מסתפקים בשמחה שעורכים ביום החתונה, אלא כבר בשעה שנתקבלה ההחלטה להינשא זל"ז, עורכים שמחה כדי להודות ולהלל את ה' יתברך על רוב חסדיו.

הוסיף על כך הגאון ר' שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, שישנם כמה וכמה דברים שאנו כבר התרגלנו אליהם, אך מי שבא מבחוץ מתפעל ומתרגש מהם. אחת הדוגמאות לכך היא, כשאנשים הרחוקים מתורה מתארחים אצל משפחות של שומרי תורה, וזוכים לטעום לראשונה בחייהם טעם של שבת. הנסיון מלמד שמצוי מאד שהם יוצאים משבתות אלו מלאי התרגשות מהאווירה המיוחדת השוררת בשולחן השבת, מקדושת השבת וכדו' - דברים שנראים אצלנו כמוכנים מאליהם. ובאמת, רבים מבעלי התשובה מספרים על תחושה של אושר והתעלות שליוותה אותם בעת שהחלו לקיים תורה ומצוות.

רבי נתן בירנבוים זצ"ל, מגדולי בעלי התשובה בדור שעבר, פירש את מאמר חז"ל "במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד" - לעניין האושר הגדול שזוכים לו בעלי התשובה. בעלי התשובה, הסביר ר' נתן, שטעמו את החושך של חיים ללא תורה, חשים שבעתים באור המזהיר של חיים של תורה וכיבוש היצר, בעוד שצדיקים גמורים, חיים אמנם את האור שבחיי התורה, אך מעולם לא חשו את החושך של החיים הפוכים. וכלשונו: "שכן מהו אושר של הצדיק, המורגל תמיד באור, לעומת אושר של בעל התשובה, המגלה פתאום את האור אחרי ליל חשיכה ארוך..."

קברות התאוה - הערב רב השפיעו על הקצינים שבעם

ויהי העם כמתאננים רע בעיני ה' וישמע ה' ויחר אפו ותבער כם אש ה' ותאכל בקצה המחנה (יא, א). "בקצה המחנה" - במוקצין שבהם לשפלות, אלו ערב רב. רבי שמעון בן מנסיא אומר, בקצינים שבהם ובגדולים (רש"י בשם הספרי).

שואל הר' נועלי תלמידו של הרמח"ל, וכי יש מחלוקת מציאותית מה היה שם, האם האש אכלה בגדולים או בערב רב? ותירץ, שהמציאות הייתה כדברי שני התנאים, שהאש אכלה גם בערב רב וגם בקצינים ובגדולים, אלא שהתנא שאומר ש"בקצה המחנה" אלו "ערב רב", סובר שהתורה באה להשמיע באומרה 'בקצה המחנה', שהתלונות התחילו מהערב רב, והם השפיעו גם על הקצינים שבעם.

עניין זה של השפעתם הרעה של הערב רב, נוגע מאד לתקופתנו - דור עקבתא דמשיחא, וכפי שהבאנו (בפרשת בשלח) את דברי הגר"א ב'אבן שלמה' (פרק 'חבלי משיח') שבדור העקבתא דמשיחא, עתידים עזי פנים ורשעים שבדור, אשר הם מגלגול נשמתם של הערב רב, להתמנות להיות ראשי ישראל ומנהיגיו. והערב רב גרועים מהגויים, לפי שישאל נמשכים אחריהם, שרואים שהשעה משחקת להם.

חז"ל, שמאכלים אלו היו קשים למניקות ומשום כך המן נשתנה לכל המאכלים חוץ מלמאכלים אלו? עושים ענין ובוכים? רואים מכך שלמרות שלא חלף זמן רב מאז המעמד המרומם של מתן תורה, מ"מ תאוות הגוף לא נעלמו מאלהין, וללא עבודה של התגברות הן צפו ועלו ואפילו ניצחו, עד שהביאו אותם לבכיה.

ומה יצא מהתאוות זו? "ואף ה' חרה בעם ויך ה' בעם מכה רבה מאד. ויקרא את שם המקום ההוא קברות התאוה כי שם קברו את העם המתאווים". "מדוע קראו למקום "קברות התאוה" ולא "קברות המתאווים"? יש מפרשים, שלאחר שקברו את העם המתאווים וראו בחוש את סופם המר של בעלי התאוה, העם הנותר קברו את התאוה, כי הבינו את גודל הרעה שהתאוה מביאה למי שמשועבד לה.

הנה במדינות צפון אירופה, אמצו מזה שנים תרבות של שחרור מכל ההגבלות המוסריות, כשגם דברים שפעם היו נחשבים אצלם כבלתי מוסריים - הותרו. ומהי התוצאה? התרבו שם מאד מקרים של התאבדות, ושל אנשים שנזקקים לטיפול נפשיים כתוצאה מדכאוונות חמורים.

אדם אשר כרוך אחרי תאוות, צריך לדעת שהתאוות עלולות לכלות אותו ולהוליכו אלי קבר! התבוננות בתכונותיו של גוף האדם לעומת תכונת גופם של בעלי חיים, מלמדת אותנו דבר מאלף: תכונותיו של גוף האדם היא, שמחד הגוף מתאוה לאכול יותר ממה שדרוש לו בשביל לשבוע, ומאידך אם הוא יאכל וישתה ככל אשר תאוה נפשו ולא יתחשב בסוגי המאכלים ובכמויות האוכל, מובטח לו שבמקדם או במאוחר זה ייהרס את בריאות גופו לחלוטין. וכך גם לענין שאר תאוות הגוף. מציאות זו היא הראייה הגדולה ביותר לכך, שהקבי"ה ברא את האדם באופן שיצטרך להתגבר על תאוותיו, ומשום כך הוא נתן לאדם דעת וכוחות, להתגבר באמצעותם על תאוותיו. לעומת זאת, בעלי חיים שלא נתן להם דעת וכוחות להתגבר על תאוותיהם, נבראו באופן שאין להם תאוה לאכול יותר מכפי שגופם יכול לעכל.

אחד החכמים התבטא, שאדם כורה לעצמו את קברו עם סכין ומזלג, על ידי אכילה מופרזת ואכילת מאכלים לא בריאים.

"עדות ה' נאמנה מחכמת פתי" - "פתי" מלשון פיתוי, התורה הקדושה מחכימה אותנו שלא נכשל ללכת אחרי פתוי היצר ותאוותיו. אשרינו מה טוב חלקנו ומה יפה ירושתנו, שאנו מונגהים על ידי התורה הקדושה אשר ניתנה להיטיב לנו ומדריכה אותנו מה טוב ומה רע עבורנו. (לעבדך באמת)

פרוש ומנותק מהבלי עולם הזה, מזוכך ודבוק תמיד בבורא העולם, נפשו הייתה כמהה לתורת ה' ובאהבתה שגה תמיד, ונהנה לחזור פעם אחר פעם על דברי התורה הק', במתינות וסבלנות כפעם הראשונה, כשבכל פעם נהנה והתרפק על דברי התורה כחדש! זוהי עדות גדולה לזיכרון נפשו. ספרתי שבכולל עושים חזרות על בבא קמא, אמר בהתרגשות: אפשר לומר קצת שמי שלא טעם טעם חזרה - לא טעם טעם לימוד...

המשגיח היה הרבה לובש כובע וחליפה ואולי מטעם יראת שמים וכו', היה פעם שבאמצע הלימוד המשגיח הלך ללבוש את הכובע, שאלתי מדוע זה חשוב לו? ואמר שאם הוא יכול זה כבוד התורה! אבל רק אם זה לא מפריע ללימוד. כך גם היה ביחסו לספרים, שהיה מחזיקם בכבוד גדול ובזהירות רבה שחלילה לא יפלו, מחבבם ומנשקם, ולא הניח תיק עם ספרים על הרצפה, ולפעמים עמד עם תיק כבד (המשגיח היה לוקח עמו לכל מקום כל ספר שאולי יהיה לו ממנו תועלת...) במשך זמן מרובה, וכגון שהמתין לאוטובוס וכד', לא הסכים להניח התיק על הרצפה!

המשגיח מיעט לנסוע לשמחות ואירועים מחוץ לרכסים, והיה אומר הזמן קצר והתורה גדולה... (ואחז שאין זכות לבעל שמחה להיפגע שלא בא מרכסים, וכפי שרואים במשנה ב'השוכר את האומנים' שצריך זכות לתערומת...) מספר תלמיד: כשהגעתי להזמינו לחתונתי בב"ב, תפס המשגיח בזקנו ואמר לי: אתה רואה את השערות הלבנות, כל שעה היא תזכורת מבי"ד של מעלה... איך אני יכול לנסוע שעה וחצי הלוך שעה וחצי חזור ולהיות שם חצי שעה, לצערי אני לא יכול לבוא. בפסח נסעתי להורי לחג הפסח, וכשחזרתי ראיתי פתק בתיבת הדואר שכתוב שם: 'הייתי אצלכם, דב יפה'. התברר שהמשגיח היה בחג בבית חתנו בב"ב, ובגלל שלא היה בחתונה הגיע לבקר בביתי.

לדאבוך לב, הפריצות שיש היום ברחוב עלולה מאד להשפיע לרעה גם עלינו, ויש לעמוד על המשמר שלא להיות מושפעים מהם. ושייך שישנם בחורים שישנים שלא בצניעות הראויה, ואחרים שישנים ביום ללא כיפה וציצית, מנימוקים שונים ומשונים שבודאי אינם מוצדקים, כשהסיבה האמתית לכך היא שהם מושפעים מהפריצות של הרחוב. החזו"א התבטא על עצמו: "אם לא אחזק את עצמי יום יום, אני עלול לטבוע בזבל של הרחוב".

סכנתם של המסיתים לדבר עבירה

עלינו לזכור את דברי הרמב"ם (בהלכות דעות פרק ו' הלכה א'), על הסכנה הגדולה שבהשפעתם של הרשעים על סביבתם, ועל החובה להתרחק מהם. וד"ל הרמב"ם: "דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחביריו ונהוג כמנהג אנשי מדינתו, לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד, כדי שילמד ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחושך, כדי שלא ילמד ממעשיהם".

בהמשך מפליג הרמב"ם בסכנה הגדולה שישנה בקרבה לרשעים ואומר, "ש"אם היו כל המדינות נוהגים בדרך לא טובה... ישב לבדו יחידי, כענין שנאמר 'ישב בדד וידום'".

ועד היכן מגיעים הדברים: הנה שלמה המלך אומר במשלי (פרק יז): "פגוש דב שכול באיש, ואל כסיל באיוולתו". מפרש המצודות: דרכו של דב שכול שהרגו את בניו, שמחמת מרירותו הוא מתנפל והורג את אשר יפגוש בדרכו, ואומר הכתוב שמוטב לפגוש בדב זה, מלפגוש איש כסיל בעת שמסית לדבר עבירה. וכן פירש רש"י שם: "טוב לאדם שיפגע בו דוב משכל, ואל יפגע בו אחד מן הכסילים המסיתים אותו לסור מהו ומתורתו".

"אשרי האיש... וכדרך חטאים לא עמד" - ישנם שמפרשים: "כדרך חטאים" - בדרך שחטאים עלולים לעבור אע"פ שעכשיו עדיין אינם שם, "לא עמד", מחשש שמא תיכף יעברו.

מדוע קראו למקום "קברות התאוה" ולא "קברות המתאווים"

והאספוסף אשר בקרבו התאוה וישבו ויכבו בני ישראל ויאמר מי יאכלנו בשר. זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנים את הקשאים ואת האבטחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים (פרק יא, ד, ה). לאלו דברים התאוה האספוסף, לשומים ובצלים? וכי בגלל חסרונם של כמה מאכלים גרועים ועייז רש"י בשם

מעשה רב מרבנו הגדול צוק"ל - נערך ע"י נכדו הרב י.מ. ארנפרוינד

קשה לתאר את שקיעותו וריכוזו בלימוד התורה הקדושה, היה נראה כאילו המשגיח נמצא בעולם אחר... והיה כ"כ שקוע ומרוכז בלימודו שהנכדים היו יכולים לשחק לצעוק ולהרעיש על ידו ולא היה שומע ומבחין כלל. גם בחורים בישיבה כשהיו רוצים לדבר עמו היה אפשר לעמוד על ידו ולהמתין, ולפעמים לקח כמה דקות עד שהרים את הראש מהגמרא, ואז היה מחייך ומדבר בחביבות.

במשגיח ראינו דרגה מיוחדת באהבת תורה, שאהב את התורה מחמת עצם חשיבותה שהיא חכמה אלוקית - 'תורת ה', ולא רק מפני מתיקות חכמתה (וכ"ש דברים חיצוניים...), ומי שלא ראה את אהבת רבנו לתורה הק' - לא יוכל להבין זאת...

המשגיח היה אוהב לצטט את דברי ר' אברהם אחי הגר"א זצ"ל (נדפס בסוף 'מעלות התורה') שגם אם הוא היה חי אלף אלפי שנים לא היה מספיק להודות לה' על רגע אחד שהוא יכול להידבק בתורה! והיה מספר על הגאון המופלא ר' זלמן מולאז'ין (אחיו של ר' חיים זצ"ל) ששמעו אותו חוזר על דבר תורה כאמתיים חמישים פעם, שאלו אותו מאה ואחת שמענו - מאתים חמישים מנין? השיב ר' זלמלה: מאה ואחת פעם הוא סגולה לזיכרון הדברים, אבל לחיוב התורה אין גבול! ולולי שהיום קצר והמלאכה מרובה הייתי שמח לחזור על דבר אחד מדברי תורה שנה תמימה ויותר, כי היא חביבה עלי בכל עת...

כמו"כ היה מביא מהמנוחה וקדושה, שהגר"א זיע"א כשרצה לבחון את החפצים ללמוד עמו, היה בוחן ע"פ מידת נכונותם לחזור על הלימוד פעמים רבות - ובכך ידע שנזדככה נפשם. זאת ראינו ברבנו הקדוש זצ"ל, שהיה

נפשו גחלים תלהט

גליון 187 בעלותך תשע"ח

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל
לתרומות והנצחות, הוספת מנויים, הצעות והערות יש לפנות ובטלפון: 0527697944 ולמייל 1nafsho@gmail.com

דבר המערכת

המאמר עוסק במבט פנימי יותר על כמה תמיהות גדולות בפרשת בהעלותך.

במאמר השני הבאנו שיירים מחג מתן תורה כיצד למשוך מעמד הבהרה: מחמת סגנונו היחודי שאינו שוה לכל נפש דברי תורתו של רבינו זצ"ל עוברים עריכה ועיבוד לשוני כפי שנעשה בספר "נפשו גחלים תלהט" על עקבתא דמשיחא שי"ל בעדודו. על כן כל שגיאה וטעות נא לתלות אך ורק בעורך. נשמח על כל הערה והארה.

המערכת

הכתאוונים - המעבר מהנהגת אספקלריא המאירה (משה), לאספקלריא שא"ס

בסוד ישרים ש"ק בהעלותך תשנ"ו

ה' תמיהות

במעשה המתאוונים יש כמה דקדוקים: א. הודגש כאן דהיה ע"י האספסוף והם משכו את בני ישראל לבכות על חסרון הבשר. ב. משה רבינו ביקש כאן בקשה חריפה שלא מצאנו מקביל לה בכל כשלונות דור המדבר, הרגני נא הרוג ואל אראה ברעתי, ואינו מובן כלל. ג. הלשון ואם ככה את עושה לי שאמרו ז"ל שתש כחו (כביכול) כנקבה הוא תמוה, הלא הכיר מכל הנסים ונפלאות דיד ה' לא תקצר. וגם מ"ש שכאילו כביכול א"א ליתן להם משאלותם כמפורש אחר כך תמוה וכבר העירו בזה יעו"ש ברש"י. ד. מש"ש כאשר ישא האומן את היונק על האדמה אשר נשבע לאבותיו, אינו מובן הלא מדובר עתה במדבר לשאת טרחתן עכשיו, וכבר עמד בזה רש"י.

מן ובשר — אספקלריא מאירה ואספקלריא שאינה מאירה

מצאנו חילוק נפלא בין הנהגת נתינת המן ובין הנהגת נתינת הבשר לדור המדבר [א.ה להבנת דברי רבינו נקדים שבכל מזון נמצאת מלבד החיות הגשמית – לגוף גם חיות רוחנית – לנשמה, ויתכן מזון זך כל כך שמקנה לאוכלו בהירות רוחנית עיין בזה נפה"ח [ש"ב פרק ו' בהגהות] זהו החילוק שהיה בין המן לבין הבשר]. לא מצאנו אף פעם שתיהפך אכילת המן לרועץ, משא"כ הבשר שניתן להם עתה מן השמים נהפך לרועץ ממש. ההבדל בזה הוא כי המן ניתן מתוך הנהגת הבהירות דלעילא, "בוקר וראיתם את כבוד ה'", ונקראת הנהגה זו אספקלריה המאירה. אבל בשר ניתן בהנהגת "ובערב וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים" (בשלח). חסרה כאן אותה בהירות של בקר, כי בערב משמשים האור וחשכה בערבוביא [ערב מלשון עירוב]. זוהי הנהגת האספקלריה שאינה מאירה, הנהגה כזו של אי בהירות שמאפשרת מהלך של ערבוביא ובהיות כאן דבר והיפוכו אז הגם שאין דבר טמא יורד מן השמים (פ"ז דסנהדרין) מכל מקום יכול להתהפך לרועץ. ויעויין בפסחים [ק"ח] דאדם הראשון אחר חטאו נתקלל בואכלת את עשב השדה. אמר אדם הראשון בבכיה אני וחמורי נאכל באיבוס אחד. א"ל הקב"ה בזיעת אפיך תאכל לחם. פי' שמזונותיו של האדם הם כפי שיעור קומתו. בחטא עה"ד שנגזרה עליו מיתה אז נסתלקה ממנו חכמתו, וכמ"ש ימותו ולא בחכמה, וממילא ירד לגדר הגוף החמרי שלו. ואז מדריגת המזונות שלו כבר אינה מאכל אדם אלא מאכל חמור החמרי. ובהכירו זאת נתוודע לעומק אחר בחטא שלו והתחדשה אצלו חרטה חדשה, ואז היתה קצת יציאה

מהחמרי שלו וזכה ללחם הגם שהוא עדיין בזיעת אפים.

מן ע"י דרגת משה — (אספקלריא המאירה)

מדרגת משה בתורה היתה דברי תורה ברורים בלי שום ספיקות, כמ"ש עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם, אשרי ילוד אשה שמובטח ככה (רש"י). גם הללמ"ס מופקעת מגדר המחלוקת כמ"ש הר"מ בריש הל' ממרים, כי דברי תורה אלו הם בגדר ברירות. גם נבואתו מופקעת מכל הכחשה, כמ"ש וגם בך יאמינו לעולם. על כן גם גדר המזון הראוי לכלל ישראל בהיותם בשיעור קומה זו הוא ממהלך הנהגת הבהירות הגמור אשר לא יסבול היפוכו – זהו המן, על כן לא נהפך בשום פעם לרועץ. ובהיות שמשה היה הצורה הכללית של ישראל וכמ"ש במדרשם אשה א' ילדה ס' ריבוא בכרס א' זה יוכבד שילדה משה [א.ה חז"ל הקבילו את לידת משה ללידת ס' רבוא ללמדך שקשורים זה בזה בעצם כקשר החומר והצורה], על כן זכו ישראל מצדו למן השייך בעצם למדרגתו של משה. ואמרו שם בפסחים למה נקראו הכ"ו כי לעולם חסדו הלל הגדול, משום שבו כתוב נותן לחם לכל בשר כל"ח הודו לק"ל השמים כל"ח, שהקב"ה יושב ברומו של עולם וזן מקרני ראמים עד ביצי כינים ע"כ. פירושו שברומו של עולם ההנהגה היא של בהירות גמורה, חסד לבד ושום דבר אחר לא מעורב בו, ומזה בא ענין הלחם בשיעור החיות אל כל בריה. דמה שמוגע לגדר הלחם דכל בריה הוא דוקא מהנהגת הרוממות. והמן שהיה להדיא לחם מן השמים התראה בו להדיא בגלוי הרומו של עולם. אבל מה ש"נותן לחם לכל בשר" (הגם שבא מרומו של עולם) מסתתר הוא בלבוש הטבע, ורק מחמת גודל הקיפו שהוא מקרני ראמים עד ביצי כינים מוכרח ששרשו הוא מרומו של עולם. אבל המן הופשט מהלבוש הגס של הטבע והתראה בו בגלוי הרומו של עולם. המן היה לבוש דק שיוכל להתפס בו זיו העליון המקיים הכל בעולם הבא, והוא הרומו של עולם.

בשר, ירידה לדרגת הטשטוש והעירוב

אבל הנהגת נתינת הבשר היא על פי הנהגת האספקלריה שאינה מאירה כנ"ל. התעוררות האספסוף לבכות על חסרון בשר ומשיכתם את בני

ישראל אחריהם לירד ממדרגת אוכלי מן, היתה התגלות מצב של נטיה מהחיים של הבהירות [א.ה. ע"י המן] לחיים בהנהגת האספקלריה שאינה מאירה [א.ה. תאוה לבשר] כי הרי התעורר גילוי של כח הזרות [האספסוף], והוא עתה מצב של ערבובי אצטור. והגם שהאספסוף הצטרף לציבור בעת יציאת מצרים מכל מקום נגררו אחרי הציבור. ובעצמותם מונחת נקודת זרות לציבור, וכמ"ש (יבמות מח) קשים גרים לישראל כספחת בבשר החי משום שסורם רע, נשאר רושם של אומות העולם בהם. ומהאי טעמא אמרו ז"ל אל תבזה ארמאי בפניו עד יוד דורות. והיתה כאן ירידה מגדר השכל (לא ניתנה תורה אלא לאוכלי מן) שאילו מתיחסת הברירות בכל מקום, אל נטית הגוף הנוטה לבשר, וגדרו הוא ערבובי אצטור כמ"ש איזה אל זר בגופו של אדם וכו'.

ביאור הרגני נא וכו'

ומעתה יבואר דבהיות שמשה הוא צורת הציבור, וא"א להפריד הצורה מהחומר [א.ה. היינו כלל ישראל], על כן בעת ירידת החומר [א.ה. כלל ישראל כנ"ל] אז היתה זו ירידה גם לצורה [א.ה. משה] על אף גדלותה. והיא הירידה לתוך האספקלריה שאינה מאירה. וסילוק אותה בהירות אשר היתה באספקלריה המאירה היתה אצל משה מיתה ממש, וזה מש"כ הרגני נא הרוג ואל אראה ברעתי. והוא כמ"ש הרמב"ם הל' רוצח על

תלמיד שגלה שמגלים רבו עמו דכתיב ונס וכו' וחי, וחי החכמים בלא חכמה מיתה הוא להם. וזהו אל אראה ברעתי, שהוא קיבל הערב רב שנקראו כן (כי ידעת את העם כי ברע הוא בפ' תשא). בזה נבין גם את אמירתו ואם ככה את עושה לי וכו'. והוא על פי מה שנתבאר ביומא פ"ז שהנביאים פסקו מלומר הקל הגדול הגיבור והנורא מחמת עוצם הגלות. ואנשי כנה"ג החזירו אמירה זו ופירשו את התוארים גדול גבור ונורא על תקופת הגלות, ובגמ' הובא הטעם שהנביאים לא אמרו מתוך שידועים בו שאמיתי הוא לא כזבו בו. פי' כיון שבמהלך הנבואה לא התגלה מהלך זה דהן גבורותיו וכו' הגם שבמהלך החכמה היה קיים גילוי זה, אבל בהיות שמדרגתם היתה נבואה ושם לא ראו זה לא כזבו בו להגיד שבחיים אלו (כלומר שלשון כזב הוא דבר שהיה ולא נמשך קיומו - נפסק - ובחוש הנבואה נפסקה תפיסה זו באופן חושי לפיכך אמירתם באופן זה תיקרא כזב, לכן מפני שלא כזבו בו לכך פסקו לומר). הוא הדין אצלנו בהיות שירד משה אל הנהגת האספקלריה שאינה מאירה אז מתוכה ראה שאין דרך למלאות השתדלותו ומילוי משאלותם בזה. זהו תש כחו כנקבה, כי כן היא דרך ההנהגה של האספקלריה הזו, כי כאן [א.ה. בהאספקלריה שא"מ] שייך מהלך זרות וממילא גם הכחשות ומתוך שידע בקב"ה שאמיתי הוא לא כזב בו.

מקור כחו של דוד להכניע את עמלק

הנה המלכות באחרית הימים, היא מלכות בית דוד כמ"ש "ועבדי דוד נשיא עליהם", ואיתא בתנחומא ריש וישלח, "ויהי לי שור וחמור", "שור" זה יוסף שנאמר בכור שורו הדר לו, והוא שטנו של עשו שנאמר בית יוסף לאש ובית עשו לקש, ו"חמור" זה יהודה, שאף הוא שטנו של עשו שנאמר "עני ורוכב על החמור", ומבואר שיש למשיח בן דוד את הכח להכניע את עשו. והיינו שבתקופת העיקבתא דמשיחא, שיהיו בישראל ערב רב בתכונת החוצפה של עמלק כמ"ש "הגר"א ז"ל, יבוא משיח, ויתגבר עליהם, ויכניע את ישראל וכל העולם, תחת מלכות שמים.

ומה שיש למשיח בן דוד את הכח להכניע את עשו, הוא משורש ה"אמא של מלכות" - רות המואביה, שתכונתה של אומת מואב היא חוצפה, שהרי הבכירה פירסמה את המעשה המגונה וקראתו מואב, ורות שיצאה מאותה אומה, ונכנסה תחת כנפי השכינה היא תחילת ההכנעה של מדת החוצפה, וע"כ משיח בן דוד שיצא מזרעה, יש לו כח להכניע את עשו, ועמלק בראשו, שתכונתו חוצפה ומרידה כלפי מעלה כמשנ"ת.

וכן גם במלחמת גוג ומגוג שתהיה בתקופת אחרית הימים גופא, אמרו בסוכה נ"ב א' דאין בכחו של יוסף להתגבר כנגדם, דיהרג משיח בן יוסף, והיינו שהמרידה שלהם בזמן הגילוי הברור של כבוד ה', לעמוד נגד ה' ונגד משיחו, היא חוצפה נוראה מאוד, שאין בכחו של יוסף לבטלו, ורק משיח בן דוד ששורש בו כח מרות המואביה, להכניע את מדת החוצפה, הוא יוכל להתגבר עליהם ולהכניעם.

עני ורוכב על ה"חמור" – השתלטות על מדת החמור החומרי ומוכן לכל רע

יש לעמוד על דקדוק דברי התנחומא הנ"ל שהכח של דוד להיות שטנו של עשו, הוא בתכונת החמור כמ"ש ויהי לי שור ו"חמור" הוא יהודה, שנאמר עני ורוכב על ה"חמור", מהו המיוחד בתכונת החמור, וכן צ"ב למה בחרו בפסוק "עני ורוכב על החמור" שנאמר במצב של "לא זכו", ולא הביאו את הפסוק של הזמן הרצוי יותר באם זכו, "וארו כענני שמיא" [עיין סנהדרין צ"ח א'].

המהר"ל [בנצח ישראל] מבאר שהחמור הוא הבע"ח הפשוט ביותר, "חומר" גמור, מופשט מכל צורה, כי כל בע"ח יש לו בטבע קצת דיעה הנצרכת לו, אבל החמור מופשט משכל לגמרי, ולכן קל ביותר להשתלט עליו, והנה בהיותו מופשט מכל צורה, הוא מסוגל לקבל כל צורה, דמי שיש לו כבר כוון אחד, קשה לו להשתנות, אבל החמור שאין לו כוון מסוים, הרי הוא בית קיבול להכניס בו כל התכונות שבעולם, דאין לו ציור עצמי.

ונמצא דיש השוואה בין החמור למדת החוצפה, דהרי העומק של החוצפה הוא שבירת הרסן והעול, ומוכן לכל רעות שבעולם, והוא ההיפך הגמור של צורת אדם שתכונתו העיקרית היא ההכנעה תחת עול שמים, ומדת ה"כי כל" שבו, הוא נקודת המרכז שבו שמקבל את כל המדות טובות בתוכו. והחוצפה, הוא "זה לעומת זה" של מדת האדם כמשנ"ת, וה"ז ממש מציאות החמור, שהוא חומרי לגמרי, מופשט מצורת אדם לגמרי, והוא בית קיבול לכל הרעות שבעולם.

וע"כ הביטוי החד ביותר לכחו של דוד, להכניע את כח החוצפה של עשו, הוא במה שהוא עני ורוכב על ה"חמור", שאף בזמן ש"לא זכו" ישראל, ויהא בהם תכונת החוצפה דעמלק, ירכב ויתגבר עליהם משיח בן דוד, לבטל את החוצפה כלפי שמיא, ולהכניע את כל העולם תחת מלכותו ית', ויחישו השי"ת ויגלה כבוד מלכותו עלינו בקרוב אכ"ר.

פנינים

משולחן רבינו

הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל

פרשת בהעלותך תשע"ח -

מכתב בענין פסח שני

לכבוד הגאון הגדול הרב אברהם גנחובסקי שליט"א

אחדשה"ט וכט"ס

ברצוננו להעלות בהורמנותיה דמוריננו הרב שליט"א ספק שהסתפק בו מו"ר הגר"א נבצל שליט"א.

הנה זה פשוט שפסח ראשון עדיף מפסח שני, מפני שהראשון עיקר ושני תשלומין לו. ועוד שבא הראשון בכנופיא ואומרים עליו ההגדה וכו'.

אמנם יש לעיין, הנה פסח ראשון נוהג באנשים ונשים, והשני אינו נוהג אלא באנשים, אם כן יש לדון מה יהיה הדין באופן שאין אפשרות שיעלו הוא ואשתו לירושלים לעשות את הפסח הראשון, אלא או הוא או אשתו.

דלצד אחד יש לומר שיעלה הוא, שהפסח הראשון עיקר, ותדחה אשתו מכיון דהוא קודם. או דילמא יש לומר שאף שפסח ראשון עיקר מכל מקום תעלה אשתו והוא ידחה לפסח שני, שאם היא לא תעלה עכשיו אימתי תוכל לעשות הפסח, אבל הוא אם ידחה עכשיו מכל מקום יש לו תשלומין בפסח שני. וצריך עיון בזה.

נפשי בשאלתי אם אפשר לזכות למוצא פיו דמוריננו הרב שליט"א ועל ידי זה יהיה אצלנו שמח עד למאוד מאוד.

השואף להגדיל תורה ולהאדירה

ר. ת.

תשובת רבינו

להאי גברא רבא ויקירא הג"ר ר' שליט"א

מה שמחתי לקרוא האגרת הנאה, ואני איני כדאי לחוות דעה בספק הנכבד של רבך הגאון שליט"א, ואכתבה על שאלה הדומה לזו.

תשלומים בתפילה והסיבה במצה

מי שיש לו סידור רק עכשיו, ואם יתן הסידור לחבירו, יתפלל חבירו והוא לא יתפלל אבל יוכל להשלים אחר כך, וחבירו לא יוכל להשלים אחר כך, מה יעשה, האם יתפלל בעצמו עכשיו וחבירו לא יתפלל כלל, או דילמא יתפלל חבירו עכשיו והוא יתפלל תשלומים.

וכיוצא בו לענין מצות הסיבה בליל הסדר, במי שיש לו כר אחד ואם הוא יסב חבירו לא יאכל כלל מצה, ואם יתן לחבירו להסב, הוא גם יאכל המצה אבל בלא הסיבה.

הידור

הנה לענין הידור אמרינן (משנה ברורה ס"י תרע"א סק"ו) דיותר על הידור ידידה בכדי שגם הוא וגם חבירו יקיימו עיקר המצה, כגון באופן שאם ידליק נר חנוכה בשמן זית אז לחבירו לא יהא כלום, אמרינן שידליקו שניהם נרות רגילות.

אבל נידונים דידן לא רק שיפסיד הידור אלא חלק מעיקר המצה כגון הסיבה, [אע"פ שבדיעבד יצא את הדין דאורייתא דמצה אף בלא הסיבה], או תפילת העיקר שהחליפה בתשלומין.

לוותר על אפיקומן

כמו כן יש לשאול אם יש לו שני כזיתים, אחד למצה ואחד לאפיקומן, ולחבירו אין כלום, האם יתן לחבירו שיהא לו המצה דאורייתא והוא יפסיד האפיקומן.

ויעויין בזה במחנה חיים (ח"ג יו"ד ס"י נ"ה) שכתב דאין צריך לתת

לחבירו, אך במחנה חיים במקום אחר (קמא או"ח ס"י כ"ט) נשאר בצריך עיון.

אך בהך דאפיקומן הא אמרינן (שו"ע ס"י תפ"ב סעי' א') שאם יש לו רק כזית אחד יאכלנו בסוף לאחר המרור ויקיים בו גם מצה וגם אפיקומן.

לאחר זמן תפילה

וכן יעויין בנודע ביהודה (קמא או"ח ס"ג) שאין לו לאחר זמן תפילה בכדי שאחרים יתפללו בציבור.

והנה יעויין באריכות בספר מאורות נתן על חנוכה להגאון רבי יצחק נתן קופרשטאק זצ"ל שהאריך הרבה בדברים אלו.

ואסיים בברכה על המכתב המרהיב עיני המעיינים בו

אברהם גנחובסקי

עוסק במצה פטור מן המצה

וְהָיָה אִנְשֵׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְגו' (ט' ו') הנה אמרינן בגמרא סוכה (כ"ה א') דאנשים דאיירי בהו קרא היינו אלו שנטמאו מכיון דהיו עסוקין במת מצוה וחל שביעי שלהן להיות בערב פסח.

הנה קיימא לן בגמרא (שם) דעוסק במצה פטור מן המצה, וילפינן לה מתרי קראי, חדא, מקרא דבלכתך בדרך, דדוקא בלכתך בדרך חייבין במצוות, והוא כאשר אדם עוסק בענינים שלו, אבל כאשר עוסק בדבר מצוה, פטור מן המצה. שנית, ילפינן מקרא דידן, דחזינן דנטמאו למת מצוה אע"פ דהיה עליהם חיוב קרבן פסח.

[ואמרינן בגמרא דבעינן תרי קראי, קרא דבלכתך בדרך, דפטור מקריאת שמע אע"פ דכבר מטא זמן קריאת שמע, וכן בעינן קרא דקרבן פסח, דמיפטר מקרבן פסח אע"פ דבביטולו איכא כרת].

והנה יש לדון האם אמרינן דינא דעוסק במצה פטור מן המצה דוקא בעוסק במצוה חיובית, או דילמא אף בעוסק במצוה שהיא רשות.

א. הוכחה משומר את הפרה

הנה אמרינן בגמרא בבא מציעא (נ"ח א') דהשומר פרה אדומה, אם הוא בשכר, הוה ליה שומר שכר, ואם הוא בחנם [כגון בשבת], הוה ליה שומר חנם.

והקשה בנתיבות המשפט (ס"י ע"ב ס"ק י"ט) הרי אפילו אם הוא בחנם, מכל מקום הרי הוא מקיים מצוה שעל ידי זה יהא פרה אדומה, ואם כן פטור מלתת פרוטה לעני, דעוסק במצה פטור מן המצה, ואם כן דמי לשומר אבידה שקאמר רב יוסף (בבא קמא נ"ו ב') דהוה ליה שומר שכר מכיון דפטור מלתת פרוטה לעני מפאת עוסק במצה. [ואף בשבת שאינו יכול לתת פרוטה לעני, מכל מקום יכול לתת פת וכיוצא בו].

ותירץ בנתיבות המשפט, דבשלמא בשומר אבידה יש עליו חיוב לשומרו, אבל בפרה אדומה, מפאת המצווה של קיום פרה אדומה הרי אינו מחוייב לשומרו יותר מכל אדם אחר, ורק כאשר שומר מקיים מצוה, ולכן אין פטור של עוסק במצה.

ומכאן יליף בנתיבות המשפט דדינא דעוסק במצה פטור מן המצה נאמר דוקא במצווה חיובית המוטלת עליו, משא"כ היכא שאינו מחוייב אלא עושה את המצוה רק מרצונו, אין פטור של עוסק

במצוה.

ב. שמירה הוה שב ואל תעשה

אמנם בחלקת יואב (קבא דקשייתא קושיא פ"א בהגה"ה) דחה הראיה, דכתב דשמירה חשיב שב ואל תעשה מכיון שאינו עושה מעשה, ודמי למה שכתבו תוספות בסוכה (כ"ה א' ד"ה שלוח) דמי שיש עליו תפילין אין לו פטור מכל המצוות מכיון שאינו מעשה.

אבל צריך עיון משומר את המת שפטור מקריאת שמע ומתפילה (ברכות י"ח א'), ומבואר בר"ן (א"ה, מצאתי ברבינו יהונתן מלוניל ברכות י"א א' בדפי הרי"ף) שהוא מפאת עוסק במצוה פטור מן המצוה. חזינן דגם שמירה חשיב עוסק במצוה.

ג. היזק שאינו ניכר

בדברי חיים (להגאון רבי חיים אויערבך, הל' שומרין סי' י"ט, בהג"ה לבנו האמרי בינה) כתב לדחות הראיה בענין אחר, דהתם בלאו הכי הוי היזק שאינו ניכר, דהא דיש עול על הפרה, אינו ניכר בהפרה, ואם כן בעינן קבלה מיוחדת כדי שהשומר יתחייב על היזק שאינו ניכר, וזה רק על ידי שכר ולא מכח פרוטה דרב יוסף.

אמנם צריך עיון, דהרי רש"י בבבא מציעא (נ"ח א' ד"ה לשמור את הפרה) קאמר דהשמירה על הפרה אדומה היא שלא יהא עול וגם לא יהא מום, והרי מום הוה היזק ניכר.

[והנה אמרינן (בבא קמא צ"ח ב') שתם שוורים לאו למזבח קיימי, אבל הכא הוי פרה אדומה. וצריך עיון בסוגיא שם. ועול דהוה היזק שאינו ניכר יש לעיין מאי שנא מכלאים שכתבו תוספות ריש בבא בתרא (ב"ב ד"ה וחייב) דהוה היזק ניכר].

ד. נשאר החפץ אצל המוכר

הנה הבאנו לעיל להוכחת נתיבות המשפט דעוסק במצוה דרשות אינו פטור מן המצוה. וכעין זה כתב גם במקום אחר (סי' רצ"א סק"ג) דמי שמכר לחבירו ונשאר החפץ אצל המוכר, והמוכר הוה עכשיו שומר אבידה, מכל מקום לא הוה שומר שכר מכיון דלא היה מחוייב למכור. חזינן דאע"פ שעכשיו חייב לשומרו, מכל מקום מכיון שגרם לעצמו החיוב נחשב רשות.

ה. אור זרוע דלהתעטף בציצית רשות

הנה תוספות בסוכה (כ"ה א' ד"ה שלוח) ובבא מציעא (כ"ט א' ד"ה והו"ו) הקשו דאטו מי שיש לו ציצית בבגדו, יפטר מן המצוות. ותירצו דלא מיפטר אלא בשעה שהוא עוסק בה, כגון טלית של אבידה ושוטחה לצורכה, או בהמה של אבידה ונותן לה מזונות, משא"כ כשרק יש לו ציצית בבגדו הוה בשב ואל תעשה ולא מיפטר.

וכתב באור זרוע (ח"ב הלכות סוכה אות רצ"ט) עוד יותר מהתוספות, דגם כאשר מתעטף בציצית חייב לעשות מצוה, דבעת ההתעטפות הוה רק רשות, ולכן אין פטור של עוסק במצוה. [וזה לשונו. ותו דגבי ציצית אין שייך לומר עוסק במצוה, דאי בעי לא מיכסי כלל, דלאיכסוי לא חייביה רחמנא]. וזה כדברי הנתיבות המשפט.

נשים במצוה שהזמן גרמא

הנה יש להסתפק לענין מצות עשה שהזמן גרמא שאשה פטורה מהם, כגון לולב ושופר, ומכל מקום אם מקיימת המצות, נחשבת כאינה מצוה ועושה, ולדעת רבינו תם (תוספות קידושין ל"א א' ד"ה דלא) אף מברכות עליהם, וכן פסק ברמ"א (סי' י"ז סע' ב').

והשתא יש לדון מהו כשבאמצע לעסוק בנטילת לולב או שופר, הזדמנה מצוה שהיא חייבת בה, כגון שהגיע עני וביקש צדקה, האם פטור מהמצוה, דאמרינן דינא דעוסק במצוה פטור מן המצוה, או דילמא לא נפטר, דלא נאמר כלל זה דעוסק במצוה פטור המצוה אלא רק בעוסק במצוה שחייבין לקיימו.

א. לנתיבות ודאי חייב

הנה אם נאמר כדברי הנתיבות המשפט הנ"ל, [וכמו שמבואר באור זרוע], אם כן לענין הספק בנשים במצות עשה שהזמן גרמא, יש לומר דודאי תהיינה חייבות בצדקה, כיון דאינו אלא רשות, דהיו יכולים

עוסק במצוה דרשות

אמנם האחרונים נחלקו על הנתיבות המשפט וסברי דגם העוסק במצוה שאינו מחוייב בה ורק מתנדב לעשותו, מכל מקום חשיב עוסק במצוה ופטור מן המצוה וכדלקמן:

א. כותבי ספר תורה ועושי ציצית

הנה יש לשאול על הנתיבות המשפט שהרי חזינן (סוכה כ"ו א') שכותבי ספר תורה ועושי ציצית פטורין מן המצוה, אע"פ שאין עליהם חיוב לכתוב ספרי תורה, וזה כמו שוכר פרה אדומה. והדבר צריך עיון. וזה הקשה באמרי בינה (או"ח סי' י"ג).

ולמה שנתבאר לן דמדברי האור זרוע מבואר כנתיבות המשפט, אם כן גם לדבריו תיקשי כהנ"ל.

ויש לומר דדעת האור זרוע, דנהי דאחר יכול להיות כותב ספרים או לעשות ציצית, אך הרי צריך שיהיה אדם כזה, והלכך חשיבא חיוב, משא"כ בלהתעטף בציצית הוה ליה רשות. [א"ה. אמנם לדעת

לא לעשות המצוה.

והוא קל וחומר מנידון הנתיבות המשפט, שהרי התם כאשר מקיימו יש ממש קיום מצוה דאורייתא, כגון שימור הפרה אדומה, ומכל מקום כיון שאינו מחוייב בה הוה ליה רשות, לכן חייב בשאר מצוות, כל שכן לענין מצות עשה שהזמן גרמא שאפילו כשהאשה מקיימת הוה רק רשות.

ב. לאחרונים דפליגי עדיין יש להסתפק

אמנם לדברי האחרונים (אמרי בינה וחלקת יואב הני"ל) החולקים על נתיבות המשפט, דגם בעוסק במצוה דרשות פטור מן המצוה, חוזר הספק באשה שמקיימת מצות עשה שהזמן גרמא, האם פטורה ממצוה דאורייתא, דלחד גיסא יש לומר דבאמת פטורה, דהרי לאחר שעשתה יש לה מצוה, ואם כן הוה כמו גבאי צדקה שפטור מן המצוה. אמנם לאידך גיסא יש לומר דאינה פטורה, דהרי אשה במצוה שהזמן גרמא קיל טפי ממצות אחרות, דלא דמי לגבאי צדקה, שהתם יש לו מצווה גמורה אלא שאינו חייב בו, משא"כ כאן גם כשמקיימות את המצוה, לא הוה מצוה מעליא, דהרי חזינן (חגיגה ט"ו ב) דנשים סומכות באקופי ידא. וצריך עיון.

[ורק להראב"ד (פתיחה לתורת כהנים) דסבירא ליה דנשים במצות עשה שהזמן גרמא הוה מצוה גמורה, ומשום הכי שרי לנשים לסמוך ולא חשיב עבודה בקדשים, אם כן יהא דמיה לנידון הנתיבות המשפט].

ג. חייבת מחמת איסור ברכה לבטלה

יש לעיין כאשר אשה כבר בירכה על מצות עשה שהזמן גרמא, הרי מחוייבת מדינא שלא להפסיק כדי שלא יהא ברכה לבטלה, ואם כן נימא דגם לדעת נתיבות המשפט הוה מצוה חיובית ופטור מן המצוה. אך הרי יש לדון דדינא דעוסק במצוה הוה רק בעוסק במצוה שהחיוב מחמת קיום העשה, משא"כ באופן שהחיוב אינו מחמת העשה אלא מחמת שלא לעבור על איסור, כגון הכא שלא לעבור על איסור ברכה לבטלה.

ותליא במי שעושה מעקה רק מפאת לא תשים דמים בביתך ולא מפאת העשה, האם מיפטר מפרוטה דרב יוסף.

עוד הוכחות להנ"ל

הנה יש לדון בכמה הוכחות בנידון הנ"ל, האם בנשים שמקיימות מצות עשה שהזמן גרמא אמרינן דינא דעוסק במצוה פטור מן המצוה:

א. מצוה דרבנן

הנה יש לדון מהו אם עוסק במצווה דרבנן, האם פטור ממצוה אחרת דאורייתא.

ודן בזה במשנה ברורה (סי' ע"ב סעי' ד' בניאור הלכה ד"ה אם) וכתב שמשמע מהגמגן אברהם דגם העוסק במצוה דרבנן, פטור אפילו ממצוה דאורייתא. [ובפרי מגדים (שם סק"י) כתב דצריך עיון מנין לו זה]. ולכאורה מדחזינן (שולחן ערוך או"ח סי' ע"ב סעי' ד') דהמנחמים פטורים מקריאת שמע, חזינן דמצוה דרבנן פטור. אך יש לדחות דמכל מקום יש בניחום אבליים מצות חסד. [עיין בספר המצות לרמב"ם (שורש ב'). א"ה. ועוד עיין ברמב"ם פ"ד מהל' אבל ה"א].

מעתה נימא דכמו שבעוסק במצוה דרבנן פטור ממצוה דאורייתא, אע"פ דכלפי המצוה דאורייתא, המצוה דרבנן אינו מצוה, ואלא על כרחך היינו טעמא דמקרי עוסק במצוה דאמרינן דעכ"פ לא חשיב לכת דידך, אם כן הכי נמי נימא לענין נשים במצות עשה שהזמן גרמא, דלא חשיב לכת דידך דהרי עוסקין במצוה.

או דילמא יש לחלק, דכיון שאינה מצווה והוה רק רשות, הרי זה קל יותר ממצוה דרבנן שמחוייבין בה.

ב. ספק מצוה

כמו כן דנו רבנן בתראי בעוסק בספק מצוה דאורייתא האם מיפטר ממצוה אחרת, ודנו למימר שבאמת יהא פטור אף להצד דבאמת אינו מצוה, מהאי טעמא דמכל מקום לא הוה לכת דידך. והכי נמי יש לדון

הכי לענין נשים במצות עשה שהזמן גרמא.

והנה דעת שאגת אריה (סי' ל"ו) דבספק מצוה אינו פטור מן המצוה, ודעת אמרי בינה (או"ח סי' י"ג אות ג') דבאמת פטור.

וכתב באמרי בינה להוכיח כדבריו, דלא אישתמיט אחד מהפוסקים לומר דשומר אבידה הוה שומר שכן דוקא בידוע בבירור שהוא אבידת ישראל, אבל בעיר שמחצה נכרים ומחצה ישראל דחייב להכריז אפילו אם אינו יודע שמישראל נפלה, אם כן נימא דמכיון דאינו יודע שהאבידה הוא ודאי של ישראל, אם כן לא יהיה כשומר שכן כיון דעוסק רק בספק מצוה. [ונימא דאף אם מתברר אחר כך שהוא של ישראל מכל מקום כיון דבשעת שטיח וניעור לא ידע אם הוא עוסק במצוה ודאי, לא היה פטור למיתב ריפתא לעני ואם כן ולא היה כשומר שכן]. אלא ודאי מוכח דכיון דמכל מקום מספק רמיא עליו המצוה דלמא של ישראל הוא ממילא פטור ממצוה.

[ולכאורה יש לומר דדברי השאגת אריה דוקא לענין תפילין בכהן שעושה ספק עבודה, דמחוייב בעבודה מספק, אבל צדקה פטור בספק ממון, לדעת הר"ן בנדרים (ז' א'), אך באמת למה שכתב במחנה אפרים (הל' צדקה סי' ב') כל פלוגתת רשב"א ור"ן רק אם נתפס על הממון שם ממון עניים].

ג. קבלת פני רבו

הנה כתב בנודע ביהודה (תניינא סי' צ"ד, מובא בשערי תשובה סוף הל' יום טוב סי' תקכ"ט ס"ק ד') דקבלת רבו ביום טוב בזמן הזה, כשאינו הולך בלאו הכי ללמוד ממנו אלא הולך רק להקביל פניו, אינו חיוב מכיון שאין בית המקדש קיים, ואין אנו יכולים לעלות ולראות להקביל פני השכינה, אלא שנכון הוא לעשות כן.

ואפילו הכי איתא ברש"י בסוכה (כ"ו א' ד"ה שלוחי) דאמוראי שהלכו להקביל פני ריש גלותא היו פטורים ממצות סוכה. חזינן דאע"פ דקבלת פני רבו הוה רק רשות, דהרי הך עובדא דריש גלותא היה לאחר החורבן, מכל מקום פטור ממצות סוכה. ואם כן הכי נמי נימא הכי לענין נשים במצות עשה שהזמן גרמא.

[ובאמת בחלקת יואב (קבא דקשייטא שאלה פ"א) תמה על הנודע ביהודה מהך סוגיא, דפסיקא לחלקת יואב דרשות לא פטרה ממצוה, ושאינו בהך דהנתיבות, דמוכרח שיהא אחד שישמור על הפרה].

ואולי גרעא הך דנודע ביהודה דרק נכון לעשות כן, משא"כ רשות דנשים דעדיף, דהוה אינו מצווה ועושה.

ד. זקן ממרא

הנה איתא ברמב"ם (פ"ד הל' ממרים ה"ג) דאם נחלקו זקן ממרא עם הסנהדרין אם הוה לולב או ציצית כשר, אין הזקן ממרא חייב מיתה, כיון דאין כאן הוראה בדבר המביא לידי חיוב כרת.

והנה כתב בתשובות הר"ן (סי' י"ט, ומובא בש"ך חו"מ סי' ע"ב ס"ק כ"ט) דלא חשיב שואל אלא בגווי דכל ההטאה שלו, אמנם בגווי דגם המשאיל נהנה והוה כמשכיר, לא חשיב הלוקה כשואל. ואם כן המשאיל ספר לחבירו, וניזוק הספר באונס אצל השואל, פטור השואל מאונסין, דהרי המשאיל נהנה גם כן, דמכיון דהמשאיל קעביד מצוה, ובעת ההשאלה פטור מצדקה מפאת עוסק במצוה, נמצא דחשיבא המשאיל כמשכיר, וחוזר השואל להיות כשומר שכן, ופטור מאונסים.

מעתה יש לשאול, דלכאורה נפקא מינה מפסק הזקן ממרא, באופן דפליגי הזקן ממרא וחכמים אם הוה לולב כשר, והזקן ממרא אמר דהוה לולב פסול, ואחד השאיל הלולב לחבירו, נמצא דאם הוה לולב כשר הוה שוכר ופטור מאונסין, דהרי המשאיל קעביד מצוה ונפטר מלתת פרוטה לעני, אמנם לדברי הזקן ממרא דהוה לולב פסול הוה שואל, וחייב באונסין, נמצא דנפקא מינה לממון, דאם המפקיד גבה כסף על האונסין וקידש בכסף זה אשה, לדברי הזקן ממרא מקודשת, אבל באמת אינה מקודשת וקדושי שני תופסין.

אלא על כרחך שמעינן דאף לדברי הזקן ממרא פטור מפרוטה דרב יוסף, דהרי מדמה לעצמו דהוה מצוה ואם כן פטור מדינא, מעתה, כשם שחזינן דאזלינן בתר הדמיון, הכי נמי נימא לענין אשה במצוה שהזמן גרמא. אמנם יש לדון לחלק.

[אך אכתי תיקשי, דהרי אם אמר הזקן ממרא דהוה מצוה ואם כן הוה שוכר,

ובאמת אינה מצוה והוה שואל וחיוב בתשלומין, והם לא שומעין בקול הזקן וממרא, נמצא דהמפקיד לא חשב שעושה מצוה, ואם כן באמת חיוב לשלם להמפקיד על האונסין וחל קידושי המפקיד, אמנם להזקן ממרא באמת המפקיד קיים מצוה ונפטר מפרוטה דרב יוסף ואם כן הנפקד אינו חייב על האונסין. אך באמת אינו נפקא מינה, דהרי כיון שסוברים שאינה מצוה הרי לא יקיימו מצוה, דהרי מצוות צריכות כונה, ואם כן המפקיד באמת לא נפטר מלתת פרוטה דרב יוסף, ואם כן לכולי עלמא הוה שואל ושוב אין נפקא מינה. ועיין.

ה. לפני משורת הדין

הנה אשכחן גווני דמחמת לפני משורת הדין מחייבין להחזיר אבידה, כגון במוצא אבידה לאחר יאוש, [וכן היכא דאיכא אבידתו ואינו יכול להתנות].

והשתא יש לעיין מהו לענין עוסק במצוה, ויש לומר דזה עדיפא מנשים, ופטור ממצוה אחרת.

וכמו כן יש לעיין היכא דחיוב רק משום מידת חסידות מהו. ובזה יש לומר דגרע מנשים, וחיוב במצוה אחרת.

והנה אשכחן בדברות משה (למסכת בבא מציעא, בהערות לאלו מציאות) לענין זקן ואינו לפי כבודו שפטור מלהשיב אבידה, דאם מכל מקום הולך להשיב אבידה, יהא פטור ממצוה אחרת, דמצד לפני משורת הדין חיוב להשיב האבידה אע"פ דאינה לפי כבודו. ועכ"פ לענין אשה שמקיימת מצות עשה שהזמן גרמא, יש לומר דתתחייב במצוה אחרת, דבזה ליכא גם חיוב דלפני משורת הדין.

ו. הידור מצוה

אגב, יש לדון מהו בעוסק בהידור מצוה, ובהתעוררות תשובה (סי

י"ט) כתב דהכי נמי יהא פטור ממצוה אחרת.

והוכיח כך מהא דמבואר בגמרא סוכה (כ"ו א') דמוכרי תכלת פטורים מכל המצות, ופירש רש"י, דאיירי בתכלת למצות ציצית, והרי תכלת אינו מעכב את הלבן, ויוצא ידי מצוה בלא תכלת, אלא על כרחך מוכח דגם אם עוסק במצוה בעלמא, פטור מן המצות.

אמנם צריך עיון בראייתו, דהרי תכלת שוה ללבן לענין החיוב, רק כשאין לו תכלת אינו מעכב.

עוסק במצות צדקה

הנה יש לדון בעוסק במצוה של חלוקת צדקה, האם יכול להפסיק לפתוח הדלת למבקש צדקה אחר, כיון שעוסק במצוה.

ויש לומר דמותר, מפאת שני צדדים.

א. דזה חשיבא מצוה אחת. אבל המעיין היטב באהבת חסד (פרק א' אות ז' בנתיב החסד) יראה דזה חשיבא שתי מצוות.

ב. יש לומר כיון דהיה פותח גם לסתם אדם, וזה מותר שהרי מותר להפסיק באמצע המצוה לדבר הרשות, אם כן זה שהשני יש בו גם מצוות צדקה אינו מגרע, ונמצא דמפסיק לא רק בגלל מצוה השנית.

עניני שבת

השמשות, מכיון דאיסורו כמעשה שבת, [א"ה, דאיסור פירות הנושרין ומשקין שזבו דמיא לאיסור מעשה שבת, ששניהם הוה איסור מחמת שנעשה בו מלאכה בשבת], שאין איסורו משום שבות אלא דינו ככל האיסורים דאיסורי גם בבין השמשות. עכ"פ כ"ת בטוב טעם ודעת.

מעשה נימא דהמלאכה שרי והפירות אסורין

הנני להציע לפני כ"ת, דאם נימא הכי, הנה בעליץ שאינו נקוב כל איסור קוצר רק מדרבנן, כמבואר במשנה בשבת (צ"ה א').

והנה יש לעיין אם יהא דינא דפירות הנושרים מעציץ שאינו נקוב.

והנה חזינן דמשקין שזבו מתסרי אפילו בתותים ורמונים אע"פ שאיסור הסחיטה בהם רק מדרבנן (שו"ע סי' ש"כ סעי' א'), ואם כן יש לומר דגם מעציץ שאינו נקוב ייאסר אף שנשר מאליו.

והנה לקצור מעציץ שאינו נקוב בבין השמשות, יהא מותר, משום דכל מה שהוא שבות לא גזרו בין השמשות, אך יהא לפי האמור, דנהי דהפעולה מותרת, אך הפירות יאסרו.

הנידון גם בתותים ורמונים

שוב נמלכתי דאין צריך לצירר בעציץ שאינו נקוב, אלא בתותים ורמונים, דלכאורה שרי לסוחטם לדבר מצוה בין השמשות, אך כשיסחטו ייאסרו משום פירות הנושרים ומשקין שזבו.

ואשמח אם יאמר לי כ"ת חו"ד על האמור, ואצאה שנית בתודה על המכתב הנעלה, ואברך ברכת הדיוט לכל טוב ברוחניות וגשמיות.

כעתירת המוקירו
אברהם גנחובסקי

לאחר שסיימתי את המכתב, נזכרתי בתשובות מהרי"ל דיסקין

(פסקים סי' ל"ג) לענין חלב שנחלב על ידי עכו"ם בין השמשות, דבין השמשות אינו מוקצה כלל, דכל איסור חליבה אינו אלא מדרבנן, וכמו דקיימא לן (סי' ש"ה סעי' כ') דעל ידי עכו"ם שרי לחלוב משום צער בעלי חיים, ואם כן הוא הדין מותר בעצמו בבין השמשות. אך אסיק במהרי"ל דיסקין, דלהפוסקים דמדמי למשקין שזבו עדיין יש לעיין, עכ"פ. והנה יש לדון מכאן לכל האמור.

מכתב בענין מעשה שבת

לכבוד הגאון רבי א"מ שליט"א

מה מאד שמחתי על האגרת המרהיבת עין ומשמחת לבב, של כ"ת שליט"א.

באיסור מעשה שבת לא נעשה מומר

הנה כתב שם דיש לומר דמי שאכל מעשה שבת לא נעשה מומר, אע"פ דבשבות דרבנן, דן הגרע"א (שבת ק"ו א', גליון שולחן ערוך יו"ד סי' ב' סעי' ה' ריש סק"ו) שיהא מומר, והביא הגרע"א גאוני בתראי בזה, [דעת פרי חדש (קוטרוס אחרון) דאינו מומר ודעת בית הלל (שם סק"ג) דהוה מומר], אבל האי קנסא דמעשה שבת שאני.

דהנה ודאי לר' יהודה (כתובות ל"ד א') דמעשה שבת במזיד אסירא עולמית, אם יאכלנו ביום חול מסתברא דלא יהא מומר, ומעתה כתב כ"ת דאף אם מיתסר רק לשבת, האי דינא לא נשתנה.

איסור מעשה שבת לא הותר בבין השמשות

מעשה יצא כ"ת למידן דנהי דשרינן שבות בין השמשות לדבר מצוה, האי קנסא לא נתיר, דאינו בגדר שבות, ושוב דינו ככל איסורים.

לפי זה לבאר דברי הגרע"א

בזה יצא כ"ת לבאר אמאי הקשה הגרע"א (שבת צ"ד א', קמא סי' ה') בחלות דבש דלא חזי לאורחים משום איסור פירות הנושרים.

[היינו דבתוספות בשבת (צ"ה א' ד"ה והרודה) הקשו אמאי לוקה לר' אליעזר ברודה חלות דבש, הא ר' אליעזר סבירא ליה בפסחים (מ"ח א') דאמרינן הואיל ואי מקלעי אורחים, ואם כן לא ילקה, והקשה הגרע"א, הרי אע"פ דהתוספות סוברים דגם תולש מותר מן התורה לצורך אוכל נפש ביום טוב, אך הא מכל מקום מדרבנן אסור לתלוש, ואף בדיעבד אסור משום פירות הנושרים, ואם כן מכח האיסור דרבנן הרי אם יקלעי אורחים לא יאכלו ממנו, ואזדא היתר דהואיל, וממילא עבר על איסור דאורייתא].

הרי אכתי חזי להו לאורחים בבין השמשות, דנימא דהותר בה שבות דפירות הנושרים, ואף שהוא ספק חול, מכל מקום לא ילקה מספק דילמא אכתי יום טוב.

אלא יש להוכיח מדבריו דאיסור פירות הנושרים לא הותר בבין

"שלמים מציון"

דברי תורה בפרשת השבוע בהלכה ובאגדה מתורתו של מורנו ורבנו
הגאון הגדול רבי שלוי בן ציון פלמן זצוק"ל
פרשת בהעלותך

על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו

"על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו". (פרק ט' פסוק כ"ג).

למישטפיה בימא, ואתא גלא ונסביה (והיו קונים לה חלוק אחר, והלכה לכבסו במים ובא גל ושטפה ולקחה, ע"י). בעון עוד למיזבן לה אוחרין, אמרה להון הניחו לו לגבאי שיגבה את חובו (רצו עוד לקנות לה חלוק אחרת, אמרה להם הניחו לו להקב"ה שיגבה חובת עוונותי ממני, ומאחר שרצונו כך הוא שלא יהיה לי חלוק גם אני לא אקשה כנגדו ואקבל דינו באהבה, ע"י). כיון שצידקה עליה את הדין רמו הקב"ה לים והוציא לה כליה".

מבואר בזה שכאשר הצדיקה עליה את הדין, והבינה שהגל שלקח את החלוק, לא היה במקרה מחמת אי זהירות וכדומה, אלא היה בהשגחה מהקב"ה מחמת עוונותיה, מיד הקב"ה סילק ממנה את מידת הדין ורמו לים והוציא לה את כליה. שבזכות שהצדיקה עליה את הדין, זכתה מיד לכפרה על העוון שהיה בידה, ומיד ירדה הסיבה שגרמה לה את הסבל, והקב"ה הושיעה מצרתה.

בטחו ותפלטמו

והנה בפסוק בתהלים (פרק כ"ב) נאמר, "בך בטחו אבותינו, בטחו ותפלטמו", ומבארים המפרשים שהפסוק בא לומר שהזכות בה זוכים לישועה היא אך ורק בזכות הבטחון בה, שכאשר מבינים שהקב"ה הוא עשה ועושה ויעשה את כל המעשים כולם, ובוטחים בו בלב שלם שיושיע מהצרה אז בזכות הבטחון נושעים. וזה מה שאומר הפסוק "בך בטחו אבותינו", שאבותינו בטחו בה, והכירו בכל מעשה ומעשה שנעשה עימם שזהו מיד הקב"ה. וכאשר באה אליהם צרה הוסיפו והתחזקו בבטחון שרק ביד ה' להושיעם, ובזכות זה זכו שיתקיים בהם "בטחו ותפלטמו", שזכות הבטחון היא הזכות שבעבורה זוכים לישועה. שעיקר הנסיון הוא דווקא בשעת הצרה, שנראה לכאורה שהצרה באה מחמת כל מיני סיבות, וכשעומדים בשעה זו בבחינת "בטחו" שמוסיפים ומתחזקים בבטחון בה, אז זוכים לישועה "ותפלטמו".

ה' עזרני

ויסוד הדברים הוא שהקב"ה משגיח על האדם בכל עת ובכל רגע, אבל כמה שהאדם מכיר ומאמין בהשגחת ה', כך הקב"ה מוסיף ומשגיח עליו יותר לטובה. ועל כן ככל שמוסיף ומתחזק יותר באמונה ובהשגחה, הוא זוכה ליותר השגחה, וזה עצמו הסיבה שבעבורה הוא זוכה לישועה.

ועל פי יסוד זה ביאר רמז"ר המשגיח הגרא"א דסלר זצ"ל את הפסוקים שנאמרו בהלל (תהלים, פרק קי"ח), "כל גוים סבבוני, בשם ה' כי אמילם. סבבוני גם סבבוני, בשם ה' כי אמילם. סבבוני כדבורים דעכו כאש קוצים, בשם ה' כי אמילם. דחה דחיתני לנפול וה' עזרני". וביאר שבתחילה בעת שבאה הצרה והגיע מצב ש"כל גוים סבבוני", הבטחון היה בבחינה כזו של "בשם ה' כי אמילם", שהוא האמין ובטח בה' שיושיעו מהצרה, אבל האמונה היתה רק בגדר של "בשם ה' - כי אמילם" שעל ידי שם ה' "אני" יצליח לנצח את הגוים ולצאת מהצרה. ואע"פ שבטח בה' שיושיעו, בכל זאת עדיין נשארה כאן בחינה של "אני", שבטח בה' שיושיעו על ידי כוחו. ועל כן האמונה הזו לא הועילה לו לזכות לישועה אמיתית, אלא אע"פ שעכשיו ניצל מהצרה, בכל זאת הצרה חזרה והתגברה עליו ביתר שאת והגיע מצב של "סבבוני גם סבבוני", שהגוים התחזקו עליו וסבבוהו יותר ממה שהיה בתחילה. אבל גם כאן האדם נשאר בבחינה של "בשם ה' כי אמילם", שבטח בה' שיצליח בכוחו לגבור עליהם, ועדיין האמין בכוחו העצמי שיצליח בו על ידי עזרה של "בשם ה'". אבל כיון שהבטחון עדיין לא היה שלם, על כן לא נושע לגמרי, ובהמשך הגוים התחזקו יותר והגיע מצב של "סבבוני כדבורים דעכו כאש קוצים", אבל גם בזה עדיין הבטחון

הנה במדבר כלל ישראל ראו בחוש שכל ההנהגה היא מיד הקב"ה, "על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו", אבל האמת שההנהגה הזו לא היתה רק במדבר אלא היא ממשיכה לכל הדורות כולם, אלא שבכל הדורות ההנהגה היא בהסתרה, ולא רואים בגלוי את הנהגת ה', ועל כן נדמה לאדם לפי ראות עיניו שהסיבות הם אלו שגרמו לו את התוצאה. אבל האמת היא כפי מה שכתבו הראשונים שכל מה שנעשה עם האדם זה בהשגחה פרטית מהקב"ה, ואין דבר שבא במקרה. כל דבר שהאדם מקבל מחברו, או שמחמת מעשה של אדם אחר נגרם לו איזה דבר לטובה ולהפך, הכל בא אליו בהשגחה פרטית מהקב"ה. וכל הסיבות שנראות לעין שהם גרמו את התוצאה, הם רק שלוחים מהקב"ה להביא את התוצאה, אבל הסיבה האמיתית היא ההשגחה מהקב"ה, שהוא מנהיג את האדם בכל רגע ורגע, בבחינת "על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו".

וכאשר אדם זוכה להשריש בלבו את היסוד הזה, הוא מביט על כל החיים בצורה אחרת, וגם כשנעשו לו מעשים שלא כפי רצונו הוא מבין את הסיבה האמיתית שגרמה לו את המעשה הללו, ועל זה הוא שם את עיקר הדגש, ולא על הסיבות שהם רק שלוחים ממקום גבוה.

ה' אמר לו קלל

ובחז"ל מצינו שכל מעשיהם היו על פי האמונה הזו, ואפילו כשנעשו להם מעשים שעל פי מראית העין היה נראה שאנשים מסויימים הם אלו שגרמו להם את כל הצער הגדול הזה, בכל זאת הבינו את האמת שזה מיד ה', ועיקר מה שעשו היה לחזור בתשובה ולבקש מהקב"ה שירחם עליהם. אצל דוד המלך מצינו בשעה שברח מפני אבשלום בנו, ושמעיה בן גרא יצא לקראתו ונאמר בפסוק (שמואל ב', פרק ט"ז) שיצא וקילל את דוד, והיה סוקל את דוד ואת אנשיו באבנים, וכאשר אבישי בן צרויה רצה ללכת להרוג את שמעי בן גרא, אמר לו דוד המלך "הניחו לו ויקלל, כי אמר לו ה'". ומבואר בזה שאפילו שהיה בידו להורגו, אבישי בן צרויה היה יכול ברגע אחד להרוג את שמעי בן גרא, ולמנוע מדוד המלך את כל המשך הבזיונות הנוראים הללו, ובכל דוד לא הסכים לכך וקיבל את הבזיונות באומרו "ה' אמר לו קלל". הוא הבין שמה שהוא מקבל את הקללות הללו, זה בא עליו בהשגחה פרטית מיד הקב"ה, ולא שמעי בן גרא גרם לו לזה.

ובוודאי שכאשר אדם עושה לחברו רעה, הרי אותו אדם יקבל על כך את עונשו מן השמים, אבל כלפי מי שנעשתה לו הרעה אין זה נוגע, שהוא צריך להאמין ולהכיר שהרעה הזו באה עליו בהשגחה פרטית מן השמים. וחברו שעשה את המעשה הרע הזה, הוא רק בגדר מגלגלים זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב, אבל עצם המעשה שנעשה והסבל שסובל זה לא בגלל האדם ההוא, אלא זה מחמת ההשגחה פרטית שכך גזרו עליו מן השמים.

לקבל את הדין

וביסוד זה צריך לעמוד ולהתחזק בכל החיים, שבשעה שבה הנסיון צריך הרבה סיעתא דשמיא כדי לחיות על פי הידיעה הזו, קל לדבר ולדרוש על כך, אבל בזמן שהדברים נוגעים למעשה כשוראים במראה העין את העוולה שהאדם פלוני עושה, קשה מאוד לחיות בצורה כזו. אבל כשעומדים בנסיון ומתחזקים באמונה בה' ובהשגחה הפרטית, זה עצמו מזכה את האדם שיזכה לצאת ממצבו הקשה ולראות את ישועת ה'. ודבר זה מפורש במדרש באיכה (פרשה א' אות מ"ט) שכתב, "מעשה במרים בת בייתוס נחתום, שנשבתה ופדאוה בעכו. זבין לה חלוק אחד, אזלת למישטפיה בימא, אתא גלא ונסביה (היו קונים לה חלוק אחד, והלכה היא לכבסו במים, בא גל ושטפה, עץ יוסף). זבנין לה אוחרין, אזלת

היה רק "בשם ה' כי אמילם". וממילא הצרה התחזקה יותר עד שהגיע מצב של "דחה דחיני לנפול", ובמצב כזה הכיר באמונה שלמה שמצד עצמו אין לו שום יכולת להנצל ולצאת מהצרה הזו, אלא הוא בבחינת "דחה דחיני לנפול", שכבר אין בו שום כח להצליח, וכאן בטח בה' שהוא לבדו בכוחו יושיעו, ואז זכה לישועה השלמה של "וה' עזרני". שכפי גודל האמונה והבטחון כך זוכים לישועה, וכאשר הבטחון הוא שלם בשלמות האפשרית, אז גם הישועה היא שלמה בשלמות האפשרית, ואילו כאשר הבטחון הוא למחצה, שלישי ורביעי, אז גם הישועה היא רק למחצה, שלישי ורביעי.

חכמת המדע

ובהזדמנות אחרת דיבר בישיבה מו"ר המשגיח הגרא"א דסלר זצ"ל שיחה על אמונה, ובתוך דבריו הרחיב על כל חכמת המדע, שכל המדע בנוי על הדברים שרואים בעולם ועל פי המעשים שנעשים בעולם, ועל פי זה הם קבעו את חוקיהם שדבר זה גורם לזה, וזה גורם לזה, ועשו מזה כללים וחוקים לומר שתוצאה זאת היא מסיבה זאת, ועל זה עומד כל חכמת המדע. אבל בכל המחקרים הם שכחו את העיקר, והעיקר הוא לדעת מי עושה את הכל, שהקב"ה הוא עשה ויעשה לכל המעשים כולם. הם קבעו את כל החוקים שלהם על פי הדברים שנעשו כבר בעולם, ושכחו שהקב"ה שהוא עושה את הכל, יכול ברגע אחד לשנות את כל הכללים, ושום דבר ממה שהיה אינו מחייב שגם כך יהיה.

והמשיל על כך את משלו, לשתי עיירות, שבעיר אחת התגוררו בה אנשים חכמים, ובשניה התגוררו אנשים טיפשים, ושניהם היו כותבים כתבי עת ועיתונים למיניהם והיו שולחים מהם לכל העולם כולו, אלא שהחכמים היו כותבים דברי חכמה ותבונה, ואילו הטיפשים היו כותבים דברי שטות. בעיר של החכמים הדיו היה רק בצבע ירוק, ולא היה בנמצא שם דיו בצבע אחר, ומשום כן כל העיתונים שהדפיסו ושולחו משם, היו כתובים בצבע ירוק. ואילו בעיר של הטיפשים הדיו היה רק בצבע כחול, וכל העיתונים

* * *

בדיני מוקצה

טלטול כלי שמלאכתו לאיסור לאחר שטלטלו לצורך גופו או מקומו טלטול כלי שמלאכתו לאיסור בעודה בידו

בדיני טלטול כטלטול, שבאופן כזה שייך לומר שכיון שעדיין הוא עוסק בטלטול הראשון אם כן כאשר ימשיך ויטלטל את הכלי למקום שירצה, המשך הטלטול הזה אינו מוגדר כמעשה טלטול חדש אלא כהמשך הטלטול הראשון. אבל אם הוא אוחז את הכלי בידו בצורה כזו שבדיני טלטול אין זה מוגדר כטלטול, אין לו היתר להמשיך ולטלטל את הכלי למקום שירצה, שכיון שבדיני טלטול נסתיים מעשה הטלטול הראשון, אם כן כאשר הוא רוצה להמשיך ולטלטל את הכלי למקום שירצה, ההמשך הזה אינו מוגדר כהמשך מעשה הטלטול, אלא כמעשה טלטול חדש, ואין שום היתר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור שלא לצורך גופו או מקומו. ויסוד הדבר שההיתר להמשיך את הטלטול כאשר התחיל לטלטל לצורך גופו או מקומו, בעיקר אינו תלוי במעשה הזה שהוא אוחז את הכלי בידו, אלא עיקרו בנוי על כך שעדיין מעשה הטלטול הראשון לא הסתיים, וממילא הותר לו להמשיך בזה עד מקום שירצה, אבל כאשר מעשה הטלטול הסתיים (שבדיני טלטול אחיזת הכלי בידו אינה מוגדרת כמעשה טלטול) אין שום סיבה שאחיזת הכלי בידו תועיל לו בכדי שיוכל להמשיך את מעשה הטלטול.

ידו אוחזת בכלי שעל השולחן

והדוגמה הפשוטה לכך היא, שבשעה שמטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו או מקומו, והניח את הכלי על השולחן (או במקום אחר), ועדיין ידו אוחזת בכלי, שאחיזת היד בכלי אינה מוגדרת כטלטול הכלי בדיני טלטול, שכיון שהכלי בעצמותו מונח על השולחן ואינו נצרך לאחיזת היד בכלי, אם כן מצד דין טלטול נחשב הדבר שהסתיים מעשה הטלטול, ומה שהוא נוגע בכלי אין זה מוגדר כטלטול. דהנה כתב הרמ"א (סעיף ג'), "כל מוקצה אינו אסור אלא בטלטולו, אבל בנגיעה בעלמא שאינו מנדנדו, שרי", ומבואר בזה שנגיעה במוקצה אינה נחשבת מעשה טלטול. אם כן אדם שמטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו או מקומו, הרי כל זמן שאוחז את הכלי בידו בצורה כזו שאם יעזוב את ידו מהכלי, הכלי יפול, הרי התחזקת ידו בכלי מוגדרת כטלטול הכלי, כיון שהוא בכוחו מעמיד ומחזיק את הכלי. אבל אם הניח את הכלי על השולחן, ומעתה הכלי כבר עומד מעצמו, הרי מעתה הסתיים מעשה הטלטול, ומה שידו אוחזת בכלי אין זה נחשב כטלטול בדיני טלטול. ולכן אם עדיין הכלי בידו בצורה כזו שידו היא המחזקת, מעמידה ומגבהת

הנה בכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו, אבל שלא לצורך גופו או מקומו אסור בטלטול, ואפילו טלטול לצורך הכלי להצילו מהפסד כגון מחמה לצל או מגנבים אסור. והדברים באו מפורשים בשו"ע (סימן ש"ח סעיף ג'), שכתב "כלי שמלאכתו לאיסור, מותר לטלטלו בין לצורך גופו וכו', בין לצורך מקומו וכו'. אבל מחמה לצל, דהיינו שאינו צריך לטלטלו אלא מפני שירא שישבר או יגב שם, אסור". ובמקום שמטלטל את הכלי ולהניחו היכן שירצה, שאינו לדרק לטלטלו בדיוק לו לטלטל את הכלי ולהניחו היכן שירצה, שאינו לדרק לטלטלו בדיוק כפי מה שנצרך לו לצורך גופו או מקומו, ומיד לאחר הצורך הזה לעזובו מידו ולהניחו במקום הראשון שזדמן לו. אלא כיון שהותר לו לטלטל את הטלטול הזה, מעתה מותר לו להמשיך ולטלטל את הכלי לאיזה מקום שירצה. וז"ל, "מותר לטלטלו בין לצורך גופו וכו', בין לצורך מקומו וכו', ומותר לו ליטול משם ולהניחו באיזה מקום שירצה". וביאר במשנה ברורה (סקי"ג), "דכיון שהוא בידו, שנטלה לצורך גופה או מקומה רשאי לטלטלה יותר".

המשך מעשה הטלטול

הנה דין זה שכל זמן שהכלי (שמלאכתו לאיסור) בידו מותר לו להמשיך ולטלטלו לאיזה מקום שירצה, גדר הדבר הוא שכל זמן שהכלי בידו והוא ממשיך ומטלטלו יותר ממה שהיה נצרך לו (בשביל צורך גופו או מקומו), הרי המשך הטלטול אינו מוגדר כמעשה טלטול חדש אלא כהמשך הטלטול הראשון. ועל כן כל זמן שהוא עומד עדיין במעשה הטלטול הראשון, כבר אין הבדל עד היכן ימשיך ויטלטל ויכול הוא להמשיך בזה לאיזה מקום שירצה. ודווקא אם הניח את הכלי מידו שסיים את מעשה הטלטול הראשון, הרי עתה כשרוצה לחזור ולטלטלו למקום אחר, הרי אם יחזור ויקח את הכלי למקום אחר הוא עושה כאן מעשה טלטול חדש, ואין שום היתר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור שלא לצורך גופו או מקומו. אבל במקום שהוא עוסק עדיין בטלטול הראשון, כשהוא ממשיך לטלטל את הכלי למקום שירצה, המשך הטלטול אינו מוגדר כמעשה טלטול חדש, ועל כן מותר לו להמשיך את הטלטול הזה עד מקום שירצה.

עודה בידו באופן שאינו מטלטלו

ולפי זה נראה שכל ההתר להמשיך ולטלטל את הכלי כל זמן שהכלי עדיין בידו, זהו דווקא כשהוא מחזיק את הכלי בידו בצורה כזו שהיא מוגדרת

את הכלי, אז נאמר ההתר שכיון שהוא עדיין עסוק בטלטול ממילא מותר לו להמשיך בזה עד מקום שירצה. אבל אם הניח את הכלי על השולחן, וידו שאוחזת בכלי כבר אינה מעמידה את הכלי, זה סתם אחיזה שאין לה משמעות מצד עצם הכלי שהוא יכול לעמוד גם בלעדיו, הרי בזה נגמר מעשה הטלטול הראשון, וכאשר ירצה להמשיך ולטלטל את הכלי למקום שירצה זה יהיה מוגדר כמעשה טלטול חדש, שבו לא נאמר ההיתר שיכול לטלטול למקום שירצה.

וממילא אדם שלקח פטיש כדי לפצח בו אגוזים, שזהו טלטול כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו, והשתמש בו את השימוש לפיצוח האגוזים, הרי אם לא הניח את הכלי על השולחן אלא כל הזמן הוא בידו, מותר לו להמשיך ולטלטל את הפטיש למקום שירצה. אבל אם הניח את הפטיש על השולחן, אפילו שידו אוחזת עדיין בפטיש, נחשב הדבר שסיים כבר את מעשה הטלטול, ואין לו היתר להמשיך ולטלטל את זה למקום שירצה.

וממילא אדם שלקח פטיש כדי לפצח בו אגוזים, שזהו טלטול כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו, והשתמש בו את השימוש לפיצוח האגוזים, הרי אם לא הניח את הכלי על השולחן אלא כל הזמן הוא בידו, מותר לו להמשיך ולטלטל את הפטיש למקום שירצה. אבל אם הניח את הפטיש על השולחן, אפילו שידו אוחזת עדיין בפטיש, נחשב הדבר שסיים כבר את מעשה הטלטול, ואין לו היתר להמשיך ולטלטל את זה למקום שירצה.

החזרת כלי בכירה שהיא גרופה וקטומה

הנה בכירה שהיא גרופה וקטומה, ההלכה היא שאם היתה מונחת על הכירה קדירה, והוריד בשבת את הקדירה ודעתו לשוב ולהחזירה על הכירה. אם כל הזמן הקדירה עדיין בידו ולא הניחה על גבי קרקע, מותר לו להחזיר את הקדירה על הכירה. וכמו שנפסק בשו"ע וברמ"א (סימן רנ"ג סעיף ב') שכתבו, "כירה שהיא גרופה וקטומה, ונטל הקדירה מעליה אפילו בשבת, מותר להחזירה כל זמן שהיא רותחת, ועודה בידו, ולא הניחה על גבי קרקע, ודעתו להחזירה". מבואר בזה שאחד מהתנאים המתירים להחזיר את הקדירה על הכירה (הגרופה וקטומה), הוא שבזמן שהוריד את הקדירה מהכירה השאיר כל הזמן את הקדירה בידו, ולא עזבה מידו והניחה על הקרקע. וכמו שביאר במשנה ברורה שם (סקנ"ה) שכתב, "ועודה בידו, רצה לומר שלא הסיר הקדירה מידו מעת נטילתה מן הכירה עד שעה שיחזירנה, ולאפוקי אם הניחה על גבי מטה או ספסל וכדומה לזה בינתים הוי כמו שהניחה על גבי קרקע בינתים, וזה אסור לכר"ע דבטלה לה השהיה הראשונה וכר"ע".

ובדין זה יש באמת מקום לדון אם הניח את הקדירה על הקרקע או על השולחן, ועדיין היא בידו, האם מותר לו להחזירה או לא, משום שבזה יש צד לומר שכל זמן שעדיין ידו אוחזת בקדירה הוא מגלה בזה את דעתו שלא הסיח את דעתו מהקדירה, וממילא כאשר שב ומחזיר את הקדירה על הכירה זה לא יהיה מוגדר כשהייה חדשה אלא כהמשך השהייה הקודמת. שיטתו הדין שכל זמן שהקדירה בידו מותר לו לשוב ולהחזירה, הוא משום שההיתר להחזיר את הקדירה על הכירה עיקרו הוא מכח זה שהחזרה שמחזיר על הכירה היא מוגדרת כהמשך השהייה שהיתה בה קודם. שכל האיסור להניח קדירה על הכירה הוא דווקא כשמדובר בשהייה חדשה שלא היה בה קודם, אבל אם הקדירה כבר היתה בה קודם והורידה על דעת להחזירה הרי החזרה נחשבת כהמשך השהייה הקודמת שאין בה איסור. ובזה נאמרה ההלכה שכל זמן שהקדירה בידו, נחשב שעדיין לא סילק את עצמו מהשהייה הראשונה, וממילא כשמחזירה על הכירה החזרה הזו מוגדרת כהמשך למה שהייה קודם ולא כשהייה חדשה. ועל כן יש בזה צד לומר שאם הניח את הקדירה על השולחן אבל עודה בידו, שהוא ממשיך להחזיק בה כל הזמן, הרי ההנחה על השולחן אינה חשובה כהפסק לשהייה הראשונה, שהחזקת ידו בקדירה מורה על כך שהוא עומד להחזירה ולא מפסיק את השהייה שהיתה בה קודם, ולכן יתכן שעדיין יהיה לו מותר להחזירה.

אבל כל זה שייך דווקא בדין חזרה בכירה גרופה וקטומה, שכל יסוד דין עודה בידו הוא מחמת שזה מראה שלא להסיח את דעתו מהחזרה לכירה, ומראה על דעתו להחזירה לכירה, ומכח זה כשמחזירה על הכירה נחשב הדבר כהמשך השהייה הראשונה ולא כדבר חדש. אבל בטלטול, ההיתר להמשיך ולטלטל את הכלי שמלאכתו לאיסור כשמטלטל לצורך גופו או מקומו, כל זמן שעודו בידו הוא מכח זה שהמשך הטלטול אינו נחשב כמעשה טלטול חדש אלא כהמשך הטלטול הראשון, ואם כן פשוט שכל זה שייך דווקא במקום שצורת החזקת הכלי היא באופן כזה שזה מוגדר כטלטול, אבל אם הניח את הכלי על השולחן שאז החזקת ידו בכלי אינה מוגדרת כטלטול בוודאי שיהיה אסור לו להמשיך ולטלטל את הכלי, שהמשך הטלטול נחשב כמעשה טלטול חדש, כיון שסיים את מעשה הטלטול בזה שהניחה על השולחן.

ובאמת גם בדין חזרה בכירה שהיא גרופה וקטומה, עדיין בכיבוד הגר"א שם שמביא מהירושלימי שאם הניחה על גבי קרקע אפילו שעודה בידו אסור לו לשוב להחזירה, אבל אם הניחה על גבי יתד מותר לו לשוב ולהחזירה כל זמן שהיא עודה בידו. ופעם כשדיברתי על כך עם הגר"א שאול ברום זצ"ל, חתנו של מרן הסטייפלר זצ"ל, אמר שזה פשוט שאם

טלטול מחט של סקאים כדי לפתוח בו את הדלת

במשנה בשבת בריש פרק כל הכלים (דף קכ"ב ב') תנן, "נוטל אדם קורנס לפצע בו את האגוזין וכו', מחט של יד ליטול בו את הקורן, ושל סקאים (מחט גדולה שתופרים בה שקים, רש"י) לפתוח בו את הדלת (מי שאבד מפתחו, רש"י)". והמשנה מביאה דוגמאות של כלי שמלאכתו לאיסור שמותר לטלטלם לצורך גופו, והצירוף האחרון הוא מחט של סקאים שהיא עשויה לתפירת שקים, שזה כלי שמלאכתו לאיסור, וכדי לפתוח את הדלת הנעולה מותר לקחת את המפתח הזה ולפתוח בה את הדלת.

והטעם שלוקח את המחט לפתיחת הדלת, ולא לוקח את המפתח, מפרש רש"י "לפתוח בו את הדלת, מי שאבד מפתחו", שמדובר שאבד מפתחו ואין לו עצה איך לפתוח את הדלת אלא על ידי אותה מחט של סקאים. ובפשוטו רש"י כותב כן, כדי לפרש את המציאות, שהרי אם יש לו מפתח למה לו לקחת את המחט הזה. אלא מדובר שהמפתח אבד, משום כן נצרך לו המחט הזה לפתיחת הדלת.

אבל באמת י"ל שרש"י מדייק בדבריו חידוש להלכה, שאם יכול לקחת את המפתח לפתיחת הדלת, אסור לו לקחת את המחט של סקאים שהוא כלי שמלאכתו לאיסור לפתיחת הדלת. וכמו שפסק במשנה ברורה (סקי"ב) שההיתר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו, נאמר דווקא במקום שאין לו כלי של היתר שיכול להשתמש בו את התשמיש הזה, אבל אם יכול לעשות את השימוש בכלי של היתר, אסור לו לטלטל את הכלי שמלאכתו לאיסור. וממילא דייק רש"י לומר שאבד מפתחו, שאם יכול לקחת את המפתח אסור לו לטלטל את המחט שהוא כלי שמלאכתו לאיסור. שהיתר הטלטול לצורך גופו נאמר דווקא במקום שאין אפשרות לעשות את השימוש הזה, אלא בכלי שמלאכתו לאיסור.

האם מותר להוציא את המחט מהדלת

יש לדון מה הדין באופן כזה שאבד המפתח ולקח מחט של סקאים ופתח בה את הדלת, לאחר שהדלת כבר פתוחה ויכול להכנס לבית, האם מותר לו להוציא את המחט מהדלת בכדי שלא יגנבו אותה הגנבים, ולאחר זמן יבואו לביתו ויגנבו את כל אשר לו.

והנידון בזה הוא דהנה המחט של סקאים הוא כלי שמלאכתו לאיסור, וכל ההיתר לטלטלו הוא אך ורק לצורך גופו כדי לפתוח את הדלת, ועתה לאחר שכבר פתח בה את הדלת סיים להשתמש בה את השימוש של לצורך גופו. וזמנה הטלטול שרוצה לטלטלה ולהוציאה מהדלת כדי שלא יגנבוהו הגנבים, הוא טלטול שלא לצורך גופו אלא רק כדי להצילו מהפסד, ואין היתר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך הצלה מהפסד. ודבר זה דומה לטלטול כלי שמלאכתו לאיסור מחמה לצל כדי שלא יפסד שם או שלא יגנבוהו הגנבים שנפסק בשו"ע שאסור לטלטלו, שאם אינו נצרך לעצם הכלי להשתמש בו לצורך גופו או לצורך מקומו, וכל תכלית הטלטול הוא כדי להציל את הכלי מהפסד או גניבה אסור לטלטלו. וממילא הוא הדין באופן שאין לו שום צורך בעצם הכלי, וכל מה שרוצה לטלטלו הוא כדי שלא יגנב הכלי, ומכח הגניבה יבואו אחר כך גנבים לביתו ויגנבו את חפציו, הרי זה טלטול שלא לצורך גוף הכלי אלא רק כדי למנוע מהפסד, ובכלי שמלאכתו לאיסור אין היתר לטלטל את הכלי, אם כל תכלית הטלטול הוא רק כדי למנוע מהפסד. ולכן אם פתח את הדלת במחט של סקאים, ולאחר שהדלת נפתחה רוצה להוציא את המחט שבתוך הדלת כדי שלא יגנבו את המחט, וכשהמחט יגנבו יבואו אחר כך לפרוץ לתוך ביתו לגנוב את כל אשר לו, הרי זה בגדר טלטול מחמה לצל כיון שכל תכלית הטלטול הוא רק כדי למנוע מהפסד ואין בזה שום שימוש בגוף הכלי, ואין היתר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך מניעת הפסד.

והדבר נוגע למעשה בדלת שנסגרה, ואי אפשר לפותחה אלא על ידי פלייאר, ולצורך כן פתח את הפלייאר בחזקה בדלת, האם לאחר שהדלת נפתחה מותר לו להוציא את הפלייאר מהדלת, באופן שמפחד שעל ידי הפלייאר נשאר קבוע בדלת, יבוא גנב וילמד מזה איך לפתוח את הדלת, ויכנס לבית לגנוב].

שימוש לצורך גופו כדי למנוע הפסד ממון

אמנם באמת ישנם אופנים בכלי שמלאכתו לאיסור שגם אם תכלית הטלטול הוא לצורך מניעת הפסד מותר לטלטל את הכלי, אבל בכל זאת במציאות הזאת שרוצה להוציא את המחט מתוך הדלת כדי שלא תגנב הדבר שונה, ודינו כטלטול מחמה לצל להדין צריך להיות שאסור לטלטל, ויבואר.

דהנה ברז שנשברה בו הידית שפותחים בה את המים, ואי אפשר להוציא מים מהברז, ואין לו עוד ברז קרוב שראוי לשימוש, הדבר פשוט שמותר לקחת פלייאר ולפתוח בו את הברז, כי הפלייאר הוא כלי שמלאכתו לאיסור, ומותר

לטלטלו לצורך גופו, ואין לך צורך גופו יותר מזה שנצרך לו כדי לפתוח את הכרוז להוציא מים.

אלא שיש לדון מה הדין לאחר שכבר פתח את הכרוז והוציא ממנו מים כדי צורכו, האם עכשיו מותר לו לשוב לקחת את הפלייאר כדי לסגור את הכרוז. דהנה עצם הדבר שהכרוז נשאר פתוח הוא לא מפריע, אלא כל מה שרוצה בסגירת הכרוז הוא מחמת הפסד הממון שנגרם לו מכח זרימת המים, ולכאורה כיון שאסור לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך מניעת הפסד ממון, אם כן גם בזה יהיה אסור לטלטל את הפלייאר כדי לסגור את הכרוז, שנמצא מטלטל את הפלייאר לצורך מניעת הפסד ממון וזה אסור בכלי שמלאכתו לאיסור.

אבל באמת נראה שבנוודאי מותר לטלטל את הפלייאר לצורך סגירת הכרוז, משום שכאשר מטלטל את הפלייאר עיקר הטלטול הוא כדי להשתמש בפלייאר שימוש של לצורך גופו, שהשימוש של סגירת הכרוז בפלייאר מוגדר כשימוש בגופו, ולפי גדרי הדין בכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו. אלא שיש לדון כיון שכל תכלית סגירת הכרוז הוא כדי למנוע הפסד ממון, אם כן נמצא שכל הטלטול הוא לצורך הפסד ממון, וזה אסור בכלי שמלאכתו לאיסור. אבל התשובה לכך שכיון שעצם הטלטול הוא לתשמש של לצורך גופו, שנצרך להשתמש בכלי בעצמו שימוש של לצורך גופו, אם כן הטלטול מוגדר כטלטול לצורך גופו, ואין אנו עושים חשבונות למה הוא רוצה לסגור את הכרוז, אלא אנו דנים את גוף המעשה וכיון שגוף המעשה הוא שימוש בכלי לצורך גופו, די בזה כדי להחשיב את הטלטול כטלטול לצורך גופו שמותר בכלי שמלאכתו לאיסור. וכל ההלכה שאסור לטלטל לצורך הפסד ממון כמו מחמה לצל או ממקום שמצויים הגנבים, נאמרה דווקא במקום שמצד עצם הכלי אינו נצרך לשום שימוש של לצורך גופו, ואינו עושה בכלי שום תשמיש, וכל מה שבא לטלטל את הכלי הוא אך ורק כדי להצילו מהפסד, ובההלכה שאסור לטלטלו לצורך מניעת והצלת הפסד. אבל אם עצם הטלטול הוא לצורך שימוש בגופו, הטלטול מוגדר כטלטול לצורך גופו, ואין אנו עושים חשבונות למה ומדוע נצרך לו המעשה הזה, אלא מאחר שלמעשה נצרך לו עשיית המעשה ההוא, מותר לטלטלו ללא שום חשש. וכן נקט בפשיטות הגרא"ל שטיינמן זצ"ל.

נעילת דלת מפני הגנבים

ומעתה לגבי דלת של בית, אם הדלת פתוחה ורוצה לנעול את הדלת כדי שלא יבואו גנבים, ואבדו לו המפתח, הרי הדבר פשוט שמותר לקחת כלי שמלאכתו לאיסור ולנעול בה את הדלת, שזה דומה ללקיחת פלייאר כדי לסגור את הכרוז הפתוח, שכיון שלמעשה לוקח את הכלי שמלאכתו לאיסור ומשתמש בה שימוש של לצורך גופו, ממילא אין בזה איסור טלטול. ולא עושים חשבונות לומר שכיון

שכל התכלית שרוצה לסגור את הדלת היא כדי שלא יבואו גנבים לבית, ממילא זה נחשב כטלטול לצורך מניעת הפסד שאסור בכלי שמלאכתו לאיסור, כיון שלמעשה מעשה הטלטול הוא לצורך גופו, ואין איסור לטלטל כלי לצורך שימוש בגופו.

אבל אם הדלת כבר סגורה, אלא שבתחילה כדי לפתוח את הדלת הכניס בה את המחט של סקאים שהוא כלי שמלאכתו לאיסור, ועתה רוצה להוציא מהדלת את המחט שהכניס בה, כדי שגנב לא יקח את המחט ומכחה יוכל להכנס לבית לגנוב, הרי באופן זה אין שום צורך של שימוש במחט וכל טלטול המחט הוא אך ורק כדי להצילה מהפסד, ודבר זה מוגדר כטלטול לצורך מניעת הפסד שאסור בכלי שמלאכתו לאיסור.

לא מועיל בזה עודה בידו

ונראה דאפילו אם כל הזמן הוא מחזיק את המחט בידו, גם כן אין בזה את ההיתר לטלטל כיון עודה בידו, דהיינו שאם הדלת היתה סגורה ולקח מחט של סקאים ופתח בה את הדלת, וכל הזמן עדיין הוא מחזיק במחט, גם כן אין בזה את ההיתר להמשיך ולטלטלה ולהוציאה מהדלת. דהנה בכל פעם שמטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו, כותב השו"ע שאינו חייב לזרוק מיד את הכלי לאחר שהשתמש בו את השימוש לצורך גופו, אלא כל זמן שהכלי עודנו בידו יכול להמשיך ולטלטלו להיכן שירצה. וממילא היה מקום לדון ולומר שאם הוא עדיין מחזיק כל הזמן במחט יהיה לו מותר להוציא את המחט מהדלת, משום שעדיין הוא מטלטל את המחט ויהיה לו מותר להמשיך ולטלטלו להיכן שירצה.

אבל באמת זה אינו דומה להיתר הזה של עודה בידו, וכמו שנתבאר בתחילת הדברים שהיתר זה נאמר כל זמן שעל ידי שהכלי עודנו בידו הוא ממשיך לעשות בו מעשה טלטול, שכיון שעדיין הוא עסוק בטלטול מותר לו להמשיך ולטלטלו עד היכן שירצה. אבל אם סיים את מעשה הטלטול הראשון, בזה לא יועיל מה שעודנו בידו, כיון שעתה כאשר יבוא לטלטלו נחשב הדבר כמעשה טלטול חדש, ואין שום היתר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור. וממילא גם כצדור זה ברגע שהכניס את המחט של סקאים לתוך החור בדלת, והמחט כבר קבועה בו בצורה חזקה באופן כזה שאיננה נצרכת לסיוע של האדם להחזיק בו, נחשב הדבר כמעשה הטלטול הראשון הסתיים, ומה שממשיך להחזיק בו אינו מוגדר כמעשה טלטול (וכמו שכתב הרמ"א שמותר לגעת במוקצה, שאין זה נחשב לטלטול), ועל כן כאשר רוצה עתה להוציא את המחט מהדלת הדבר מוגדר כמעשה טלטול חדש. וכיון שהוא רק לצורך הצלה מהפסד, אין היתר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר לצורך הצלה מהפסד, ואסור לטלטלו ולהוציאו מהדלת.

ועל פי ה' יסעו – מה' מצעדי גבר

ולברר על הבחורים. שהרי אם היה ניגש קודם אליהם, בוודאי שלא היו מציעים אותו מחמת גרושי. ואפילו אם היו מציעים אותו, לא היה הרב מסכים לקחתו לחתן. אבל כיון שהקב"ה קבע שזוהו השידוך ההגון והראוי לו, משום כן סיבב את כל הסיבות באופן כזה שהוא הגיע לשיבה בדיוק באותו לילה שלא היה אור בשיבה, ומתוך כך נכנס לשיבה ושמע את קולו בתלמודו והבין שזוהו השידוך ההגון לו.

ולא די בזה אלא כאשר ניגש לשאול אותו, הקב"ה הוציא מפיו את השאלה בנוסח כזה "האם אתה פנוי", ולא כדרך השואלים "האם אתה בחור?", שהרי אם היה שואלו האם אתה בחור, היה צריך להשיב לו "לא. אני גרוש", ואז החותן בוודאי לא היה ניגש לשידוך הזה. אבל כאשר שאלו "האם אתה פנוי", יכול היה להשיבו שבאמת אכן הוא פנוי, ולא הוצרך להזכיר לו את ענין הגירושין כלל וכלל, ומתוך כך נסגר מיד השידוך למזל טוב. וזה הכלל כאשר ההשגחה העליונה מסובבת שהשידוך הזה צריך להתקיים, כל הסיבות ומסובבי הסיבות מסתדרים בדיוק נפלא. בצורה כזו שאכן השידוך ייצא לפועל.

הוסיף הגר"ב צ"ע על הסיפור ההוא, שאם כתוב בחז"ל שהקב"ה יושב כל יום שלש שעות ומזווג זיווגים, נאמר בזה פשוט כפשוטו שבכל שידוך ושידוך שיוצא לאור העולם, כל הסיבות וגלגולי הסיבות שהובילו לשידוך היו בהשגחה עליונה. וממילא אין פלא למה בדיוק הוא הגיע ברגע הזה, ולמה ההוא שאל בדיוק כך, שכל זה מסיבובי הסיבות של יד ההשגחה.

ומה שראים שאצל אחד השידוך מגיע בקלות ובמהירות, ואילו אצל השני הענינים הולכים יותר בעצלתיים, זה גם לא שאלה, משום שכל אחד נגזר עליו את הצורה איך יקבל את השידוך, וכפי זה מתנהלים כל הענינים שמסביב. ומי לנו גדול מהאבות הקדושים, ואצל יעקב אבינו ע"ה מצינו סטבל צרות צרורות עד שקיבל את השידוך שלו, וארבע עשרה שנה הוצרך לעבוד אצל לכן הארמי עד שבסוף הגיע אל המנוחה ואל הנחלה, ומצד שני אצל יצחק אבינו ע"ה הדל הלך במהירות רבה כמעט ללא שום השתדלות, ובתוך יום אחד הביא לו אליעזר את השידוך שלו.

והביאור לכך כתוב במדרש בפרשת ויצא (פרשה ס"ח אות ג'), שכתב "יש שהוא הולך אצל זיווגו, ויש שזיווגו בא אצלו. יצחק, זיווגו בא אצלו, וירא והנה גמלים באים. יעקב, הלך אצל זיווגו, דכתיב ויצא יעקב". כל אחד מקבל לפי מה שהשגחה העליונה מסובבת לו שיקבל, הדברים למעלה מהשגתנו להבין על כל אחד מהם הדרכים שנקבעו בעבורו, אבל למעשה דבר ה' יקום לעולם.

סיפר הגר"ב צ"ע ז"ל, מעשה היה בישיבת וולואז'ין באחד מהבחורים המוכשרים שבישיבה, שהתחתן ע"ב, אבל לא אסתייע מילתא וכעבור זמן קצר התפרדה החבילה והתגרש. והבחור חזר לשיבה בוולואז'ין ללמוד כימי בחרותו, וישב ושקד בתורה כימים ימימה, כמו שלא היה דברים מעולם.

והנה באחד מן הימים הגיע לשיבה אחד מגדולי הדור, כדי לחפש שידוך בעבור ביתו, כשבדעתו להכנס אל ראשי הישיבה ולשמע מהם מי הם הבחורים המעולים שבישיבה, ולבחון ולבדוק מי מהם מתאים בעבור ביתו העלה.

באותו לילה שהגיע הרב כזה היה לשיבה, קמתה תקלה ולא היה אור בשיבה, בדיוק נגמר הפגש או הנרות שהאירו בלילה, והחומר החדש שאיזה אמור להגיע עדיין לא הגיע, ובישיבה ישבו מאות בחורים ולמדו בחושך בעל פה.

הרב נכנס לשיבה באפילה, ומחמת החושך לא יכול היה לדבר עם ראשי הישיבה, ועל כן נכנס לשיבה, התיישב באחד מהמקומות הריקים והתחיל גם הוא ללמוד גמרות בעל פה. ופתאום אחרי זמן מה שהוא יושב ולומד, הוא שומע את קולו של אחד מהבחורים מהפינה השנייה של בית המדרש, שיושב ולומד דף אחרי דף בעל פה בלא להחסיר מילה אחת, מתוך מתיקות נפלאה.

הבחור שלמד באותה פינה היה הבחור ההוא שהתחתן והתגרש, וחזר ללמוד בשיבה. הרב שמע את קולו בתלמודו, ומרגע לרגע הבין שמדובר כאן בבחור עליו שבעליונים, עידי שבעידית, שאי אפשר למצוא מישהו יותר טוב ממנו.

ותוך כדי שהוא חושב על כך, החליט שאסור לדחות את ההצעה הזו אפילו לרגע, ועליו לנסות לברר ולהתעניין בתוך החושך האם הבחור הזה בשידוכים, שאולי שהוא כבר התארס או אולי עדיין הוא צעיר מידי ואינו עוסק בפרשת השידוכים.

ומכיון שמחמת החושך לא יכול היה לגשת לאף אחד אחר לשאול אותו את שאלותיו, במיוחד שעדיין אינו יודע בכלל את שמו של הבחור, על כן החליט ללכת אל הבחור ההוא בעצמו, ולשאול אותו על כך.

ובאמת ממחשבה למעשה ניגש אל הבחור ושאל אותו, "האם אתה פנוי?". והבחור השיב בחיוב שאכן הוא פנוי, והרב הציע לו לשידוך את ביתו, וכאשר הבחור השיב בחיוב, הוציא הרב סודר מכיסו ועשו על כך קנין סודר, ומתוך החשיכה נסגר השידוך למזל טוב. וכך זכה הבחור להכנס לבית של אחד מגדולי הדור, ושם עלה והתעלה והוסיף עליה על גבי עליה בתורה ובעבודה, עד שהוא בעצמו נעשה לאחד מגדולי הדור.

ולימים כשידבר אותו בחור על השידוך שזכה לו היה מספר בהתפעלות על יד ההשגחה שהיתה בשידוך, דבר ראשון שחותרו הגיע בדיוק באותו לילה שלא היה אור בשיבה, ומתוך כך לא יכול היה לגשת בתחילה אל ראשי הישיבה

שריד גאוני ליטא / הגאון הגדול רבי חיים שטיין זצוק"ל

למאמר זה יש ניחוח קדום. הדמות שתתואר בו היתה שריד לגאוני ליטא בדור העבר. זכה ללמוד בקעלם ובטעלז דליטא. זכה ללמד ולהעמיד דורות של בני תורה בדור שאחרי המלחמה. גאון מדור קודם שזכינו והיה בעולמנו עד לפני חדש ימים. הגאון הגדול רבי חיים שטיין זצוק"ל.

מיום עמדו על דעתו בישיבה קטנה בקעלם עד יומו האחרון בקליוולנד, לאורך כל טלטלותיו בארץ גזירה, שמר רבי חיים על ה'קבלה' שבה ראה את שורש חיותו וקיומו, ובלעדיה לא היה טעם להמשיך: ללמוד מדי יום שעה שלמה לפחות! זו לא 'קבלה' במושגים שלנו בכלל. זו 'קבלת עול תורה'. בבריחת רכבות ובניסור עצים בסיביר, במחלות וחולשות, לא היה יום שביטל את ה'קבלה'! היו ימים שהעבודה והרעב, הקור והחולשה הכריעו אותו כמעט עד אובדן הכרה. רבי חיים עצר את גופו וכפה עליו שעת לימוד. הוא ראה בשעה זו שאלת חיים.

'שעה' זו דרש גם מחניכיו שהושפעו מכך לעתים עד כדי התעוררות בבעתה באישון לילה ופתיחת הגמרא ללמוד שעה. אחרי ליל הסדר, בשעה שתיים וחצי בלילה, מספר אחד הנכדים - כשהוא בעשור העשירי לחייו, נעמד ליד הסטנדר ולמד בשקידה גמרא במשך שעה!

רבי חיים היה ניגש לכל חתן מתלמידיו לפני החופה, נוטלו לצד האולם ומבקש ממנו שברגע הגדול בחייו יקבל על עצמו עול תורה של 'שעה' בכל מחיר. "המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ". מהיום והלאה אתה אחראי לפרנסה, כדאי לך לקבל 'עול תורה' ואז תזכה להצלחה בפרנסה, הטעים רבי חיים לחתן הנרגש.

'עול תורה' היה משנן רבי חיים לתלמידיו, זה לא רק כשנוח ליד הסטנדר בתוך המזגן בבית המדרש... 'עול תורה' זה ללמוד גם בשעת יסורים ומרירות רח"ל... וכך גם כשחזר מהלוויית הרבנית הצדקנית ע"ה ולא יכל ללמוד כל היום בהיותו אונן, פנה לחדרו ולמד שעה מסכת מועד קטן בהתלהבות.

ואם ב'קבלת עול תורה' עסקינו, מספר תלמידים האירו את עינינו בציון העובדה כי הגאון הגדול רבי חיים זצוק"ל נפטר בכ"ז בסיון תשע"א, שבעים שנה בדיוק אחרי שמלחמת העולם השנייה פרצה בליטא בשבת קודש כ"ז בסיון תש"א. ורבי חיים יצא וברח וזכה בשבעים שנות תורה. כ"ז בסיון תשע"א הוא גם היום בו התחילו ללמוד מסכת חולין בסדר לימוד 'הדף היומי' אותו רבי חיים למד כל חייו, ובאחד מסיימי הש"ס ערך סעודת מצוה לרבים ואמר שהפעם סיים את הש"ס בדף היומי עם ראשונים! ומסכת חולין היתה 'המסכת' של רבי חיים עליה התבטא לא פעם כי כשיגיע לעולם האמת יבחנו אותו על מסכת חולין - "דאס איז מיינע מסכת!" וביום זה עלתה נשמתו בסערה השמימה.

עיירה של לומדי תורה

בכ"ט באדר תרע"ג נולד הגאון הגדול רבי חיים זצ"ל בעיירה שקודביל שבליטא לאביו הגאון רבי בנימין משה זצ"ל שהיה ת"ח מופלג ומגדולי מרביצי התורה לתלמידים רבים. שקודביל היתה עיירה ליטאית מלאה חכמים וסופרים, התגוררו בה מאתיים משפחות יהודיות בסך הכל ומקטן ועד גדול עסקו בלימוד התורה. שלושה שיעורי גמרא היו בעיר. אחד לימד המרא דאתרא, השני רבי בנימין משה שטיין, והיה שיעור שנקרא "א'לומדישער בלאט". סיומי מסכתות תמידיים הכניסו בעיירה אוירה רוחנית, זאת לצד חברת "קנין תורה" של בעלי המלאכה שלמדו כל יום משניות וחיי אדם.

היה חוג של בעלי בתים, קובעי עתים לתורה, שהיוו את החבורות שלמדו בבתי הכנסת. היה חוג נוסף של יוצאי ישיבות שאמנם היו עסוקים במסחר אבל היו לומדים במאורגן עם חברותות בהשכמה לפני שחרית או מאוחר בלילה אחרי העבודה ובשבתות וימים טובים. והיה חוג נוסף של "למדנים" יוצאי ישיבות טלז, סלבודקא, מיר, קלם, שלמרות היותם עסוקים בפרנסת בתם, קבעו את לימודם בבית המדרש והמשיכו את אוירת הישיבה גם בהיותם בעיירה בלימוד התורה וגם בקביעות לימוד המוסר כי רובם היו יוצאי ישיבות.

שקודביל נודעה גם ב'בעלי בתים' שלה שהיו אנשים יראי אלוקים. לא אחד מהם היה עוזב את מסחרו ונוסע מערב ר"ח אלול עד אחרי יום הכיפורים לקעלם.

בכל אחת מן הישיבות של ליטא למדו תלמידים מהעיירה שקודביל, ובחגים - היתה זו תפארתה של העיירה בבני הישיבות שלה שהגיעו הביתה. ומי יצא מהעיירה שקודביל?

בן העיירה, הגאון רבי מיכל שלפוברסקי זצ"ל, מספר את הדברים בהקדמתו לספר חידושי תורתו של אחיו הגאון רבי מרדכי זצ"ל. הוא היה מורה הוראה בקובנה לפני המלחמה, שתה את כוס התרעלה בעלות הכורת על עם ד' באירופה, שם איבד את כל משפחתו הי"ד, ניצל בנסים בגטו קובנה ועלה לארץ הקודש. כאן המשיך בלימוד התורה ובהוראה ברחובות. כיצד הצליח אחי לשרוד אחרי יסורי גוף ונפש כאלו?!

אין זאת אלא, מבהיר הגר"מ, בזכות החינוך המוסרי שקיבל מרבתי, והם שהשרישו בו גבורת דעת להתגבר על כוחות טבעיים אנושיים.

אחד מבני העיירה המובחרים היה רבי חיים. הוא נקשר מאד למרא דאתרא הגאון רבי אברהם יצחק פרלמן זצ"ל הי"ד, שהיה תלמידו המובהק של מרן הגר"א גורדון זצ"ל מטעלז. היה למדן גדול בכל הש"ס וחיבר את הספר "פני אברהם" שעשה בזמנו רושם גדול על בני הישיבות. רבי חיים סיפר, כי כאשר שב לשקודביל בבין הזמנים, בתקופת לימודיו בישיבת טעלז, פלפל רבות עם המרא דאתרא. לפני שנתיים הוציא לאור מחדש את ה"פני אברהם", בהרגישו חוב קדוש להנציח את זכרו של הרב ואת זכר העיירה החשובה.

דרך אגב, במשך השנים היה רבי חיים ה'בעל מקריא' בתקיעות בישיבה, כשההקראה היתה בניגון התעוררות מיוחד שהכניס רטט אצל כולם, היה זה ניגונו של הרב פרלמן הרב משקודביל.

החוזר על השיעור של רבי חיים טעלזער

בגיל צעיר מאד נסע ללמוד בישיבה קטנה בקעלם בראשותו של מרן הגר"א לאפיאן זצוק"ל, שם למד בשקידה. וכל השנים ציין שאת יראת השמים שלו רכש באותן שנים בקעלם, במחיצת רבי אלי'. בערב ראש השנה לפני שנתיים הגיע לישיבה ואמר שמוע'ס בבכי, והתלונן כי בגלל מצבו לא יכל לומר סליחות בערב החג. בכה ואמר, באיזה פנים אוכל לעמוד בתפילה לבוא כשלא זכיתי לומר את "אל תבא במשפט עמנו" שאומרים בסליחות. באותה שיחה הוסיף מה ששמע פעם בערב ר"ה מרבי אלי': הפעם אני מרגיש שאין לי כח לעורר זכות על כלל ישראל בימים הנוראים ואני צריך לעזרת התלמידים. רבי חיים הוסיף כי גם הוא מרגיש אפיסת כוחות וזקוק לעזרת התלמידים כדי להשפיע טובה לישראל.

אחרי פסח תרפ"ו נסע לטעלז ונבחן אצל הגאון האדיר רבי חיים רבינוביץ זצוק"ל, המפורסם בשמו "רבי חיים טעלזער". הוא קיבלו לישיבה והפך לרבו המובהק. הוא היה בין בחירי הישיבה, ואף ראש הישיבה הגרא"י בלאך זצוק"ל הי"ד "הטעלזער רב" למד עמו בחברותא במשך כמה שנים, דבר המראה על גדלותו בתורה לצד בקיאותו העצומה. בימים ההם כונה בישיבה "דער רויטער עילוי" (בהיותו אדמוני בשער).

בהיותו אחד מבחירי הישיבה היה חוזר לבני הישיבה על השיעור של רבי חיים טעלזער, וכעדותו של רבי גבריאל ריקליס זצ"ל, אחד התלמידים, כדי לחזור על שיעור של רבי חיים היה צריך לדעת את כל הש"ס! והוסיף ואמר רבי גבריאל, נכון היו עוד גאונים בישיבת טעלז אבל הם היו בבחינת "מזבח החיצון", הוא - רבי חיים - היה "מזבח הזהב" של הישיבה!

בבין הזמנים היה נוסע למנוחה אצל דודו הגאון רבי נחום ברוך גינצבורג זצ"ל הי"ד, רבה של יאנובה, שם למד עמו כל יום בחברותא סדר של שמונה שעות רצופות. לימים ההדיר רבי חיים את ספרו של דודו הגאון, "מקור ברוך" על קדשים, כשהוא מצרף את הערותיו על העניינים החמורים שבספר, וקרא שמם "ברכת חיים".

בהקדמת הספר כותב רבי חיים מעשה ששמע מדודו: פעם ביקר רבי נחום אצל ידידו מרן הגאון רבי מאיר שמחה זצ"ל בדוינסק ומצאו בשמחה יתירה. רבי מאיר שמחה סיפר לו שהתחדש לו עכשיו דבר לאמיתה של תורה והוא התנמנם וראה בחלומו שיושבים גדולי עולם בפמליה של מעלה ומשוחחים שחסר בעולם מי שיכוון לאמת. ועמד הרשב"א ואמר שבדוינסק יושב רב אחד ולומד ומכוון לאמת יותר ממני. היה זה על חידוש מסוים בדין עולת העוף. רבי חיים מספר גם כי דודו הראה לו חיבור מסודר על מסכת נידה וכן שו"ת עם גאוני הזמן. אך כל הכתבים נאבדו.

עם גדולי ישראל

בבחרותו זכה להיפגש עם הרבה מגדולי ישראל. מרן הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד היה מגיע מידי פעם לבקר את חותנו הגאון רבי מאיר אטלס זצ"ל שגר בטעלז, ובבואו היה מבקר אצל הרב מרן הגרא"י בלאך. ורבי חיים שהיה החברותא זכה לשוחח עמו רבות בלימוד.

לפני מלחמת העולם השנייה הגיע לווילנא ונכנס למרן הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל, וכששמע את שמו שאלו: 'האתה הוא חיים שטיין מטעלז שכתב לי פלפול ארוך ומפני טרדות הזמן לא היה באפשרותי לענות לך?' כשהשיב בחיוב נכנס עמו רבי חיים עוזר לחדר ושוחח עמו ארוכות בעומק הלימוד, למרות שבחוץ המתינו גדולי תורה בשאלות של פיקוח נפש.

ביומן רשימותיו הוא מספר: "הלכתי לבקר את מרן הגאון רבי חיים עוזר, הוא מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות עד להפליא. היה לי הזכות להיות בחברתו יותר מג' שעות. דברנו בהלכה ובמילי דעלמא... רואים בו דמות גאון ישראל והדרו, כל עניני הציבור והכלל בכל הגולה נחתכים על פיו. וענוותנותו הוא עד להפליא".

קשר של תורה היה לו עם הגאון רבי אליעזר סילבר זצ"ל ששוחח עמו רבות בלימוד. פעם רבי אליעזר הצביע על מקור בירושלמי ורבי חיים אמר שאין כזה ירושלמי. וכשבדקו מצאו כדבריו, ורבי אליעזר השתומם מבקיאותו המופלאה. אגב, כשרבי אליעזר הגיע לבקר בטעלז בקליוולנד ושמע מבחור שרבי חיים הוא 'משגיח', נרתע לאחוריו בבהלה: 'ר' חיים הוא משגיח? הוא יודע ש"ס וראשונים וארבעה חלקי שולחן ערוך בבקיאות מופלגת, ובקדשים הוא שט כדג במים".

קשר מיוחד היה לו עם הגאון רבי מרדכי פוגרמנסקי זצ"ל. היה זה בשנת תשמ"ד, יום חמישי כ"ה בשבט, ראש הישיבה רבי חיים נעמד על עומדו והחל לתת את השיעור כללי הקבוע אותו הוא נושא לפני בני הישיבה מידי יום חמישי.

בפתח שיעורו חרג ראש הישיבה מהרגלו וכך אמר לתלמידיו, 'כבר נתפרסם ששיעור זה אותו אני נושא הוא לזכרו של הגאון הגדול רבי מרדכי פוגרמנסקי זצוק"ל, שיום הזיכרון שלו חל הלילה. באופן טבעי נתעוררה התמיהה בלב רבים, שמאחר שכבר חלפו ל"ד שנה מיום פטירתו, ועוד לא הוקדש במיוחד לזכרו 'שיעור דעת' ביום הזכרון שלו, אף שפעמים רבות הזכרה דמותו באקראי ב'שיעורי הדעת' שנאמרו בימים שחלו בהם ימי הזיכרון. כי כשמדברים לפני בני הישיבה, מה מתאים יותר ליטול מדמותו של רבי מרדכי לאלפנו בינה ויראה, אך עדיין לא אירע שנאמר 'שיעור-דעת מיוחד', ולכן נראה הדבר תמוה מה ראינו על ככה להקדיש השתא שיעור-דעת לזכרו, ובודאי טעמא בעי.

טעם הדבר כך הוא. אשתקד אירע בהשגחה שיום הזיכרון להגה"צ רבי מרדכי זצ"ל חל דוקא באותו ערב שבו נאמרים שיעורי דעת בקביעות בהיכל הישיבה, ואז דיברנו אודות יחודו של אדם גדול זה ומה שיש ללמוד הימנו. ומתוך זכרון הדברים שנדברנו אז באה ההתעוררות שיש להנציח את זכרו של רבי מרדכי לדורות, שיבואו שיראו וילמדו מה פעל הצדיק.

והרי ביבמות [עח, ב] מסופר על התביעה שנתבעו ישראל בימי דוד 'אל שאול שלא נספד כהלכה'. אמנם רבי מרדכי נספד כהלכה בשעתו, אך לבד ההספד יש ענין נוסף של 'זכר' לצדיק, ובזה נתעוררנו בעקבות אותו שיעור דעת, שעוד לא נזכר כהלכה'.

ואז פנה ראש הישיבה לדבר בערגה על דמותו של אחד מגאוניה של טעלז בכל הימים:

'מלבד מה שראוי שמו להיזכר בכל עולם התורה כל הימים, בהיותו בשעתו אחד מכוכבי המזהירים, צריך להיות שמו נזכר במיוחד בבית מדרשו, שכאן הרי הוא גדל והתפתח בגדלותו, כאן השפיע בשעתו מרוחו הכבירה על כלל בני הישיבה, וכאן עוד נמצאים עדיין יחידים שידעו את טיבו, והושפעו ממנו באופן אישי.

ואלה שידעו והכירו באישיותו המיוחדת, מרגישים ששמו הטהור עוד לא נזכר כהלכה.

מכוח ההתעוררות הזו הוחלט אשתקד לאחר השיעור להנציח את זכרו הברוך בכותלי בית מדרשו, ואף יתלה שלט מיוחד על כותלי בית המדרש שלנו, ובו ירשמו קוים ושרטוטים מיוחדים לזכרו.

השתא, לקראת יום הזיכרון נקבע השלט, עליו רשום בזה הלשון 'לזכר עולם יהיה צדיק הגאון הצדיק הרב מרדכי ב"ר אליהו פוגרמנסקי זצ"ל, אשר היה גאון וצדיק מופלא, מיחידי סגולה בדור שעה שמלפני מלחמת החורבן, והשפיע מרוחו הכבירה והטהורה בישיבה הקדושה דליטא במשך הרבה שנים'. ובזה תוקן במקצת החיסרון והוזכר שמו כהלכה לאות ולמופת לדורות.

הרי רבים אומרים עליו שהיה 'גאון וצדיק מופלא' - תואר שבו כינוהו כל גדולי דורו. ובמיוחד ידוע על הגאב"ד דקובנא זצ"ל בעל ה'דבר אברהם', שלא מצא ביטוי אחר להתפעלותו מגדלותו של רבי מרדכי זצ"ל, והפליא את צדקותו וגאונותו.

הפלא בגאונותו וצדקותו, והיחוד המופלא שהיה בו, שממנו נתפעלו כל יודעיו ומכיריו, שנראה כאינו מהלך בעולמנו בכלל. הוא היה גבוה ונעלה מהעולם השפל, וראוהו מרחף בעולמות עליונים, ומחשבתו דבוקה בלי הרף במציאותו ית"ש. אמנם היה מהלך עלי אדמות אולם את חייו חי בעולמות אחרים, הנה הוא סולם מוצב ארצה, וראשו מגיע השמימה.

אבל גם בזה היה נעוץ הפלא הגדול, אף שהיה גבוה משכמו ומעלה מבני דורו, אעפ"כ ידע בתבונה ובחכמה את כל מה שנעשה סביבו בעולמו. כשבאו להתיעץ עמו במילי דעלמא היה מוריד את עצמו לדון כנידון לפי מצבו של השואל, בבחינת 'וירד משה מן ההר אל העם', וגילה ידיעה נפלאה במילי דעלמא ובעניני עסק ומסחר, והיה ידוע לבעל עצה נפלא.

גם כאשר בא אליו צורב להתיעץ ולקבל ממנו הדרכה בעלייה בתורה ויראת שמים היה הוא יודע ומכיר בכל שטחי החיים וכן בבעיות שעולות בדרכו של בן תורה, וחדר לתוך נימי נשמתו של השואל ברוב חכמתו ותבונתו, והוציאו מן המצר אל המרחב, והעלה אותו על דרך המלך במסילה העולה בית ק-ל.

במיוחד אירע הדבר לאחר שנות המלחמה הנוראה, בשהותו בפריז, כאשר וועדי הצלה, להצלת הפליטים ששרדו מהמלחמה הנוראה, התארגנו באותה תקופה. ועסקני ההצלה לא עשו דבר קטן או גדול בלי ששאלו את דעתו התורתית. הכל נחתך על פיו, כי הבין בתבונה נפלאה את המצב שבו שרוי העולם, וידע מה לפעול וכיצד לפעול, והוא היה זה שניצח על כל פעולות ההצלה, בהיות כל עסקני ההצלה סרים למשמעתו ביודעם שממנו עצה ותושיה מאת ד'. זה היה הפלא הגדול שהצליח להוריד עצמו ממרום גבהו לעולם החומרי ולהתמצא בענינים ארציים כדי שיוכל להיטיב עם אחרים ולייעצם באופן הנכון.

זכור לי כי פעם אחת, כשלמדו בישיבה את סופ"ק דב"ב בענין חצי עבד וחצי בן חורין, הוא נכנס לאולם הישיבה והתחילו לשוחח עמו בסוגיה. התחיל לבנות בניינים על גבי בניינים, מושגים חדשים הוא פתח לפני שומעיו הרבים, דברים עמוקים עד מאד. ואמנם לא כולם יכלו להבין ולרדת לעומק דבריו העמוקים. אבל אף אחד לא הרגיש שיכול הוא לעזוב את דבריו בטרם סיים מערכותיו הייחודיות. בחבלי קסם נמשכו אחר דבריו אלו, שהיה מרצה אותם בהירות האופיינית לו, ובכל פעם שהיה נכנס לאולם הישיבה, מיד היו מתקבצים סביבו עשרות עשרות מבני הישיבה, כשהכל ממתנינים למוצא פיו וצמאים לבלוע כל הגה שיצא מפיו.

אחר ששמעו את דבריו, היתה הסוגיא כולה מוארת באור יקרות של בהירות מחשבתו. כזאת היתה דמותו הנפלאה של רבי מרדכי, שכאמור אינו מצוי כלל בדורותינו, ומשום כך זכה הוא לתואר ייחודי זה שהכתירוהו כל רבני ארץ 'הגאון והצדיק המופלא'.

לראות את הסדי הבורא!

בכ"ד בתמוז ת"ש פקדו השלטונות על הישיבה בטעלז לעזוב את הבנין, כשטענתם שהבנין נדרש לשמש כבית חולים צבאי לחיילים. בני הישיבה הוציאו את הרהיטים, ואת ספרי התורה שאירזו באחרונה. אחרי התפילה למחרת ניגש הגאון רבי אלי' מאיר בלאך זצ"ל לארון הקודש, הרים את ידיו למעלה ואמר בדמעות: "זה הפעם השלישית שנפל בגורלי להוציא את ספרי התורה מהישיבה. בשעת השריפה הגדולה בטעלז, במלחמת העולם הראשונה ועכשיו. תפילתי לפני ריבון העולמים שכמו שעזרתני בפעמים הקודמות להחזיר את הספרים להיכל הישיבה, כך תזכני להחזיר את התורה למעונה בשלישית".

אחר כך המשיכו ללמוד ב'מכינה' עד שהממשלה החרימה את הבנין ומשם גלו לאחד מבתי הכנסת בעיר עד סוף זמן חורף תש"א. השלטון הסובייטי לא הרפה ממזימותיו ואסר על תושבי המקום להשכיר חדרים לבני הישיבה בשום לזמן הקיץ. כשראו ראשי הישיבה שאפסו הסיכויים לקיום הישיבה החליטו לפזר את הישיבה ולחלקה לחמישה מחנות. ארבע קבוצות נוהלו על ידי ראשי הישיבה והקבוצה החמישית על ידי בחיר הישיבה רבי חיים שטיין.

כשנסע לפני כמה שנים לבקר בליטא החרבה, בכל מהלך ביקורו חזר ואמר: נכון שעולם התורה חרב בשעתו, אבל צריך לראות את חסדי הבורא בכך שעולם התורה קם מחדש לתחיה ונבנה ביתר שאת. ויצא בריקוד "חסדי ד' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו".

מסירות נפשו בגלות סיביר תוארה ביד אמן על ידי ידידי הרב א. חפץ מיד אחרי הפטירה. נצטט כמה קטעים מיומנו בתקופת סיביר:

היום כ"ט אדר יום הולדתי. נזכרתי ועשיתי קצת חשבון הנפש כי כבר נכנסתי לעשירית הרביעית בחיי ומה הספקתי לפעול בג' עשירות שכבר עברו עלי, התפללתי מקירות ליבי שיזכני ד' עוד להגות בתורתו מתוך הרווחה ללמוד וללמד ולהיות עוד ממזכי הרבים.

ערב ט' באב: קבלנו מזון לצורך שבת קודש וסעודה המפסקת. בש"ק הגדתי שיחה לפני הציבור, בתוך הדברים הזכרתי שמכל הפרטים הפוגעים אותנו בחיינו יש ללמוד דבר מה, כי כל דבר מרמז לנו כי כן דרך ההשגחה לרמז לכל אדם. בקליפת העצים יש להבין הרמז כי יש צורך להפשיט את הקליפות מאיתנו, כי כל אדם לבוש כמה קליפות, ופה שנשארו ערומים מבלי מכיר ובלי מחסה יש בידינו ההזדמנות להפשיט את הקליפות מאיתנו וזוהי עבודתנו ותפקידנו.

עבודתנו השניה, עקירת השרשים, מרמזת לנו כי בכל מידה רעה חובתנו לעקרה עד שרשה הפנימי, שלא תישאר שורש פורה ראש ולענה, ודברי עשו רושם על הציבור בזכרי כי הפעם אין לנו קינות לתשעה באב ואין לנו מילים ותיבות להביע על ידם את צערנו...

...היום לא הלכתי אל העבודה. אמרתי הרבה מזמורי תהילים שם מצאתי הרבה משניות ודברי גמ' אשר מפני חוסר הספרים כבר צמאה נפשי לדף גמרא עייני בחדו"ת וחשבתי במה שנתחדש אתמול בערב בהציעי לפני החבורה בענין "הבא במחותר"...

אהבתו לתלמידיו

הגאונים רבי אלי' מאיר בלאך ורבי חיים מרדכי קאטץ זצ"ל הגיעו לארה"ב כדי לנסות להעביר את הישיבה לאמריקה עוד לפני עלות הכורת. הם הלכו באמריקה חרדים לגורל משפחותיהם שהשאירו אחריהם בטעלז. לימים התברר כי הנשארים בטעלז נהרגו עקד"ה, ובתחילת שנת תש"א החליטו על הקמת הישיבה בארה"ב כהמשך לישיבה בליטא ללא תוספת נופך אמריקאי.

מיד עם בואו לאמריקה אחרי השואה יצא הגאון רבי חיים מרדכי קאטץ זצ"ל לקבלו ליד הספינה, ומיד עם בואו מונה לראש ישיבה ומנהל רחוני' להרביץ תורה ומוסר בקרב תלמידי הישיבה, כשמיום בואו ועד התקופה האחרונה שהה בישיבה החל משעות הבוקר המוקדמות ורק בשעות הערב חזר לביתו.

בד בבד עם גדלותו העצומה בתורה היה מפורסם במידותיו ובאהבת הבריות שלו, והיה מעביר על מידותיו בזמנים קשים באופן מופלא.

ומעל הכל, תלמידים ותיקים וזכרים עד היום את אהבתו אליהם ואת אהבתם אליו שנמשכה כמים הפנים לפנים. כך מספר לנו למשל תלמידו הגאון רבי זאב לף שליט"א, רב הישוב מתתיהו: רבי חיים, כבחור צעיר בישיבה, הגיע לתפילה ולסדרים בזמן והיה שקוע כולו בעולמה של תורה, וכל זאת אחרי שעבר נסיונות גדולים, וחי במסירות נפש שבחור אמריקאי לא חלם עליה... הכל קיבל באהבה ומאום לא פגע בשטייגן שלו. לכאורה, אדם שחי בעולם מרום כזה לא יכול להיות לו שום מגע עם בחור אמריקאי ולא יכול להבין את עולמו.

אבל אני הייתי משגיח בפנימיה וכל בוקר הייתי מתלווה אליו או לאחד מראשי הישיבה האחרים לבדוק מה קורה בפנימיה, שהחדרים מסודרים וכדו'. ראיתי את היחס לכל בחור כפי דרגתו. היה מדהים לראות איך יורד מעולמו הגבוה לעולמו של הבחור והיה בקשר של אהבה עם כל התלמידים.

וגם אחרי שתלמידים עזבו את הישיבה הקשר עימהם נמשך. אני בעצמי כל פעם שנפגשתי איתו, ראיתי שהוא יודע כל מה שקורה עמי ואיך הוא 'עוקב' אחרי מרחוק... בפעם האחרונה שראיתיו, לפני שנה וחצי, הגעתי לקליוולנד וקודם לכן דרשתי בפני בעלי בתים בעיר. אחרי כמה ימים הגעתי לבקרו כשהוא כבר בזיקנה מופלגת. נכנסתי לישיבה והוא אומר לי: יש לי קפיאד עליך, אתה נמצא בקליוולנד כבר יומיים ועוד לא צלצלת אלי שאתה כאן?! פעם הבאה שאתה מגיע לקליוולנד ותוך חמש דקות מהנחיתה אתה לא מצלצל אלי, אני אקפיד מאד...

למרות שהיה חי בעולם אחר, יכל להבין ולרדת לעולמו של כל צעיר, אברך ובחור ולהבין אותו ולשמור איתו על קשר.

הוא השתדל להתפלל בישיבה אפילו בתקופה האחרונה כשהיה הדבר קשה עליו, והיה מגיע חצי שעה לפני התפילה כדי להתכונן כראוי. פעם בבין הזמנים איחר והמתין למנין השני, למחרת הקדים הרבה לתפילה כדי לעשות 'תשובת המשקל' על האיחור של אתמול.

ובכלל תפילותיו היו בהשתפכות הנפש באמרו "בא אל התיבה", צריך להתעמק בתפילה בכל תיבה ותיבה וכך מקבלים חיות מהתפילה. בימי מלחמת המפרץ, כשהציבור בארץ הקודש היה בסכנה, הירבה בתפילה לישועה. ובערב ר"ח שבט ערך תענית ותפילה, כשכיבדוהו במפטיר והגיע ל"רחם על ציון כי היא בית חיינו" פרץ בבכי ולא יכל להירגע...

רבים בקשו ממנו שיעתיר עליהם בתפילותיהם והוא כאב עימהם את מאובם. אחד התלמידים שהינו גם בן משפחתו של רבי חיים מספר לנו, כי פעם חלה מאד אדם צעיר מבני המשפחה, והוא (התלמיד) שאל את רבי חיים איך מצליחים להיות בשמחה בכזה מצב. א"ל רבי חיים: הרי יסורים צריכים לקבל בשמחה, ואנחנו צריכים להיות "נושא בעול" עם החולה במדרגה כזו שלא רק לשאת עמו בעול חוליו אלא גם בעול קבלת היסורים בשמחה!

תלמידים זוכרים, כי כאשר לפני כמה שנים איבד את בנו זצ"ל אחרי שנות יסורים, עמד רבי חיים ליד הקבר הפתוח וקרא בבכי: שלום רפאל יהודה, כשתעמוד לפני כסא הכבוד תזכור את כל אלה הזקוקים לשידוכים ואת כל הזוגות הכמהים לילדים! ובכלל כל ימיו היה בתשובה וכל יום למד שני עמודים מהספר "דברי אמת" להזכיר לו יום המיתה.

בצוואתו הארוכה כותב רבי חיים על חשיבות לימוד התורה וחוזר ומבקש מכל צאצאיו להקפיד על סדר הלימוד של שעה לפחות גם בעת טרדות. הוא מוסיף שאם יוצר מצב שתהיה אפשרות או לומר עליו קדיש או ללמוד - הוא מעדיף את הלימוד! ואיך, פירושא היא, זיל גמור.

שיחה במעונו של הגה"צ רבי חיים וואלקין שליט"א

משגיה דישיבת "עטרת ישראל"

שילוב נדיר של רצינות וניחוחות

זכורני בכנס זיכרון שהיה בארה"ב למרן הסבא מסלובודקא זצוק"ל ותלמידו מרן הגר"י קמינצקי זצוק"ל הביא את דברי רש"י ביבמות קכב. בו נאמר: "יום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם" ודבר זה נקרא "רגל" שאל ר' יעקב מדוע זה נקרא רגל?

נראה לבאר על פי דברי רבנו בחיי כי המועדים נקראו "רגלים" בגלל שיש מצוה לעלות ברגל בדווקא לבית המקדש. מה הענין בזה? יתכן לומר שהענין לעלות ברגל בדווקא הוא לדעת שלא קופצים סתם לירושלים, אלא צריך להסתגל ולהיות מוכן נפשית בבואו לראות אל פני ד'. כמו שבין יום לילה אין מעבר סתמי, כך בין החיים סתם למשהו רוחני, המעבר לא יכול להיות סתמי, צריך להיות מוכן לכך. ולכן כשבאים להתייחד עם זכר של גדול בישראל צריך כמו "רגל" לעלות לכך.

כשאני נזכר בדמותו של מו"ר הגאון הגדול ראש ישיבת טעלז זצוק"ל נדמה שצריך להעפיל לפסגות. הוא היה ענק. ענק בתורה, ענק במוסר ויראת שמים.

מה אפיין את ראש הישיבה זצוק"ל?

נדמה לי שמה שאפיין אותו היה שילוב נדיר של רצינות וניחוחות. שיא הרצינות אבל תמיד עם חיוך. בנעימות ובמאור פנים, ולא מילתא זוטרתא היא.

יום השלושים של רבי חיים חל בש"ק פרשת מסעי. בסוף הפרשה אנו קוראים שבט יוסף באו לפני משה רבנו ובקשו שבנות צלפחד לא תינשאנה לאנשים מבני שבט אחר כדי שלא יפסידו את נחלת השבט. כיצד אפשר לגזור כזו גזירה על בנות צלפחד ולצמצם את שוק השידוכים שלהם ממאה אחוז לפחות מעשר

התשובה לכך טמונה בכמה מילים הנאמרים בפרשה: "לטוב בעיניהם תהיינה לנשים" אומרים להם, תעשו את השידוך הכי טוב, עם מי שמוצא חן בעיניכם! כשבאים עם כזו הקדמה אפשר לבקש שזה יהיה רק מהשבט והם קיימו את זה שהתחתנו עם בני דודיהן. זאת תורת האדם, להוכיח בנעימות. אבי זצ"ל אמר לי על הפסוק: "אל תוכח לן פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך" שלא מדובר בשני בני אדם. מדובר באדם אחד. אם אתה אומר לו שהוא "לן" הוא ישנא אותך ולא יסכים לקבל ממך, ואם תאמר לו איך חכם כמוך מתנהג כך, הוא יקבל ממך.

וזו היתה דמותו של רבי חיים זצוק"ל. כשבא להוכיח ולתבוע מבחור תמיד העלה ורומם את הבחור ומכח זה תבע וקבלו ממנו. הוא היה אדם טוב לב ואוהב על כולם ואחרי עשרות שנים חניכי הישיבה היו דבוקים עמו בעבודות אהבה.

הוא היה שריד לגדולי ליטא של דור העבר. גאון ששלט בכל חלקי התורה. באו הרבה גאונים להגיד שיעור בישיבת טעלז והוא התוכח בכל סוגיא ולחם בריתחא דאורייתא. במיוחד שהיה בא הגאון האדיר רבי אליעזר סילבר זצוק"ל הוא ניהל עמו מלחמה של ממש בשעת שיעורו.

פעם קרא לי וביקש ממני טובה. היות והוא ידע שיש לי כתב ברור יש לו מחברת בלויה מתקופת סיביר שם לא היה ספרים רק היו להם דפים תלושים ממשניות, והוא קיבל משניות נגעים ולמד והתחדשו לו הרבה חידושים. נייר לא היה ועשו נייר משקי תפוחי אדמה כך נוצרה מחברת בה כתבו חידושי תורה. ואומר לי שזה עומד להימחק וביקש שאעתיק בכתב ידי עבורו. העתקתי את המחברת בשני העתקים. אחד נתתי לו והעתקתי לעצמי גם העתק. כשהגעתי לירושלים העברתי לידיד את המחברת והיא הגיעה לידי הגרי"ד סאלאוויצק זצוק"ל שהתפעל מאד מהחידושים שנכתבו בה וביותר שנכתבו ללא שום ספר, וברור שזו היתה סיעתא דשמיא מיוחדת בגלל שלא היו ספרים.

במדרש רבה איכה על הפסוק "וילכו בלא כוח לפני רודף" נאמר: "היה אדם אומר לחברו בירושלים הקרני דף אחד אומר לו אין לי כח, השניני פרק אחד אומר לו אין בי כח. אמר להם הקב"ה תבא לכם שעה ואני עושה לכם כך וילכו בלא כח לפני רודף". באחת משיחותיו שאל רבי חיים: האם הם שקרו חלילה, כנראה באמת לא היה להם כח אם כן מה התביעה עליהם? שבא מישהו לבקש ממך ללמוד עמו, אין כזה תירוץ אין לי כח, אם יכלתי לומר כזה תירוץ שאין לי כח, מגיע עונש על כך!

מה מלווה אתכם מדמותו עד היום?

האישיות. השילוב המיוחד הזה של רצינות מלווה בחיוך ומילה טובה תמיד לפנות לצד הטוב והחיובי עם כל זאת שהיה גאון עצום בתורה. אספר לכם, פעם השאלתי מעיל גשם מבחור והחזרתי למקום ואחר כך נאבד. באנו לרבי חיים שיפסוק אם יצאתי ידי השבה. ואמר שיקח כמה ימים לענות תשובה. הוא עסק בעיון בסוגיות של פיקדון והשבה ואחר כך פסק לנו כאחד הדיינים המומחים.

הוא היה הבחור הכי חשוב בטעלז דליטא ובמשך שנים ארוכות היה 'מנהל רוחני' עד שגליה לדרעיה ונהיה ראש ישיבה. זכור לנו הבהירות שלו בתורה ובמוסר ובדעת, בכל דבר ששאלו אותו מיד נכנס לעומק הענין וידע מה צריך לומר. חבל על דאבדין ולא משתכחין.

בחשון תשס"ה הגיע רבנו הגראי"ל זצוק"ל לביקור בעיירה קלילנד, וכך מתאר הרה"ג ר' יצחק לוינשטיין זצ"ל: ישיבת טעלז - קלילנד.

ממהרים לשדה התעופה כדי לטוס לקלילנד. לאחר טיסה של כשעה מגיעים ושם ממתינים למרן ראשי הקהילה, ובראשם ר' מאיר דסלר בן הרב דסלר זצ"ל.

לאחר נסיעה של כחצי שעה ברכב, מגיעים למקום רחוק, מיוער, בתים בין עצי היער, ובמרכז - הבניין הגדול של ישיבת טעלז הידועה.

בחורים מכל האזור הגיעו בהסעות. המוני ילדים מצטופפים משני צידי הכביש, בפיהם שירה, ובידם הם אוחזים פתק ובו נוסח הברכה: "אשר חלק מחכמתו ליראיו".

ראש הישיבה דשם - הג"ר ר"ח שטיין, מגיע לקדם את פני מרן זצוק"ל. יוצאים מהרכב ושניהם צועדים אל עבר בנין הישיבה. שירה, דחיפות וצעקות כרגיל...

כאשר נכנסים סוף סוף לאולם. הגר"ח שטיין ראש הישיבה דשם - יהודי בגיל 92, אך כל מהלכיו כצעיר נמרץ, ב"ה - מקדם בברכה את פני ראש הישיבה ומזמין אותו לדבר. מרן מדבר דברים קצרים בשבח המקום

בתום דבריו מתקיימת תפילת מנחה בהיכל הישיבה כשלאחריה מרן נכנס לביתו של הגר"ח שטיין לכמה געים, לישיבה סגורה עם ההנהלה.

בתום הישיבה מודה הגר"ח שטיין למרן ראש הישיבה בהתרגשות גדולה על הטרחה המרובה שטרח אך מציין באזניו את התועלת העצומה שתישאר חתומה וצרוכה בזכרונם של כל הנאספים. ובסיום דבריו הוא מצטרף אל שיירת מרן, כי ברצונו ללוות את מרן ראש הישיבה אל שדה התעופה.

וכך מתאר הרב ישראל פרידמן הי"ו: קליוולנד, עיר תעשייתית שאחוז גדול מתושביה נמנה על קהילת השחורים. הישיבה ממוקמת בקצה מנותק של העיר, הרחק מהמולת הכרך. שמא ענין של שקט, אולי כדי שרוחה של אמריקה החומרנית, לא תוכל לנשב מבעד לחרכים. שובל ארוך של בני הישיבה, המתין כבר בקוצר רוח. גם ממרחק הגיעו: מדטרויט ומבוסטון. גם ראשי הישיבה כבר המתינו לבאים, כשבראשם הגאון הישיש רבי חיים שטיין זצוק"ל. איש גבוה, גם פיזית. וכשהוא אוחז בידו של הגאון הגדול זצוק"ל, הם פסעו לתוך בית המדרש הענק, שכבר לא יכול היה להכיל אדם נוסף, עקב הצפיפות. לאחר דברי פתיחה של ראש ישיבת טעלז-קליוולנד, נשא הגאון הגדול ראי"ל זצוק"ל את דברי מוסרו. הדברים נישאו בחלל הישיבה, והד גדול חזר אל המקום, ממרחק של דורות.

הגאון רבי חיים שטיין זצוק"ל, קיבל את פני האורח הדגול במילים חמות. הוא חידד באוזני המוני המסתופפים באולם הדחוס, את מהות השליחות, בדברים מתוך פרשת השבוע דאז - לך לך: עד שהגיע אברהם אבינו, כונה "אלוקי השמים". מאז שאברהם אבינו כיתת את רגליו ממקום למקום כדי לקרוא בשם ד', כונה הקב"ה "אלוקי השמים והארץ". קולו של ראש ישיבת טעלז סער ורעד. ידיו חתרו באויר, כמו סימני קריאה. רק אחר כך עלה הגאון הגדול ראי"ל זצוק"ל לשאת את דברו.

קרני השמש צבעו את הבימה בכתום - זהוב. ארון הקודש שוכן בתוך גומחה שמדרגות במאונך לצדדיה ואיש נמוך קומה - אך גדול, עמד שם וזעק בקול חרישי אך מהדהד, היישר אל תוך הלבבות: תורה! גדלות בתורה! ואי אפשר היה להמלט. "ואני הייתי בטוח שהוא בא כדי לקחת, לא בשביל לתת", שח לי אחד המקומיים. "ואם בשביל זה הוא, בגילו, טלטל את עצמו - אז אני, אנה אני בא?" אמר לי, ושמא השמיע זאת לאוזני עצמו.

עם תום השמועס יצא הגאון הגדול זצוק"ל לביתו של הגר"ח שטיין זצוק"ל - שם התכנסה ישיבת הנהלה-רוחנית לדון בעניני הישיבה - והכל בקשו את הכרעותיו של הקברניט - מקברניטיו של דור. ביתו נמוך הקומה של ראש הישיבה, טובל בין עצים. ישיבת טעלז מרוחקת מהעיר, ואפשר למשש שם את הדממה. השמים היו מעוננים, הולכים ומאפירים. אולי בגלל יום גוע, אולי בגלל הגשם המתקרב, שמא בגלל השאלה - "ואני אנא אני בא" שנותרה תלויה ועומדת. השמים, לא התבהרו. סימן השאלה נותר תלוי ועומד...

רבים מבני הישיבה נהרו אל המקום לחטוף עוד מבט אחרון. מי שלא יראה עכשיו, סביר להניח שלא יראה בקרוב מראות דומים. יש דברים שמתרחשים פעם אחת בדור, וכש"המסך יורד", הפסדת. בשדה התעופה, המטוס בן עשרת המקומות, כבר חימם מנועיו, בגלל האיחור בלוח הזמנים. הגאון רבי חיים שטיין זצוק"ל שהתעקש ללוות את הגאון הגדול ראי"ל זצוק"ל אל שדה התעופה הקטן, התקשה להפרד. הוא לחץ יד, וזיק של חום גדול בער בעיניו. באהבת תורה יוקדת, הוא רכן ונשק את פניו של הגאון הגדול זצוק"ל. ולא היתה בידי המצלמה באותו רגע מרגש, לכן אתם לא תראו. התמונה הזו נותרה רק שלי ושל אלה שעמדו לידי, בזכרון.

דברים שסיפר לרבנו

סיפר הגר"ח שטיין זצ"ל ראש ישיבת טלז' בארצה"ב לרבנו בחורף תשס"ח בעת שביקר בישיבת טלז' לסיפור נורא שלא סיפר לאף אחד עד שסיפר זה לרבנו כמעט שבעים שנה אחר אירועי הדברים ושמעתי כל זאת מהגה"צ ר' חזקיהו מישקובסקי זצוק"ל כשהגיעו הנאצים ימ"ש לעיר טלז' שבליטא הרגו את כל תושבי העיר חוץ משנים הלא הם הגר"ח שטיין זצוק"ל ובחור נוסף שהתלווה עמו לכל אורך הדרך אף כשגלו בסיביר במשך שנים ושניהם ניצלו בדרך נס ולא היה בהצלתם שום ענין טבעי ומספר הגר"ח זצוק"ל כל בני הישיבה נהרגו על קידוש השם כל המלכות של טלז' בראשונה היה זה הג' רבי לייזר גורדון ואח"כ הג' רבי יוסף יהודה לייב בלאך זצ"ל ואחר זה בנו הגרא"י זצ"ל ואח"כ כל בני הישיבה הי"ד כך שבאותו יום מר ונמהר כ' תמוז שנת תש"א נהרגו לא רק את כל קדושי ישיבת ועיר טלז' אלא גם כל שלשלת ממלכת התורה של הישיבה והנה כשהגיעה השעה שאותם רשעים

הגיעו לישיבה וכמו תמיד הם הסתירו את כוונותיהם להביא את כל בני הישיבה יחד עם ההנהלה נשיהם בניהם ובנותיהם לגיא ההריגה ואמרו שהם מעונינים להוציא אותם לעבודה אבל הגרא"י הבין שזה דרך האחרונה שלהם והבין את כוונת השונאים להורגם חשב הגרא"י עצה כיצד לחזק את בני הישיבה קודם שיהרגו על קידוש השם ואמר להם תשמעו אנחנו בני ישיבה ואיננו רגילים בעבודה תנו לי כמה דקות להסביר לבני הישיבה מה זה עבודה כדי להכניסם לכך השונאים שחשבו שאכן הוא מאמין להם הסכימו בבת שחוק על פניהם לבקשת הגרא"י זצ"ל התחיל הגרא"י לדבר לפני בני הישיבה ואמר להם בזה"ל הנה זה הזמן האחרון שאנחנו חיים כמו טלזאים ואת כל מה שטלז' חינוכה במשך עשרות שנים אנחנו הולכים לקיים עכשיו ועתה זה הפיסגה הנה כאן בישיבה לימדו אותנו שהשפה שלנו איננו אותו שפה של הרחוב המושגים שלנו הם לא אותם מושגים של הרחוב אנחנו מדברים אחרת ואני אמשול לכם משל היה עשיר שעקר דירתו מפולין על מנת לגור באמריקה וקודם לכן נסע למדינת צרפת ומשם התכונן

לנסוע למחוז חפצו בשהותו שם שכר לעצמו פרופסור ללמדו את השפה המדוברת כדי שיוכל לקנות את כל שיצטרך לנסיעתו בזמן ישיבתו על האניה וגם שכר חדר הכי יקר באניה כדי שישוט במנוחה ולא יגיע עיף ויגע והנה לבסוף כשהגיע לאמריקה לא נשארה לו פרוטה להסתדר כי במקום לקמון ולצמצם הוצאותיו רק לדברים הכרחיים ולהשכיר חדר פשוט על האניה בזבז את כל כספו בשעת נסיעתו אשר היה רק אמצעי לתכליתו המבוקש ובמקום לשכור מורה שילמדנו את השפה המדוברת באמריקה כדי שיוכל לעסוק שם במסחר למד שפה שהיה צריך רק לזמן קצר וכשקנה דברים יקרים שיספיקו לו לרעבונו בשעת נסיעתו שכח את העיקר ולא זכר רק את הטפל ובמקום להגיע לאמריקה עם אוצרותיו בזבזם

איתא במס' ברכות יז ע"א מרגלא בפומיה דרב לא כעולם הזה העולם הבא העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה לא פריה ורביה ולא משא ומתן לא קנאה לא שנאה ולא תחרות אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה ע"כ ונראה בביאור כוונת רב ע"פ מש"כ הרי הכל יודעים שהעוה"ז הוא פרוזדור לעוה"ב אמנם צריכים לדעת מהו התכלית של עולם הבא ששם צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם צריכים ללמוד בעוה"ז את השפה המדוברת שמה כדי שיהיה לאדם במה לפרנס את נפשו שם והמשקיע עצמו בענייני עוה"ז אכילה שתיה משא ומתן קנאה שנאה ותחרות בהגיעו לשם לא יהיה לו שום תועלת מעניינים אלו או לו למי שמשקיע כל כוחו ומרצו בעולם הזה כי לא כעוה"ב עוה"ז והמאבד ומבלה ימיו בעוה"ז להשיג לעצמו מנוחה לא יהיה לו במה לפרנס את נפשו עם הצדיקים היושבים שם ונהנים מזיו השכינה השפה המדוברת בעוה"ב היא קדושה והמקום ללימוד שפה זו היא פה בעוה"ז אתה קדוש ושמן קדוש וקדושים בכל יום יהללך סלה

אמר הגרא"י לזה אנחנו דומים עוברים כאן לכמה שנים בדיוק כמו אותו עשיר שעבר בצרפת אבל העיקר הוא שנוסעים לעוה"ב ואנחנו צריכים ליודע טוב את השפה של עוה"ב השפה של שם הוא רשב"א וריטב"א ולא שום דבר אחר תכליתנו הוא להגיע לשם עם נצח לא עם שטרות ולא עם אבנים יקרי ערך אלא עם ש"ס בבלי וירושלמי משניות ששה סדרי משנה וכו' כי רק זה השפה של עולם הנצח הלא מתפללים הרחמן יזכנו ליום שצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשם ונהנים מזיו השכינה פה זה הכל כסף קטן העיקר מה שמחכה לנו שם בעולם הנצח אנחנו זכינו בעולם הזה לקנות את השפה של שם של עוה"ב ואנחנו מתכוונים כעת לילך ליהנות מזיו השכינה כי זה מה שלמדנו

בכל החיים שלנו באו ונלכו בשמחה אנחנו יודעים טוב שפת העוה"ב כי השקענו בשפת המקום עוה"ב לכן אין לנו מה לפחד עכת"ד.

ניתן להשיג את הקובץ מודפס בערים הבאות:

<p>נתניה רמת אפרים 052-7664668 ביהכ"ס מנין אברכים רח' גבע 25 054-8452828 (וייס) ישיבת עטרת מתתיהו (סעיודב) 054-8479928</p>	<p>סנהוריה ביהכ"ס פאג"י עזרת תורה בית הכנסת בית ישראל קטמון ישיבת יד אהרון קרית יובל 052-7639488 רובע היהודי ישיבת אש התורה רוממה בית כנסת חניכי הישיבות רמות א' 054-8408719 (גולדשטוף) בבתי הכנסת: משכן שרגא שערי תבונה רמות ג' בבתי הכנסת: חניכי הישיבות צא"י 053-3120780 (גליקסברג) רמות פולין ביהכ"ס אוהל יוסף 053-3180324 (דורוני) רמת שלמה ביהכ"ס המרכזי שערי חסד 054-8498969 (קירט)</p>	<p>04-8699455 (חסידים) בביהכ"ס צא"י טבעון בביהכ"ס קדושי השואה כולל איילת השחר צפריה קרית שמואל שטיבלך (רח' ורנר) טלז סטון 02-5335545 (כל בו אלן) יבניאל ביהכ"ס מעין גנים יוקנעם יחד שבטי ישראל מדרשה לב לאחים יסודות ביהכ"ס המרכזי ירוחם ביהכ"ס המרכזי 052-7627788 (מיכאל) ירושלים בית וגן 02-6449498 (שעיר) הפיסגה 46 בבתי הכנסת: אמשינוב מנין אברכים בית ישראל ישיבת מיר 052-7677676 (לוי) בר אילן/נוה צבי 054-8474651 גאולה 053-3172626 (אלה) חנות גל פז (מלכי ישראל) גבעת זאב חנות גיט שאבעס (העופר 2) גבעת שאול בבתי הכנסת: יחי ראובן אוהל יונתן כולל ישכר באוהלין גוש 80 ביהכ"ס בראשות הגאון ר' דן סגל שליט"א גילה ביהכ"ס חזון נחום 052-7653820 הר נוף בבתי הכנסת: אמרי שפר קהילת בני תורה כנסת 054-8429113 (גרוד) מאה שערים ביהכ"ס תפארת בחורים (הישן) מטרסדורף ישיבת בית שמואל ביהכ"ס היכל שמואל מרכז העיר כולל עטרת שלמה (רח' דוד ילין) נוה יעקב 052-7677676 (לוי) בבתי הכנסת: חניכי הישיבות מרכז תורה ותפילה סורוצקין בבתי הכנסת: אהבת תורה באר שמואל היכל שמואל</p>	<p>בית אריה רח' גרוסברד פינת בעל התניא בית הכנסת הגדול דברי שיר היכל צבי רח' סירקין הליגמן המרכזי - רמת אלחנן חניכי הישיבות רח' רמב"ם יד אהרון לדרמן משכנת יעקב נאות יוסף שבת אחים שיח תפילה רח' קה"י שם אבותי תפארת נחמן בכוללים: בית הלל ברסלב חזון איש ישכר באוהלין רח' סורוצקין נחלת משה עטרת שלמה (צעירים) פוניבז' (אוהל קדושים) רשב"י אצל הנציגים בישיבות: אורחות תורה אהבת אהרון בית מדרש עליון גאון יעקב משך חכמה סלבדקא פונוביז' קהילות יעקב קרית מלך קרלין שערי תורה תפארת ציון מרכז חנות גל פז- ר"ע 88 חנות שאבעס חזון"א 49 מרדס כץ 052-7168580 (אבוחצירא 30) במקוה בבתי הכנסת: מנין אברכים (אבוחצירא 9) קרית הרצוג בביהכ"ס זיו יהודה כרם גפן ישראל מנין אברכים שכון ה' ביהכ"ס המרכזי בתי ים 052-7119064 כולל בית יעקב כולל היכל התורה בביהכ"ס היכל הקודש הרצליה שכונת נווה עמל בבית הכנסת חפץ חיים רח' כצלנטון זכרון יעקב בבתי הכנסת: חזון איש מסילת ישרים חולון כולל בית דוד 052-7691549 חיפה נוה שאנן 054-8454992 (גינזיער) ישיבת נחלת הלויים בביהכ"ס מקלט רח' פרל פינת מנדלה הדר ישיבת תפארת ישראל</p>	<p>אופקים 052-7635246 (סמיד) בבתי הכנסת: קזיתני שיותי נחלת שמשון אצל הבחור חיים טיטלבוים אלעד אצל הנציגים בישיבות: בני ראובן כנסת יחזקאל תורה בתפארתה תורת חסד בבתי הכנסת: דרך החיים זכור לאברהם (הר"ן) מאור שרגא אחיעזר דגל התורה שדוד רובע ג' - קרית חרדים 054-8454846 (וינגרטון) רובע ז' 052-7668323 (מונק) רובע ט' 077-7656779 (בלומנטל) אשקלון 050-4181543 (לוי) באר יעקב בישיבות באר יעקב גרודנא (ב"י) שארית יוסף ובכולל ריח השדה באר שבע 052-7628911 (היקלי) בית שמש קריה 02-9910398 (פינקלשטיין) בביהכ"ס שערי תורה ישיבת אור לשרים רמה ג' ביהכ"ס אהבת תורה 02-9920797 יפה נוף 054-8488951 (וקסלר) רמה א' בבתי הכנסת: כולל עטרת שלמה ביהכ"ס לב אליהו פיתר גבעה A זכור לאברהם ישיבת הר"ן גבעה B בבתי הכנסת: בני הישיבות דרכי תורה מנין אברכים בית דגן אצל ידידינו ר' יוסף מוצרי הי"ו בית חלקיה 050-4156578 (מזן) ישיבת שערי שמועות בני ברק שכון ג'/יהודה הנשיא 053-3145900 (גולדשטוף) בבתי הכנסת: אוהל משה ורחל- רח' פרל אוהל תמר אשכנז רח' יעל</p>
<p>נתן להשיג בבתי החולים:</p> <ul style="list-style-type: none"> בלינסון-שניידר מעייני הישועה תל השומר 	<p>בית דגן אצל ידידינו ר' יוסף מוצרי הי"ו בית חלקיה 050-4156578 (מזן) ישיבת שערי שמועות בני ברק שכון ג'/יהודה הנשיא 053-3145900 (גולדשטוף) בבתי הכנסת: אוהל משה ורחל- רח' פרל אוהל תמר אשכנז רח' יעל</p>			

המעוניינים להפיץ באזור מגוריהם יפנו ל: 053-3145900

ניתן לקבל קובץ זה בכתובת מייל: kgilyonot@gmail.com | להנצחות ע"ג הקובץ ניתן לפנות ל: 053-3145900

שואף להיות בקיא בחומש רש"י?

הצטרף לתוכנית לימוד חומש רש"י יומי

הגרלה חודשית ע"ס 3,600 ₪

פרס ראשון 1600 ₪ פרס שני 4 זוכים ב 500 ₪ כל אחד*

מדי שבוע יושמעו בטלמסר 025-613-613 שאלות על הפרשה (חומש עם פירוש רש"י).
ענה על השאלות והשתתף בהגרלה הגדולה.
שים לב! ההגרלה ללומדי כל הפרשה עם פירוש רש"י.

פירש"י יש לו מעלה שהוא מפרש את הענין
ע"פ מדרשי חז"ל יותר מהתרגום"

(משנה ברורה ס"ק ב)

שכל עניין אמירת שמו"ת הוא ההבנה "שישכיל בדברים יותר"

(ע"פ החינוך)

*המבצע מיועד ללומדים מגיל 120-18, לבחורי ישיבות ינתן זכות לרכישת ספרים.

לומדים מדי יום, זה סוד ההצלחה!

לא עוד ספר ממרן שר התורה שליט"א מאגר של אלפי פתרונות, הכרעות ועצות, בכל תחום לכל שאלותיך - "כל משאלותיך"

וכעת במבצע ענק ב'חודש הספר'
בחנויות ספרים במחיר **45** שקלים.
לכמויות וברכישה פרסית במחיר **35** שקלים.
לפרטים בפאלפון

052-7174116

052-7638068